

LUONNOS

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi energiatehokkuuslakia, sähkömarkkinalakia, maakaasumarkkinalakia, sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia ja energiamarkkinariitalautakunnasta annettua lakia.

Energiatehokkuuslaissa säädettäisiin energiatehokkuus ensin -periaatteesta, jonka tarkoituksena olisi varmistaa energiatehokkuusratkaisujen huomioon ottaminen julkisissa hankinnoissa, suunnittelussa, politiikassa ja merkittävässä investoinneissa.

Julkiseen sektoriin kohdistettavista energiatehokkuusvelvoitteista annettavilla säännöksillä tavoiteltaisiin sitä, että kaikkien julkisten elinten yhteenlaskettu energian kokonaisloppukulutus vähenisi vähintään 1,9 prosenttia kunakin vuonna vuoteen 2021 verrattuna. Julkisille elimille säädettäisiin velvoite seurata energian loppukulutustaan ja toimittaa kulutuksesta tiedot Energiavirastolle.

Julkisten hankintojen energiatehokkuusvaatimukset koskisivat EU-kynnysarvot ylittäviä tuote-, palvelu-, rakennus- ja rakennusurakkahankintoja. Velvoite laajenisi keskushallinnon viranomaisista koskemaan kaikkia hankintaviranomaisia ja -yksiköitä ja siitä voisi poiketa vain, jos velvoitteen mukainen hankinta ei ole teknisesti toteuttavissa. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa olisi lisäksi sovellettava energiatehokkuus ensin -periaatetta.

Energianhallintajärjestelmiä ja energiakatselmuksia koskevilla säännöksillä luotaisiin tietyt energiankulutuksen kynnysarvot ylittävälle yrityksille velvoite joko sertifioidun energianhallintajärjestelmän käyttöönottoon tai energiakatselmuksen tekemiseen.

Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskeville sopimuksille asetettaisiin vaatimuksia, joilla parannettaisiin ja selkeytettäisiin lämmityksen ja jäähdytyksen loppuasiakkaiden oikeudellista asemaa.

Energiatehokkuuslaissa säädettäisiin tehokkaan kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmän kriteereistä ja asetettaisiin velvoitteita fossiilisen polttoaineen käytön rajoittamiseksi. Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuuden parantamiseksi säädettäisiin laitostasolla tehtävästä kustannus-hyötyanalyysistä, kun suunnitellaan uusia laitoksia tai merkittävästi uudistetaan olemassa olevia. Lakiin lisättäisiin myös tarvittavat säännökset datakeskusten tuottaman hukkalämmön hyödyntämisestä sekä viranomaisten tehtävistä.

Lisäksi sähkömarkkinalakia, maakaasumarkkinalakia ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia muutettaisiin tarvittavien säännösten antamiseksi energian muuntamisesta, siirrosta ja jakelusta. Energiamarkkinariitalautakunnasta annettua lakia muutettaisiin lautakunnan toimivallan laajentamiseksi kattamaan riita-asiat, jotka liittyvät energiatehokkuuslaissa säänneltyihin energian vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan välisiin oikeussuhteisiin.

Hallituksen esityksellä pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/1791 energiatehokkuudesta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan **12.10.2025**.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	6
1 Asian tausta ja valmistelu	6
1.1 Tausta.....	6
1.2 Valmistelu.....	6
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	7
2.1 Energiatehokkuus ensin periaate.....	7
2.2 Julkista sektoria koskevat velvoitteet.....	8
2.3 Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmukset	9
2.4 Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset.....	10
2.5 Tuomioistuinten ulkopuoliset riitojenratkaisumenettelyt.....	13
2.6 Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus.....	14
2.7 Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa	15
2.8 Datakeskukset	16
2.9 Energian tehokas siirto, muunto ja jakelu	17
3 Nykytila ja sen arviointi.....	18
3.1 Energiatehokkuus ensin -periaate	19
3.2 Julkista sektoria koskevat velvoitteet.....	19
3.3 Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmukset	22
3.4 Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset.....	23
3.5 Tuomioistuinten ulkopuoliset riitojenratkaisumenettelyt.....	26
3.6 Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus.....	27
3.7 Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa	28
3.8 Datakeskukset	29
3.9 Energian tehokas siirto, muunto ja jakelu	29
3.10 Erinäiset säännökset.....	30
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	31
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	31
4.1.1 Energiatehokkuuslaki.....	31
4.1.1.1 Energiatehokkuus ensin -periaate (1 a luku).....	31
4.1.1.2 Julkista sektoria koskevat velvoitteet (2 a luku)	31
4.1.1.3 Energianhallintajärjestelmät (2 b luku).....	32
4.1.1.4 Energiakatselmukset (2 c luku).....	32
4.1.1.5 Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset (3 a luku).....	33
4.1.1.6 Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus (5 luku).....	33
4.1.1.7 Julkiset hankinnat (5 a luku)	34
4.1.1.8 Datakeskukset (5 b luku).....	35
4.1.1.9 Erinäiset säännökset (6 luku)	36
4.1.2 Sähkömarkkinalaki.....	36
4.1.3 Maakaasumarkkinalaki	36
4.1.4 Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta.....	37
4.1.5 Laki energiamarkkinariitalautakunnasta	37
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	37
4.2.1 Energiatehokkuus ensin -periaate	38

4.2.2	Julkista sektoria koskevat velvoitteet.....	38
4.2.3	Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmukset	39
4.2.4	Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset	41
4.2.5	Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus.....	41
4.2.6	Julkisten hankintojen energiatehokkuus	43
4.2.7	Datakeskukset	45
4.2.8	Energian tehokas siirto, muunto ja jakelu sekä tuomioistuinten ulkopuoliset riitojenratkaisumenettelyt.....	46
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot	47
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	47
5.1.1	Energiatehokkuus ensin -periaate	47
5.1.2	Julkista sektoria koskevat velvoitteet.....	47
5.1.3	Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmukset	47
5.1.4	Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset	48
5.1.5	Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus.....	49
5.1.6	Julkisten hankintojen energiatehokkuus	50
5.1.7	Datakeskukset	50
5.2	Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	50
5.2.1	Yleistä	50
5.2.2	Tanska	50
5.2.3	Alankomaat	51
6	Lausuntopalaute	52
7	Säännöskohtaiset perustelut.....	52
7.1	Laki energiatehokkuuslain muuttamisesta	52
7.2	Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta.....	76
7.3	Laki maakaasumarkkinalain muuttamisesta.....	77
7.4	Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta	78
7.5	Laki energiamarkkinariitalautakunnasta annetun lain muuttamisesta.....	78
8	Lakia alemman asteinen sääntely	79
9	Voimaantulo	79
10	Toimeenpano ja seuranta	79
11	Suhde muihin esityksiin.....	79
12	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	79
	LAKIEHDOTUKSET	83
1.	Laki energiatehokkuuslain muuttamisesta	83
2.	Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta	100
3.	Laki maakaasumarkkinalain muuttamisesta	101
4.	Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta	102
5.	Laki energiamarkkinariitalautakunnasta annetun lain muuttamisesta.....	103
	LIITE	106
	RINNAKKAISTEKSTIT	106
	[Kopioi säädöksen nimi tähän].....	106
	[Kopioi säädöksen nimi tähän].....	106
	[Kopioi säädöksen nimi tähän].....	107
	[Kopioi säädöksen nimi tähän].....	107
	[Kopioi säädöksen nimi tähän].....	107

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/1791 energiatehokkuudesta (jäljempänä energiatehokkuusdirektiivi) tuli voimaan 12.10.2023 ja on pantava kansallisesti täytäntöön 12.10.2025 mennessä. Direktiivissä vahvistetaan yhteinen kehys energiatehokkuuden edistämistä koskeville toimille unionissa. Tavoitteena on varmistaa energiatehokkuustavoitteiden saavuttaminen ja mahdollistaa energiatehokkuuden edelleen edistäminen. Direktiivissä tavoitellaan energiatehokkuustoimien ensisijaisuutta, ja pyritään poistamaan energiamarkkinoiden esteitä ja korjaamaan markkinahäiriöitä, jotka haittaavat energian tarjonnan, siirron, varastoinnin ja käytön tehokkuutta.

Direktiivi on luonteeltaan vähimmäisdirektiivi, eli siinä säädettyä tiukempaa sääntelyä on mahdollista antaa kansallisesti

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleen laadituksi energiatehokkuusdirektiiviksi COM(2021) 558 final annettiin 14.7.2021. Ehdotus oli osa 55-valmiuspakettia. Voimassa olevaa energiatehokkuusdirektiiviä (2012/27/EU) on aikaisemmin muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU)2018/2002 sekä sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU)2019/944. Energiatehokkuusdirektiivin uudelleentarkastelun taustalla on Euroopan unionin vihreän kehityksen ohjelma ja tavoite vähentää kasvihuonekaasupäästöjen nettopäästöjä vähintään 55 % vuoteen 2030 mennessä ja saavuttaa ilmastoneutraalisuus vuoteen 2050 mennessä. Ehdotus energiatehokkuusdirektiiviksi on yksi Euroopan komission vihreän kehityksen ohjelman toteutukseen liittyvistä ehdotuksista, joilla EU:n ilmasto-, energia-, liikenne ja veropoliittikkaa uudistetaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehdotuksesta ja Suomen kannasta on annettu eduskunnalle U-kirjelmä U 48/2021 vp ja jatkokirjelmä UJ 16/2022 vp.

U-kirjelmässä (UT 16/2022 vp) valtioneuvosto linjasi, että voi hyväksyä EU-tason energiankulutustavoitteen siltä osin, kuin se vie Euroopan unionia kohti 55-valmiuspaketin ilmastotavoitteita ja edistää Suomen irtautumista Venäjältä tuotavasta öljystä ja maakaasusta, mutta jäsenvaltiokohtaiset energian kokonaiskulutusta ja loppukäyttöä rajoittavat tavoitteet eivät saa kuitenkaan vaarantaa Suomen ilmastotavoitteen saavuttamista. Energiankäytön rajoittaminen ei saa estää ripeää siirtymää hiilineutraaliin talouteen, joka perustuu sähköistymiseen sekä muun muassa vedyn ja sähköpolttoaineiden hyödyntämiseen. Energiankulutuksen tavoitteessa on otettava huomioon teollisuuden sähköistymisen ja puhtaan vedyn tuotannon vaatima lisääntyvä sähkön tarve. Valtioneuvosto piti myös ongelmallisena koko julkiselle sektorille ehdotuksessa asetettua sitovaa 1,7 prosentin energiankulutuksen vuosittaista vähentämistavoitetta ja suhtautui kriittisesti lisääntyvän hallinnollisen työn määrään. Neuvotteluiden lopputulos oli ehdotustakin tiukempi.

Valtioneuvosto ei myöskään pitänyt tarkoituksenmukaisena kaavamaisista julkisen sektorin rakennuskantaan kohdistuvaa 3 % peruskorjausvelvoitetta, tasovaatimuksena uudisrakentamisen lähes nollaenergiataso. Valtioneuvosto linjasi, että julkisen sektorin tulee voida kohdistaa

käytössään olevat taloudelliset resurssinsa mahdollisimman vaikuttavaan päästöjen vähentämiseen ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseen kaikin käytettävissä olevin keinoin. Neuvotteluiden lopputulos oli tämän tavoitteen mukainen.

Valtioneuvosto linjasi U-kirjelmässä, että lämmitys ja jäähdytys ovat luonteeltaan hyvin paikallisia, minkä vuoksi jäsenvaltioiden erityispiirteet on huomioitava annettaessa lämmitykseen ja jäähdytykseen liittyviä velvoitteita. Kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmät ovat osa energijärjestelmää ja toimivat esimerkiksi hukkalämmön hyödyntämisen mahdollistajina. Uusiutuvan energian ja päästökauppadirektiivien lämmitykselle asettamien velvoitteiden ja vähimmäiskriteerien lisäksi ei erillisiä järjestelmäkohtaisia vähimmäiskriteerejä kaukolämmölle tai kaukojäähdytykselle ole tarpeen säätää. Jäsenvaltioille on jäätävä tilaa toteuttaa kustannustehokkaat toimenpiteet ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Ehdotuksen mukaisten järjestelmäkohtaisten vähimmäiskriteereiden asettaminen esimerkiksi uusiutuvan energian, ja myös hukkalämpöjen ja tehokkaan yhteistuotannon määrälle saattaa estää täysimääräisen hukkalämmön hyödyntämismahdollisuuden ja järjestelmäintegraation laajamittaisen kehittämisen kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmissä. Neuvotteluiden lopputuloksena tehokkaan kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteereitä muutettiin. Kriteereiden vähimmäisosuudet tehokkaan järjestelmän käyttämälle yhteistuotannolle sekä uusiutuvan energian ja hukkalämmön osuudelle asetettiin siten, että tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmien kriteerit mahdollistavat entistä paremmin hukkalämmön hyödyntämisen ja ovat teknologianeutraalimpia. Lisäksi kriteereihin lisättiin vaihtoehtoinen kasvihuonekaasupäästöihin perustuva kriteeristö.

Neuvotteluissa saavutettiin sopu kolmikantaneuvotteluissa elokuussa 2023 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU)2023/1791 energiatehokkuudesta ja asetuksen (EU) 2023/955 muuttamisesta julkaistiin 13.9.2023 ja tuli voimaan 10.11.2023.

Neuvotteluiden lopputulos oli energiankulutuksen tavoitteen osalta ehdotustakin tiukempi ja Suomi äänesti direktiivin hyväksymistä vastaan siitä syystä, että direktiivin mukainen kaavalla laskettu energian loppukulutuksen taso vuonna 2030 ei huomioi Suomen erityispiirteitä energiavaltaisen teollisuuden kehityksen, vetytuotantosuunnitelmien ja Suomen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen osalta vuonna 2035.

Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön johtamassa laajapohjaisessa direktiivin täytäntöönpanoa valmisteleavassa työryhmässä. Työryhmässä ovat olleet edustettuina ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, valtiovarainministeriö, Energiavirasto ja Motiva Oy. Työryhmän alaisuudessa on toiminut kunkin artiklan edellyttämien täytäntöönpanotoimien valmistelemiseksi artiklakohtaisia asiantuntijatyöryhmiä. Artiklakohtaisten asiantuntijatyöryhmien tehtävänä on ollut direktiivin täytäntöönpanon toteutuksen suunnittelu, lainsäädäntötarpeiden selvittäminen sekä vaikutusten arviointi. Työryhmä valmisteli työstä loppuraportin, joka valmistui 27.1.2025. Loppuraportti on saatavilla hankkeen asiakirjoissa julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella [TEM062:00/2024](#).

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Energiatehokkuus ensin periaate

Direktiivin 3 artiklassa säädetään energiatehokkuus ensin -periaatteesta. Energiatehokkuus ensin -periaatteen mukaisesti suunnittelussa, politiikassa ja merkittävässä investointipäätöksissä on arvioitava energiatehokkuusratkaisuja. Merkittävänä pidetään investointipäätöksiä, joiden

arvo on yli 100 000 000 euroa tai 175 000 000 euroa liikenneinfrastrukturihankkeissa, ja jotka liittyvät energiajärjestelmiin tai muihin kuin energia-alaan, kun kyseisillä aloilla on vaikutusta energiankulutukseen ja energiatehokkuuteen. Näitä ovat esimerkiksi rakennus-, liikenne-, vesi- huolto-, tieto- ja viestintäteknikka-, maatalous- ja rahoitusalat.

Toimivaltaisten viranomaisten on seurattava energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamista, jos politiikkaa, suunnittelua ja investointeja koskeviin päätöksiin sovelletaan hyväksymis- ja seurantavaatimuksia.

Jäsenvaltioiden on raportoitava komissiolle yhdenmukaisesti kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia koskevien raporttinsa yhteydessä energiatehokkuus ensin -periaatteen huomioon ottamisesta.

2.2 Julkista sektoria koskevat velvoitteet

Julkista sektoria koskevista velvoitteista säädetään direktiivin 5, 6, 25 ja 29 artiklassa. Julkisia hankintoja koskevat vaatimukset, joista säädetään direktiivin 7 artiklassa, kuvataan erikseen jäljempänä.

Direktiivin 5 artiklan tavoitteena on vahvistaa julkisten elinten johtoasemaa energiatehokkuudessa ja energian kulutuksen vähentämisessä, ja sen velvoitteet ovat pääosin uusia suhteessa edelliseen energiatehokkuusdirektiiviin. Julkiset elimet on määritelty direktiivin 2 artiklan 12 kohdassa. Julkisilla elimillä tarkoitetaan kansallisia, alueellisia tai paikallisia viranomaisia ja kyseisten viranomaisten suoraan rahoittamia ja hallinnoimia yksiköitä, jotka eivät kuitenkaan ole luonteeltaan teollisia tai kaupallisia.

Artiklassa asetetaan julkisille elimille energian loppukulutuksen vähentämistavoite. Kaikkien julkisten elinten yhteenlasketun energian kokonaisloppukulutuksen on vähennyttävä vähintään 1,9 prosenttia kunakin vuotena verrattuna vuoteen 2021. Julkinen liikenne ja asevoimat voidaan jättää velvoitteen ulkopuolelle. Seuranta varten määritetään vuoden 2021 energiankulutus, eli perustaso, johon sisällytetään kaikkien julkisten elinten energian loppukulutus lukuun ottamatta julkista liikennettä tai asevoimia. Julkisen liikenteen ja asevoimien energiankulutuksen väheneminen voidaan ottaa huomioon vähentämisvelvoitteen täyttämässä, vaikka sitä ei laskettaisi vuoden 2021 perustason.

Vähentämistavoite on ohjeellinen siirtymäaikana, joka jatkuu 11.10.2027 saakka. Siirtymäaikana voidaan käyttää julkisten elinten kulutustietojen arvioita. Kunnat tulevat vähentämisvelvoitteen piiriin porrastetusti. Velvoite koskee yli 50 000 asukkaan kuntia sääntelyn voimaantulosta lähtien, yli 5000 asukkaan kuntia 1.1.2027 lähtien ja kaikkia kuntia 1.1.2030 lähtien. Artiklan 5 vähentämisvelvoitteella on vahva yhteenliittymä direktiivin 4 artiklassa säädetyn, jäsenmaiden energian loppukulutukselle asetetun vähentämistavoitteen kanssa.

Artiklassa 5 säädetään myös energiatehokkuuden huomioon ottamisesta pitkän aikavälin suunnittelussa. Alue- ja paikallisviranomaisten on otettava ottavat käyttöön erityisiä energiatehokkuustoimenpiteitä pitkän aikavälin suunnitteluvälineissään, kuten hiilestä irtautumista koskevissa tai kestävässä energiahuollon suunnitelmissa. Suunnitelmien valmistelussa tulee kuulla asiainkuuluvia sidosryhmiä, myös tarvittaessa energiavirastoja, sekä yleisöä, mukaan lukien erityisesti haavoittuvat ryhmät, jotka ovat vaarassa ajautua energiaköyhyyteen, tai jotka ovat altuimpia energiaköyhyyden vaikutuksille.

Artiklassa 6 säädetään julkisten elinten rakennusten korjausvelvoitteesta. Jäsenvaltiossa on varmistettava, että vähintään kolme prosenttia julkisten elinten omistamien lämmitettyjen tai

jäähdytettyjen rakennusten kokonaispinta-alasta korjataan vuosittain vähintään direktiivin 2010/31/EU Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/31/EU rakennusten energiatehokkuudesta) 9 artiklan mukaisiksi nollaenergiarakennuksiksi tai päästöttömiksi rakennuksiksi. Vaihtoehtona korjausvelvoitteelle säädetään vaihtoehtoisesta lähestymistavasta, jonka jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön. Vaihtoehtoisella lähestymistavalla on saavutettava julkisten elinten rakennuksissa vuosittain vastaava energiansäästö kuin korjauksilla saavutettaisiin. Vaihtoehtoiseen lähestymistapaan liittyy velvoite ottaa käyttöön perusparannuspasseja julkisten elinten rakennuksille siten, että passit kattavat vuosittain vähintään kolme prosenttia julkisten rakennusten pinta-alasta. Lisäksi artiklassa säädetään julkisten elinten rakennuksista muodostettavasta luettelosta.

Artiklassa 25 säädetään alue- ja paikallisviranomaisia koskevasta suunnitelman laatimisveloitteesta. Arvioitaessa 25 artiklan tavoitteen mukaisesti tehokkaan yhteistuotannon ja tehokkaan kaukolämmityksen ja -jäähdytyksen toteuttamismahdollisuuksia, alue- ja paikallisviranomaisen on laadittava paikalliset lämmitys- ja jäähdytysuunnitelmat ainakin niissä kunnissa, joiden asukasluku on yli 45 000. Suunnitelmien tulee pohjautua jäsenvaltioissa tehtävään 25 artiklan kohdan 1 mukaiseen kansalliseen lämmitystä ja jäähdytystä kattavaan arviointiin, joka on toimitettava komissiolle viiden vuoden välein osana yhdenmukaista kansallista energia- ja ilmasto-suunnitelmaa ja sen päivityksiä.

Artiklan 29 tavoitteena on energiapalvelumarkkinoiden edistäminen. Julkiseen sektoriin liittyvänä tavoitteena on lisätä energiapalvelusopimusten käyttöä julkisten elinten tekemissä investoinneissa. Julkisten elinten on käytettävä energiapalvelusopimuksia omistamiensa rakennusten korjauksessa, jos se on teknisesti tai taloudellisesti toteutettavissa. Kun julkiset elimet peruskorjaavat muita kuin asuinrakennuksia, jotka ovat nettoalaltaan yli 750 m², on julkisten elinten arvioitava mahdollisuutta käyttää energiapalvelusopimuksia.

2.3 Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmukset

Artiklassa 11 säädetään energianhallintajärjestelmistä ja energiakatselmuksista. Yritysten, joiden keskimääräinen vuotuinen energiankulutus kolmen edellisen vuoden aikana on yli 85 terajoulea (23 600 megawattituntia), on otettava käyttöön energianhallintajärjestelmä viimeistään 11.10.2027. Energianhallintajärjestelmän on oltava riippumattoman elimen asiaankuuluvien eurooppalaisten tai kansainvälisten standardien mukaisesti sertifioima.

Yritysten, joiden keskimääräinen vuotuinen energiankulutus kolmen edellisen vuoden aikana kaikki energiankantajat huomioon ottaen on yli 10 terajoulea (2700 megawattituntia), ja jotka eivät käytä energianhallintajärjestelmää, on tehtävä energiakatselmus. Pakolliselta energiakatselmukselta edellytetään, että sen tekevät pätevät tai valtuutetut asiantuntijat riippumattomasti ja kustannustehokkaasti ja noudattaen direktiivin 28 artiklan pätevyys-, akkreditointi- ja sertifiointijärjestelmiä koskevia vaatimuksia, tai riippumattomat viranomaiset, joiden tulee myös valvoa katselmustoimintaa kansallisen lainsäädännön nojalla. Yrityksen, joka tulee uutena katselmusvelvoitteen piiriin, on tehtävä ensimmäinen pakollinen energiakatselmus viimeistään 11.10.2026 ja sen jälkeen vähintään neljän vuoden välein. Yrityksen, joka jo kuuluu katselmusvelvoitteen piiriin, on myös jatkossa tehtävä katselmus vähintään neljän vuoden välein.

Yrityksen, jota katselmusvelvoite koskee, tulee laatia katselmuksen yhteydessä saatujen suositusten perusteella konkreettinen ja toteuttamiskelpoinen toimintasuunnitelma, jossa yksilöidään ne toimenpiteet, joilla kukin suositus pannaan täytäntöön, jos se on teknisesti tai taloudellisesti toteutettavissa. Toimintasuunnitelma on toimitettava yrityksen johdolle, ja suunnitelma ja suositusten toteuttamisaste on julkaistava yrityksen vuosikertomuksessa ja asetettava julkisesti saataville.

Jos yritys ylittää artiklassa säädetyn energiankulutusrajan tiettyä vuonna, kansallisen viranomaisen on saatava asiasta tieto. Artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat edistää uuden tai olemassa olevan alustan käyttöä tietojen keruun helpottamiseksi.

Direktiivissä säädetään vaihtoehtoisista tavoista energianhallintajärjestelmän käyttöönottoa ja energiakatselmusta koskevien velvoitteiden täyttämiseen. Yritykset, jotka panevat täytäntöön energiatehokkuussopimuksen, vapautetaan energianhallintajärjestelmän käyttöönottoa ja energiakatselmuksen tekemistä koskevista velvoitteistaan, jos kyseinen energiatehokkuussopimus kattaa energianhallintajärjestelmän tarvittavat osatekijät ja on direktiivin liitteessä XV vahvistettujen vaatimusten mukainen. Suomessa termi ”energiatehokkuussopimus” on vakiintunut viittaamaan vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimusjärjestelmään. Artiklassa 11 mainittu energiatehokkuussopimus tarkoittaa direktiivin 2 artiklan 33 kohdan määritelmän mukaisesti energiapalvelujen toteuttamiseen liittyvää sopimusjärjestelyä palvelun tarjoajan ja yrityksen välillä.

Yritykset, jotka käyttävät riippumattoman elimen asiaankuuluvien eurooppalaisten tai kansainvälisten standardien mukaisesti sertifioimaa ympäristöjärjestelmää, on vapautettava edellä mainituista vaatimuksista, jos ympäristöjärjestelmään sisältyy direktiivin liitteessä VI vahvistettujen vaatimusten mukainen energiakatselmus. Energiakatselmuksia on myös mahdollista tehdä osana laajempaa ympäristöauditointia.

Energianhallintajärjestelmien käyttöönottoa koskeva velvoite on yrityksille uusi. Energiakatselmuksia koskeva velvoite vastaa sisällöltään pääosin aiempaa suurten yritysten energiakatselmusvelvoitetta. Toimintasuunnitelman laatimista koskeva vaatimus on uusi. Velvoitteen soveltamisala muuttuu suurista yrityksistä yrityksiin, jotka ylittävät säädetyn energiankulutusrajan.

Jäsenvaltiot voivat kannustaa yrityksiä, joita koskee velvoite ottaa käyttöön energianhallintajärjestelmä tai tehdä energiakatselmus, antamaan vuosikertomuksessaan tietoja vuotuisesta energiankulutuksestaan kilowattitunteina, vuotuisesta vedenkulutuksestaan kuutiometreinä sekä energian- ja vedenkulutuksensa vertailusta aiempiin vuosiin. Jäsenvaltioiden on myös edistettävä sitä, että kaikkien loppuasiakkaiden saatavilla on korkealaatuisia ja kustannustehokkaita energiakatselmuksia. Katselmusten ja energianhallintajärjestelmien korkean laadun varmistamiseksi jäsenvaltioiden on otettava käyttöön direktiivin liitteen VI mukaisesti energiakatselmuksia koskevat avoimet ja syrjimättömät vähimmäisvaatimukset asiaankuuluvat eurooppalaiset ja kansainväliset standardit huomioon ottaen. Jäsenvaltioiden on lisäksi nimettävä toimivaltainen viranomainen tai elin, joka varmistaa, että energiakatselmusten aikatauluja ja liitteessä VI asetettuja vähimmäisvaatimuksia noudatetaan.

Artikla 11 sisältää jonkin verran kansallista liikkumavaraa. Liikkumavara koskee sitä, miten energiakatselmusjärjestelmä toteutetaan kansallisesti. Lisäksi liikkumavaraa liittyy tukimekanismeihin, joita jäsenvaltiot voivat perustaa energiakatselmusten tarjoamiseksi, sekä siihen, edellytetäänkö energiakatselmuksen osana tehtävän arviointia olemassa olevaan tai suunniteltuun kaukolämmitys- tai -jäähdytysverkkoon liittämisen teknisestä ja taloudellisesta toteutettavuudesta. Liikkumavaraa koskevat säännökset vastaavat sisällöltään energiatehokkuusdirektiiviä 2012/27/EU ja on huomioitu osana sen kansallista toimeenpanoa.

2.4 Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset

Artiklassa 21 säädetään lämmitykseen, jäähdytykseen ja lämpimään käyttöveteen liittyvistä sopimusperusteisista perusoikeuksista. Säännöksellä tavoitellaan energian loppuasiakkaiden ja tietyiltä osin myös loppukäyttäjien oikeuksien parantamista. Säännöksiä sovelletaan kuluttajan-suojasääntelyn rajoittamatta.

Artiklassa säädetty oikeudet koskevat ensisijaisesti lämmityksen, jäähdytyksen ja lämpimän käyttöveden loppuasiakkaita, eli luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä, jotka ostavat energiaa omaa loppukäyttöään varten. Kohderyhmä on siten kuluttajansuojalainsäädännössä tarkoitettuja kuluttajia laajempi, ja kattaa niin taloyhtiöt kuin omakotikiinteistöjen omistajat ja omissa kiinteistöissään toimivat yritykset, muut yhteisöt ja erilaiset julkisoikeudelliset toimijat. Sääntely koskee kaikkia lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevia sopimuksia.

Loppuasiakkaiden lisäksi osa oikeuksista on turvattava myös lämmityksen, jäähdytyksen ja lämpimän käyttöveden loppukäyttäjille. Loppukäyttäjän määritelmä kattaa loppuasiakkaan ohella myös luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt, joiden käytössä olevaan rakennukseen tai rakennuksen yksikköön toimitetaan lämmitys, jäähdytys tai lämmin käyttövesi keskitetystä lähteestä, ja joilla ei ole suoraa tai käyttäjäkohtaista sopimusta energian toimittajan kanssa. Suomessa määritelmä kattaa esimerkiksi asunto-osakeyhtiöiden osakkeenomistajat, taloyhtiöiden, osakkeenomistajien ja vuokra-asuntosijoitusyhtiöiden vuokralaiset sekä asumisoikeus- ja valtion tukemien vuokratilojen asukkaat. Loppukäyttäjien, jotka eivät ole sopimussuhteessa energiantuottajaan, osalta kyseessä on tiedonsaantioikeuksien parantaminen.

Säännösten tavoitteena on asiakkaan nauttiman suojan vahvistaminen. Asiakkaiden olisi saatava selkeää ja yksiselitteistä tietoa oikeuksistaan. Sopimusperusteisten perusoikeuksien soveltaminen voi auttaa esimerkiksi ymmärtämään oikein toimittajan sopimuksessa tarjoamien palvelujen laatua koskevan perustason, mukaan lukien toimitetun energian laatu ja ominaisuudet. Lisäksi sillä voidaan auttaa minimoimaan piilo- tai lisäkustannuksia, joita saattaa aiheutua joko parannettujen tai uusien palvelujen käyttöön ottamisesta sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ilman asiakkaan selkeää ymmärrystä tai suostumusta. Kyseiset palvelut voivat koskea muun muassa toimitettua energiaa, mittaus- ja laskutuspalveluja, osto- ja asennuspalveluja tai liitännäis- ja huoltopalveluja sekä verkkoon, mittauslaitteisiin ja paikallisiin lämmitys- tai jäähdytyslaitteisiin liittyviä kustannuksia. Artiklassa säädetään myös toimittajan velvollisuudesta antaa loppuasiakkaille niin kutsutun suunnitellun irtikykennän tilanteessa riittävät tiedot vaihtoehtoisista toimenpiteistä, esimerkiksi tuen lähteistä toimituksen katkaisemisen välttämiseksi tai ennakkomaksujärjestelmistä.

Tarkoituksena on varmistaa kaikille unionin kansalaisille samantasoiset sopimusperusteiset perusoikeudet lämmityksen, jäähdytyksen ja lämpimän käyttöveden osalta rajoittamatta kuitenkaan kansallista toimivaltaa.

Lämmitystä, jäähdytystä ja lämmintä käyttövettä koskevan sopimuksen tekeminen

Direktiivin 21 artiklan 2 kohdan mukaan loppuasiakkaalla on oikeus tehdä toimittajansa kanssa sopimus, jossa eritellään direktiivissä tarkemmin määritellyt tiedot (mm. sopijapuolet, tarjottavat palvelut, sopimuksen kesto, sopimuksen muuttaminen, sopimuksen päättäminen). Toimittajien ehtojen on oltava oikeudenmukaiset, ja ne on toimitettava loppuasiakkaille etukäteen. Etukäteen toimittamisella tarkoitetaan ehtojen toimittamista ennen sopimuksen tekemistä; direktiivissä ei kuitenkaan säädetä tarkempaa aikarajaa tietojen antamiselle. Ainakin vakioehtojen kohdalla riittävä toimitustapa lienee niiden julkaiseminen energian vähittäismyyjän verkkosivuilla, joilla ne ovat asiakkuutta harkitsevien nähtävissä pysyvällä tavalla, sekä ehtojen toimitaminen pyynnöstä paperisena. Loppuasiakkaille ja loppukäyttäjille tulee antaa yhteenvedo keskeisistä sopimusehdoista, mukaan lukien hinnat ja tariffit, ymmärrettävällä tavalla ja ytimekkäällä ja yksinkertaisella kielellä. Kohdassa ei määritellä tarkemmin, mitkä ovat hintojen ja tariffien lisäksi keskeisiä sopimusehtoja. Tietojenantovelvollisuus tullee sovellettavaksi esimerkiksi kaukolämpösopimuksen tekemisen jälkeen, toisin kuin edellä tarkoitettujen ennen sopimuksen tekemistä toimitettavat tiedot. Tietojen toimittamista loppuasiakkaiden lisäksi myös

loppukäyttäjille arviotaneen näiden tietojen osalta sopimuksentekoa edeltävien tietojen toimitamista vastaavasti.

Loppuasiakkaille on annettava jäljennös sopimuksesta ja avoimella tavalla selkeät tiedot sovellettavista hinnoista ja tariffeista sekä vakioehdoista, jotka koskevat lämmitykseen, jäähdytykseen ja lämpimään käyttöveteen liittyvien palvelujen saatavuutta ja käyttöä. Toimittajan ei tarvitsi toimittaa tietoja loppukäyttäjille. Jäsenvaltioiden on päätettävä, kuka vastaa tietojen toimittamisesta pyynnöstä, asianmukaisella tavalla ja maksutta niille loppukäyttäjille, joilla ei ole suoraa tai käyttäjäkohtaista sopimusta toimittajan kanssa. Suomessa tällaisia loppukäyttäjiä olisivat esimerkiksi asunto-osakeyhtiön osakehuoneistoissa asuvat osakkeenomistajat ja vuokralaiset. Säännöstä tulkittaneen siten, ettei loppuasiakkaalla (esim. taloyhtiö) ole kohdassa tarkoitettujen tietojen osalta lähtökohtaista tietojenantovelvollisuutta esimerkiksi kaukolämpösopimuksen tekemiseen liittyvistä seikoista ennen sopimuksen tekemistä tai sen jälkeen. Direktiivin täytäntöönpanemiseksi tarvittava velvollisuus tietojen toimittamiseen pyynnöstä, asianmukaisella tavalla ja maksutta voidaan asunto-osakeyhtiön tilanteessa käytännössä osoittaa joko kaukolämpöyhtiölle tai loppuasiakkaalle. Tietojenantovelvollisuuden osoittaminen loppuasiakkaille, kuten taloyhtiöille, voisi olla perusteltua sen takia, että niillä on tyypillisesti muutenkin erilaista säännöllistä osakas- ja asukasviestintää sekä yleensä käytettävissä verrattain kattavat tiedot yhtiön osakkaista ja asukkaista.

Sopimuksen muuttaminen

Direktiivin 21 artiklan 3 kohdan mukaan loppuasiakkaille on annettava ajoissa tieto kaikista sopimusehtojen muuttamista koskevista aikomuksista. Toimittajien on ilmoitettava avoimella ja ymmärrettävällä tavalla loppuasiakkailleen suoraan toimitushintojen muutokset sekä muutoksen syyt, edellytykset ja laajuus asianmukaisena ajankohtana, kuitenkin viimeistään kaksi viikkoa ja kotitalousasiakkaiden kohdalla kuukautta ennen ajankohtaa, jona muutokset tulevat voimaan. Loppuasiakkaiden on viipymättä ilmoitettava loppukäyttäjille uusista edellytyksistä.

Loppukäyttäjien informointia koskeva säännös poikkeaa 2 kohdan säännöksistä siten, että informointivelvollisuus ”uusista edellytyksistä” on osoitettu loppuasiakkaalle. Säännös tarkoittanee suomalaisessa taloyhtiökäytännössä sitä, että asunto-osakeyhtiön tulisi informoida osakehuoneistoissa asuvia osakkeenomistajia ja vuokralaisia kaukolämpösopimuksen muutoksista. Vastaavasti vuokratalo- tai asumisoikeusyhteisön tulisi informoida vuokralaisia ja asumisoikeuden haltijoita.

Vaihtoehtoisten maksutapojen tarjoaminen

Direktiivin 21 artiklan 4 kohdan mukaan toimittajien on annettava loppuasiakkaiden valita useista eri maksutavoista. Maksutavat eivät saa olla perusteettomasti syrjiviä eri asiakkaiden välillä. Maksuissa maksutapojen tai ennakkomaksujärjestelmien vuoksi olevien mahdollisten erojen on oltava puolueettomia, syrjimättömiä ja oikeasuhteisia, eivätkä ne saa direktiivin (EU) 2015/2366 (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/2366 maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 2002/65/EY, 2009/110/EY ja 2013/36/EU ja asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta sekä direktiivin 2007/64/EY kumoamisesta) 62 artiklan mukaisesti ylittää suoria kustannuksia, joita maksunsaajalle on aiheutunut tietyn maksutavan tai ennakkomaksujärjestelmän käytöstä. Artiklan 5 kohdan mukaan kotitalousasiakkaat, joilla on mahdollisuus käyttää ennakkomaksujärjestelmiä, eivät saa joutua epäedulliseen asemaan ennakkomaksujärjestelmien vuoksi.

Yleiset ehdot

Direktiivin 21 artiklan 6 kohdan mukaisesti loppuasiakkaille ja loppukäyttäjille tarjottavien yleisten ehtojen on oltava oikeudenmukaisia ja avoimia, ja ne on esitettävä selvällä ja yksiselitteisellä kielellä. Niihin ei saa myöskään sisältyä sopimuksen ulkopuolisia esteitä asiakkaiden oikeuksien toteutumiselle, kuten kohtuuttoman laajaa sopimusaineistoa. Loppukäyttäjille on pyynnöstä annettava mahdollisuus tutustua yleisiin ehtoihin. Loppuasiakkaita ja loppukäyttäjää on suojeltava epäoikeudenmukaisilta tai harhaanjohtavilta myyntimenetelmiltä, ja vammaisille loppuasiakkaille on annettava saavutettavassa muodossa tarpeelliset tiedot toimittajansa kanssa tekemästään sopimuksesta.

Valitukset

Direktiivin 21 artiklan 7 kohdan mukaan loppuasiakkailta ja loppukäyttäjiltä on oikeus toimittajiltaan saamansa palvelun ja valitusten käsittelyn hyvään tasoon. Toimittajien on käsiteltävä valitukset yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja riipeästi.

Koska esimerkiksi kaukolämmön jakelua koskevan sopimuksen osapuolina ovat kaukolämpöyhtiö ja sen asiakkaana oleva kiinteistön omistaja (esim. taloyhtiö), ei kohdassa tarkoitettu loppukäyttäjien oikeus palvelun ja valitusten käsittelyn hyvään tasoon voine edellyttää sitä, että esimerkiksi asunto-osakeyhtiön osakehuoneistossa asuvalla osakkeenomistajalla tai vuokralaisella olisi erityinen oikeus reklamaatioon kaukolämpösopimuksen virheistä. Kohdan viittauksella loppukäyttäjään tarkoitettaneen sitä, että loppuasiakkaalla tulee (myös loppukäyttäjien puolesta) olla mahdollisuus reklamointiin.

Toimivaltaiset viranomaiset

Direktiivin 21 artiklan 8 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on varmistettava, että direktiivissä säädetyt kuluttajansuojatoimenpiteet pannaan täytäntöön. Toimivaltaisten viranomaisten on toimittava markkinoilla esiintyvistä intresseistä riippumatta.

Irtikytkentä

Direktiivin 21 artiklan 9 kohdan mukaan suunnitellussa irtikytkennässä asianomaisille loppuasiakkaille on annettava ilman lisäkustannuksia riittävät tiedot vaihtoehtoisista toimenpiteistä riittävän ajoissa ja viimeistään kuukautta ennen suunniteltua irtikytkentää. Direktiivistä tai sen valmisteluasiakirjoista ei käy ilmi, mitä suunnitellulla irtikytkennällä tarkoitetaan. Voitaneen kuitenkin olettaa, että suunnitellulla irtikytkennällä viitataan tilanteisiin, joissa lämmön, jäähdytyksen tai lämpimän käyttöveden toimitus katkaistaan sopimuksen voimassa ollessa johtuen esimerkiksi maksuvaikeuksista tai muista asiakkaan sopimusrikkomuksista. Tätä tukee sähkömarkkinadirektiivin pitkälti saman sisältöisessä artiklassa saman englanninkielisen termin ("planned disconnection") osalta omaksuttu suomenkielinen termi "sähkönjakelun keskeyttäminen".

2.5 Tuomioistuinten ulkopuoliset riitojenratkaisumenettelyt

Artiklassa 22 säädetään tiedottamisesta ja tietoisuuden lisäämisestä. Artikla sisältää säännöksiä muun muassa energiatehokkuutta koskevan tiedon saatavilla olosta, tehokkaan energiankäytön edistämistä ja helpottamisesta, tukikehyksen perustamisesta markkinatoimijoille, mukaan lukien keskitettyjen asiointipisteiden perustaminen sekä tuomioistuinten ulkopuolisista riidanratkaisumekanismeista. Artiklan edellyttämät toimet toteutetaan Suomessa pääosin energianeuvonnan ja muiden ei-lakisäätelysten toimenpiteiden kautta. Tuomioistuinten ulkopuolisten

riidanratkaisumekanismien varmistamista koskevan säännöksen toimeenpano edellyttää lain-säädäntötoimia.

Direktiivin 22 artiklan 8 kohdan mukaan loppuasiakkailta, loppukäyttäjillä, energiaköyhyydestä kärsivillä ihmisillä, heikossa asemassa olevilla asiakkailta ja tapauksen mukaan sosiaaliperusteisissa asunnoissa asuvilla henkilöillä tulee olla käytettävissään yksinkertaiset, oikeudenmukaiset, avoimet, riippumattomat, tehokkaat ja toimivat tuomioistuinten ulkopuoliset menettelyt direktiivissä säädetyjä oikeuksia ja velvollisuuksia koskevien riitojen ratkaisemiseksi. Esimerkkeinä menettelyjen järjestämistavoista mainitaan energia-asioiden oikeusasiamies, kuluttajansuojaelin ja sääntelyviranomaisen. Jos loppuasiakas on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/11/EU (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/11/EU kuluttajariitojen vaihtoehtoisesta riidanratkaisusta sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja direktiivin 2009/22/EY muuttamisesta) 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määritelty kuluttaja, riitojenratkaisumenettelyjen on täytettävä mainitussa direktiivissä vahvistetut vaatimukset. Tätä tarkoitusta varten jäsenvaltioissa voidaan käyttää jo olemassa olevia tuomioistuinten ulkopuolisia riitojenratkaisumenettelyjä edellyttäen, että ne ovat yhtä tehokkaita.

Direktiivin 22 artiklan 8 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on tarvittaessa varmistettava, että vaihtoehtoiset riitojenratkaisuelimet tekevät yhteistyötä tarjotakseen yksinkertaiset, oikeudenmukaiset, avoimet, riippumattomat, tehokkaat ja toimivat tuomioistuinten ulkopuoliset riitojenratkaisumenettelyt riidoissa, jotka koskevat tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvaan tuotteen tai palveluun liittyviä tai yhdistettyjä tuotteita tai palveluja. Yritysten osallistuminen kotitalousasiakkaiden osalta tuomioistuinten ulkopuolisiin riitojenratkaisumenettelyihin on pakollista, ellei jäsenvaltio osoita komissiolle, että muut menettelyt ovat yhtä tehokkaita.

Säännös sisältää kansallista liikkumavaraa koskien riitojenratkaisumenettelyjen järjestämistapaa ja mahdollisuutta käyttää jäsenvaltiossa jo olemassa olevia riidanratkaisumenettelyjä edellyttäen, että ne ovat yhtä tehokkaita kuin 22 artiklan 8 kohdassa tarkoitetut menettelyt.

2.6 Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus

Artiklassa 26 säädetään kriteerit tehokkaalle kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmälle. Tehokkaan järjestelmän on täytettävä kriteerit. Tuotantomuotoperusteinen kriteeristö ohjaa asteittain lisäämään kaukolämpöverkkoon menevän uusiutuvan energian ja hukkalämmön osuutta. Säädos sisältää liikkumavaraa sen osalta, että tuotantomuotoperustaisen kriteeristön vaihtoehtona annetaan mahdollisuus ottaa myös käyttöön ominaispäästöperusteinen kriteeristö, joka määrittelee asteittain kiristyvät kasvihuonekaasupäästöjen enimmäismäärät asiakkaille toimitettua lämmitys- tai jäähdytysyksikköä kohden.

Artiklassa säädetään myös fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Rakennettaessa tehokasta kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmää ei järjestelmän uusissa lämmönlähteissä saa käyttää fossiilisia polttoaineita silloin kun järjestelmä käynnistyy. Uusittaessa merkittävästi tehokkaassa järjestelmässä olevia syöttöyksiköitä, ei fossiilisten polttoaineiden kulutus olemassa olevissa yksiköissä saa lisääntyä verrattuna kolmen edeltävän täyden toiminnan kalenterivuoden keskimääräiseen kulutukseen ennen uudistamista. Tehokkaan järjestelmän uusina lämmönlähteinä ei saa käyttää fossiilista polttoainetta. Poikkeuksena on kuitenkin maakaasu, jota saa käyttää vuoteen 2030 saakka.

Kun olemassa oleva kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmä, jonka kokonaistuotto on yli 5 megawattia, ei täytä tehokkaan järjestelmän vaatimusta, tulee toiminnanharjoittajan laatia suunnitelma tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteeristön täyttämiseksi. Taavoitteena on primäärienergian tehokkaampi kulutus, jakeluhäviöiden vähentäminen ja

uusiutuvan energian tai hukkalämmön ja -kylmän osuuksien lisääminen lämmön ja jäähdytyksen toimituksessa. Suunnitelma on tarkoitus uusiksi joka viides vuosi, jos järjestelmä ei edelleen täytä kriteereitä. Toimivaltaisen viranomaisen on hyväksyttävä suunnitelma.

Jotta voitaisiin arvioida, onko energiatehokkuuden parantaminen taloudellisesti toteutettavissa lämmityksessä ja jäähdytyksessä, on artiklassa säädetty tehtäväksi direktiivin liitteen XI mukainen laitostason kustannus-hyötyanalyysi. Velvoite koskee yli 10 megawatin sähkön lauhdetuotantolaitosta tehokkaan yhteistuotannon toteuttamisvaihtoehdon arvioimisen osalta, yli 8 megawatin teollisuuslaitosta hukkalämmön hyödyntämisen arvioimisen osalta, yli 7 megawatin palvelulaitoksia hukkalämmön hyödyntämisen arvioimisen osalta ja yli 1 megawatin datakeskuk-
sia hukkalämmön hyödyntämisen arvioimisen osalta.

2.7 Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa

Artiklan 7 tavoitteena on, että hankintaviranomaisten ja -yksiköiden olisi näytettävä esimerkkiä tekemällä energiatehokkaita hankintapäätöksiä ja sovellettava energiatehokkuus ensin -periaatetta tehdessään rakennusurakoita tai tavara- ja palveluhankintoja koskevia hankintasopimuksia.

Direktiivin 7 artiklassa ja liitteessä IV säädetään energiatehokkuuteen liittyvistä vaatimuksista, joita hankintaviranomaisten ja -yksiköiden on noudatettava tehdessään hankinta- ja käyttöoikeussopimuksia, joiden arvo on yhtä suuri tai suurempi kuin EU-kynnysarvot, paitsi jos tämä ei ole teknisesti toteutettavissa. Lisäksi säädetään, että hankintaviranomaisten ja -yksiköiden on noudatettava energiatehokkuus ensin -periaatetta tehdessään hankinta- ja käyttöoikeussopimuksia, jotka ovat arvoltaan yhtä suuria tai suurempia kuin EU-kynnysarvot.

Direktiivin liitteessä IV säädetään julkisiin hankintoihin liittyvistä energiatehokkuusvaatimuksista, jota hankintaviranomaisten ja yksiköiden on otettava huomioon hankkiessaan tuotteita, palveluja, rakennuksia ja urakoita julkisia hankintoja tai käyttöoikeussopimuksia koskevassa myöntämismenettelyssä. Liitteen mukaan:

- a) Energiamerkintäasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1369 energiamerkintää koskevien puitteiden vahvistamisesta ja direktiivin 2010/30/EU kumoamisesta) nojalla annetun delegoidun säädöksen tai energiamerkintädirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/30/EU energiaan liittyvien tuotteiden energian ja muiden voimavarojen kulutuksen osoittamisesta merkinnöin ja yhdenmukaisin tuotetiedoin) tai siihen liittyvän komission säädöksen soveltamisalaan kuuluvia tuotteita hankittaessa on hankittava ainoastaan tuotteita, jotka kuuluvat niihin kahteen parhaaseen energiatehokkuusluokkaan, joissa on merkittävästi tuotteita.
- b) Alakohdan a) soveltamisalaan kuulumattomien tuotteiden kuuluessa ekosuunnitteludirektiivin (Euroopan ja neuvoston direktiivi 2009/125/EY energiaan liittyvien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista) nojalla annetun delegoidun asetuksen soveltamisalaan, on hankittava ainoastaan tuotteita, jotka vastaavat tuoteryhmäkohtaisissa asetuksissa määriteltyjä energiatehokkuuden viitearvoja.
- c) Silloin, kun tuote tai palvelu täyttää ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja koskevat unionin kriteerit tai vastaavat saatavilla olevat kansalliset kriteerit, joilla on merkitystä asianomaisen tuotteen tai palvelun energiatehokkuuden kannalta, on pyrittävä parhaansa mukaan hankkimaan ainoastaan sellaisia tuotteita ja palveluja, jotka täyttävät ainakin perustasolla vahvistetut tekniset eritelmit asiaankuuluvissa ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja koskevissa unionin kriteereissä tai vastaavissa saatavilla olevissa kansallisissa kriteereissä, mukaan lukien muun muassa datakeskusten,

palvelinhuoneiden ja pilvipalvelujen osalta, katuvalojen ja liikennevalojen osalta sekä tietokoneiden, monitoreiden, taulutietokoneiden ja älypuhelimien osalta.

- d) On hankittava ainoastaan renkaita, jotka kuuluvat asetuksessa (EU) 2020/740 (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/740 renkaiden merkitsemisestä polttoainetaloudellisuuden ja muiden ominaisuuksien osalta, asetuksen (EU) 2017/1369 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1222/2009 kumoamisesta) määriteltyyn korkeimpaan polttoainetaloudellisuusluokkaan, mikä ei estä julkisia elimiä hankkimasta korkeimpaan märkäpitoluokkaan tai vierintämeluluokkaan kuuluvia renkaita, jos se on perusteltua turvallisuuden tai kansanterveyteen liittyvistä syistä.
- e) Palveluhankintasopimuksia koskevissa tarjouspyynnöissä on vaadittava, että palveluntarjoajat käyttävät kyseessä olevia palveluja tarjotessaan ainoastaan a, b ja d alakohtia noudattavia tuotteita. Vaatimusta sovelletaan ainoastaan uusiin tuotteisiin, joita palveluntarjoajat hankkivat osittain tai kokonaan kyseisen palvelun tarjoamista varten
- f) On hankittava rakennuksia tai tehtävä uusia vuokrasopimuksia rakennuksista, jotka saavuttavat vähintään lähes nollaenergiatason, paitsi jos hankinnan tarkoituksena on 1) perusparannus ja purkaminen; 2) kun on kyse julkisista elimistä, myydä rakennus eteenpäin käyttämättä sitä julkisen elimen omiin tarkoituksiin; tai 3) säilyttää rakennus virallisesti suojeltuna osana määrättyä ympäristöä tai sen erityisen arkkitehtonisen tai historiallisen arvonsa vuoksi. Vaatimusten noudattaminen on todennettava energiatiokkuuksella.

Velvoitteita ei sovelleta, jos soveltaminen vaarantaisi kansanterveyden tai estäisi reagoimisen yleistä turvallisuutta koskeviin hätätiloihin. Velvoitteita sovelletaan asevoimien sopimuksiin vain siltä osin kuin niiden soveltaminen ei aiheuta ristiriitaa asevoimien toimien luonteeseen ja ensisijaisen tavoitteen kanssa. Velvoitteita ei sovelleta puolustushankintadirektiivissä (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/81/EY hankintaviranomaisten ja hankintayksiköiden tekemien rakennusurakoita sekä tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta puolustus- ja turvallisuusalalla ja direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY muuttamisesta) määriteltyjä puolustustarvikkeita koskeviin hankintasopimuksiin.

Artiklassa asetetaan myös velvoite varmistaa, että hankkiessaan palveluita, joilla on merkittävä energiasisältö, hankintaviranomaiset ja -yksiköt arvioivat mahdollisuutta toteuttaa pitkän aikavälin energiapalvelusopimuksia.

Tiedot kynnysarvot ylittävien hankinta- ja käyttöoikeussopimusten energiatiokkuusvaikutuksista on asetettava julkisesti saataville.

Artikla sisältää kansallista liikkumavaraa liittyen tiettyihin hankintamenettelyjä koskeviin vaatimuksiin, joita voidaan asettaa kansallisesti. Tuotepaketin hankinnassa voidaan paketin kokonaisenergiatiokkuus asettaa etusijalle kyseisen paketin yksittäisten tuotteiden hankintaan nähden. Hankintaviranomaiset ja -yksiköt voivat hankinta- ja käyttöoikeussopimuksia tehdessään hankintakäytännöissä tarvittaessa huomioon laajemmat kestävyys, yhteiskuntaan, ympäristöön ja kiertotalouteen liittyvät näkökohdat, jotta voidaan saavuttaa Euroopan unionin vähähiilisyystavoitteet.

2.8 Datakeskukset

Datakeskusten kestävä kehitys edistämiseksi on tarve luoda datakeskusten kestävyysindikaattorit. Tätä varten datakeskuksilta kerätään energiatiokkuuden, vesijalanjäljen ja

kysyntäjoustopuolelta merkityksellistä tietoa. Artiklassa 12 säädetään datakeskusten velvoitteesta julkaista tietoja kestävyysindikaattoreiden kehittämiseksi. Direktiivin 33 artiklan 3 kohdassa annetun valtuutuksen mukaisesti komissio on antanut delegoidun asetuksen (EU) 2024/1364 datakeskuksia koskevan unionin yhteisen luokitusjärjestelmän perustamisen ensimmäisestä vaiheesta. Artiklan 33 kohdan 3 mukaisesti komission antamilla delegoiduilla säädöksillä täydennetään direktiiviä vahvistamalla yhteinen unionin järjestelmä sen alueella sijaitsevien datakeskusten kestävyuden luokitteluun. Datakeskusten on raportoitava komission ylläpitämään tietokantaan delegoidun asetuksen liitteiden I ja II mukaiset tiedot ja keskeiset suorituskykyindikaattorit vuosittain.

Artiklassa 26 on säädetty velvoite yli 1 megawatin datakeskusten hukkalämmön hyödyntämiselle. Hukkalämpöä on hyödynnettävä, paitsi jos datakeskus voi osoittaa, että hyödyntäminen ei ole teknisesti tai taloudellisesti toteutettavissa. Taloudellisen toteutettavuuden arviointi on osoitettava kustannus-hyötyanalyysillä.

2.9 Energian tehokas siirto, muunto ja jakelu

Artiklassa 27 säädetään energiatehokkuuteen ja energiatehokkuus ensin -periaatteen huomiointiin liittyvistä velvoitteista sähkö- ja kaasuverkonhaltijoille ja kansallisille energia-alan sääntelyviranomaisille. Lisäksi artiklassa ja direktiivin liitteissä XIII ja XIV säädetään energiatehokkuutta koskevista vaatimuksista liittyen verkkotoimintaan, verkkojen suunnitteluun ja verkkotariffeihin.

Kansallisten energia-alan sääntelyviranomaisten on sovellettava energiatehokkuus ensin -periaatetta toteuttaessaan maakaasumarkkinadirektiivin (2009/73/EY) ja sähkömarkkinadirektiivin ((EU) 2019/944) mukaisia, kaasu- ja sähköinfrastruktuurin toimintaa koskevia päätöksiä, mukaan lukien verkkotariffeja koskevat päätökset. Energiatehokkuus ensin -periaatteen lisäksi viranomaiset voivat ottaa huomioon kustannustehokkuuden, järjestelmän tehokkuuden ja toimintavarmuuden sekä markkinoiden yhdentymisen samalla kun turvataan asetuksessa (EU) 2019/943 ja asetuksessa (EY) N:o 715/2009 vahvistetut unionin ilmastotavoitteet ja kestävyys.

Jäsenvaltioissa on varmistettava, että siirto- ja jakeluverkonhaltijat soveltavat energiatehokkuus ensin -periaatetta verkon suunnittelussa, kehittämisessä ja verkkoinvestointeja koskevissa päätöksissä. Kansallisten viranomaisten on todennettava periaatteen soveltamista ja sitä, että siirto- ja jakeluverkonhaltijoiden käyttämissä menetelmissä otetaan huomioon energiatehokkuusratkaisujen, kysyntäpuolen joustavuuden ja ilmastonmuutoksen hillitsemistä edistävään omaisuuteen tehtävien investointien laajemmat hyödyt. Viranomaisten on myös todennettava, että siirto- tai jakeluverkonhaltijat soveltavat energiatehokkuus ensin -periaatetta hyväksyessään, tarkastessaan tai seurattaessaan hankkeitaan sekä maakaasumarkkinadirektiivin ja sähkömarkkinadirektiivin mukaisia verkon kehittämissuunnitelmiaan. Kansalliset sääntelyviranomaiset voivat tarjota menetelmiä ja ohjeita siitä, miten vaihtoehtoja arvioidaan kustannus-hyötyanalyysissä tiiviissä yhteistyössä siirtoverkonhaltijoiden ja jakeluverkonhaltijoiden kanssa, jotka voivat jakaa keskeistä teknistä asiantuntemusta.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että siirto- ja jakeluverkonhaltijat seuraavat ja kvantifioivat verkkohäviöiden kokonaismäärää ja, jos se on teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa, optimoivat verkot ja parantavat verkon tehokkuutta. Verkonhaltijoiden on raportoitava toimenpiteistä ja verkkohäviöiden vähentämisestä odotetuista energiansäästöistä sääntelyviranomaiselle. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että siirto- ja jakeluverkonhaltijat arvioivat energiatehokkuutta parantavia toimenpiteitä olemassa olevien kaasun tai sähkön siirto- tai jakeluverkkojensa osalta ja parantavat energiatehokkuutta infrastruktuurin suunnittelussa ja toiminnassa,

erityisesti älykkäiden verkkojen käyttöönoton kautta. Verkonhaltijoita tulee kannustaa kehittämään innovatiivisia ratkaisuja verkkojen energiatehokkuuden parantamiseksi.

Kansallisen energia-alan sääntelyviranomaisen on sisällytettävä sähkö- ja maakaasumarkkina-direktiivien nojalla laadittaviin vuosikertomuksiin erityinen jakso, joka koskee edistymistä kaasu- ja sähköinfrastruktuurin toiminnan energiatehokkuuden parantamisessa.

Artiklan 27 tavoitteena on lisätä energiansäästöpotentiaalia sähkön siirrossa ja jakelussa ja edistää energiatehokkaan sähköverkon kehittämistä. Myös kaasun osalta direktiivin tavoitteena on ohjata siirtoa ja jakelua kohti suurempaa tehokkuutta. Maakaasun merkitys, toimitusaste ja alueellinen kattavuus vaihtelevat kuitenkin suuresti eri jäsenvaltioissa. Kansallisilla sääntelyviranomaisilla on parhaat edellytykset seurata ja ohjata järjestelmän kehitystä kohti suurempaa tehokkuutta. Kaasun siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston kaltaiset tahot voivat antaa hyödyllistä tukea, ja niiden olisi tuettava jäseniään energiatehokkuustoimenpiteiden käyttöönotossa.

Vaikka sähkön tuotanto uusiutuvista energialähteistä lisääntyisi nopeasti, energiatehokkuus voi vähentää uuden sähköntuotantokapasiteetin tarvetta sekä varastointiin, siirtoon ja jakeluun liittyviä kustannuksia. Artiklan tavoitteena on edistää energiatehokkuuden parantamista kaasun ja sähkön siirrossa erityisesti verkon kehittämisessä ja kaasu- ja sähköinfrastruktuuria koskevissa päätöksissä. Lisäksi artiklan tavoitteena on, että siirto- ja jakeluverkonhaltijat seuraavat kaasun tai sähköverkon häviöiden kokonaismäärää ja optimoivat verkkoja sekä parantavat energiatehokkuutta infrastruktuurin suunnittelussa ja käytössä, erityisesti älykkäiden verkkoratkaisujen käyttöönoton osalta.

3 Nykytila ja sen arviointi

Suomessa on vakiintunut ja vahva perusta pitkäjänteiselle energiatehokkuuden edistämiseksi. Työtä tehdään laaja-alaisesti eri yhteiskunnan sektoreilla ja yhteistyössä yritysten, julkisen sektorin sekä järjestöjen kesken. Energiatehokkuusdirektiivi on sisällöltään laaja-alainen ja siinä jäsenvaltioille asetettujen tavoitteiden taso on korkea. Osa uudelleenlaaditun energiatehokkuusdirektiivin velvoitteista on kokonaan uusia ja osa jo olemassa olevia velvoitteita, joiden kohderyhmää on laajennettu tai muutettu tai energiatehokkuuden tavoitteita kiristetty. Suomessa energiatehokkuuden edistämisen kärkipolitiikkatoimena ovat pitkään olleet valtion ja elinkeinoelämän, kiinteistöalan ja kunta-alan toimijoiden väliset vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset. Tärkeässä roolissa ovat myös energiakatselmustoiminta ja energianeuvonta.

Direktiivin kansallista toimeenpanoa on valmisteltu laajassa poikkihallinnollisessa työryhmässä sekä tiiviissä yhteistyössä asiantuntijaverkostojen ja eri sidosryhmien kanssa. Toimeenpanon valmistelun lähtökohdaksi on ollut kustannustehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus. Valmistelutyössä arvioitiin nykyisten toimeenpanoratkaisujen riittävyyttä suhteessa uudelleenlaaditun direktiivin vaatimuksiin sekä mahdollisuutta käyttää energiatehokkuussopimuksia tai muita olemassa olevia politiikkatoimia vaihtoehtona lainsäädännölle tilanteissa, joissa nykytoimet eivät ole riittäviä.

Energiatehokkuusdirektiivi asettaa päivitettyt tavoitteet energiankulutuksen vähentämiseksi ja energiatehokkuuden edistämiseksi ja lisää energiatehokkuuteen liittyvän seurannan, raportoinnin ja valvonnan tarvetta. Työryhmän loppuraportin mukaan direktiivin toimeenpano on mahdollista toteuttaa hyödyntämällä laajalti jo nykyisin käytössä olevia politiikkatoimia yhdistettynä lainsäädäntötoimiin niiltä osin, kuin työryhmä on katsonut lailla säätämisen välttämättömäksi. Tämän edellytyksenä on, että vakiintuneiden nykytoimien, esimerkiksi energiatehokkuussopimustoiminnan, toimeenpanemiseksi on osoitettu riittävät resurssit. Vuoden 2024

alussa käynnistyneet neuvottelut seuraavan kauden (2026–2035) energiatehokkuussopimuksesta ovat edenneet samanaikaisesti lainsäädännön valmistelun kanssa. Muutoksia tai lisäyksiä lainsäädäntöön edellyttävät direktiivin artikkelit 2, 3, 5, 7, 11, 12, 21, 22, 25, 26, 27 ja 29.

3.1 Energiatehokkuus ensin -periaate

Direktiivin 3 artiklan velvoitteet ovat pääsääntöisesti uusia, mutta EU:n hallintomalliasetuksen ((EU) 2018/1999) 3 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on jo aiemmin pitänyt ottaa energiatehokkuus ensin -periaate huomioon yhdennetyissä kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissaan.

EU:n suosituksissa, taustaselvityksissä ja esityksissä on erilaisia esimerkkejä energiatehokkuus ensin -periaatteen mukaisista ratkaisuvaihtoehdoista suunnittelussa, politiikkatoimissa, suurissa investoinneissa, sähkömarkkinoilla, sekä energian tuotannossa ja jakelussa. Toimeenpanoa valmistelleissa työryhmässä pyrittiin hahmottamaan, mitä Suomessa on jo tehty, mitkä ratkaisut eivät sovellu Suomeen nykyisellään ja mitä voitaisiin tehdä uusien ratkaisujen osalta. Lisäksi haastateltiin eri alojen toimijoita energiatehokkuus ensin -periaatteen tavoitteista ja toteutuksesta, mahdollisista ristiriidoista ja esteistä periaatteen toteutukselle. Selvityksen perusteella työryhmä katsoi, että energiatehokkuus ensin -periaate toteutuu Suomessa jo hyvin kattavasti. Suomessa on panostettu jo pitkään energiatehokkuuteen sekä energiansäätöön ja niitä edistetään monin keinoin ja kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Esimerkiksi vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset ovat keskeinen politiikkatoimi, jonka myötä energiatehokkuutta arvioidaan ja edistetään jo nykyisellään kattavasti yritysten ja kuntien normaalissa toiminnassa. Vaikka energiatehokkuus otetaan jo nykyisin huomioon kattavasti erilaisissa suunnittelu-, politiikka- ja merkittävissä investointipäätöksissä, artiklan velvoitteiden toimeenpano edellyttää muutoksia energiatehokkuuslakiin.

3.2 Julkista sektoria koskevat velvoitteet

Energiankulutus julkisella sektorilla

Direktiivin 5 artiklan mukainen julkisten elinten yhteenlasketun energian loppukulutuksen vähentämisvelvoite, jonka mukaan julkisten elinten energian loppukulutuksen tulisi laskea 1,9 prosenttia vuosittain, sekä siihen liittyvä vuoden 2021 energiankulutuksen perustason vahvistaminen ovat uusia velvoitteita. Energiankulutukseen liittyvästä raportoinnista julkisella sektorilla ei ole säädetty energiatehokkuuslaissa. Kulutuksen seuranta koskevista vaatimuksista erityisesti rakennuksiin liittyen on säädetty muualla lainsäädännössä, kuten rakennusten varustamisesta sähköajoneuvojen latauspisteillä ja latauspistevalmiuksilla sekä automaatio- ja ohjausjärjestelmillä annetussa laissa (733/2020), rakentamislain (751/2023) energiatehokkuutta koskevassa 37 §:ssä, energiatehokkuuslaissa lämmön ja jäähdytyksen mittaamisen ja laskutuksen osalta sekä sähkö- ja maakaasumarkkinalaeissa sähkön ja kaasun mittaamisen osalta.

Tilastokeskuksen ylläpitämän Energian hankinta ja kulutus -tilaston mukaan Suomen energian loppukulutus oli vuonna 2021 yhteensä 307 terawattituntia.¹ Julkisten elinten energiankulutus oli pääosin sektoreilla rakennusten lämmitys ja liikenne. Julkisten elinten omistamien ja käyttämien rakennusten energiankulutuksesta ei julkaista tilastotietoja. Virallisissa energiatilastoissa² julkisten elinten rakennukset on yhdistetty kaupallisiin rakennuksiin. Tämä tilastotieto

¹ Energian hankinta ja kulutus - Tilastokeskus (stat.fi)

² Energia 2022 (stat.fi)

on pääasiassa laskennallinen ja perustuu kulutuksen sijaan energiantarjonnasta kerättäviin tietoihin, eikä sitä voi näin ollen jakaa rakennustyypeille.

Palvelusektorin energiankäyttö pitää sisällään sekä julkiset palvelut että yksityisen palvelusektorin. Sektorin osalta liikekiinteistöt ovat pinta-alaltaan merkittävien (31,0 milj. m² vuonna 2021). Myös mm. varastoja (25,1 milj. m²) ja toimistoja (20,1 milj. m²) on paljon, ja ne voivat olla sekä yksityisen että julkisen sektorin käytössä. Julkisella sektorilla suurin kiinteistökanta on opetusallalla (22,4 milj. m²); määrä on kaksinkertainen hoitoalaan nähden. Vuonna 2021 palvelusektorin energian loppukäyttö oli 36 terawattituntia eli noin 12 prosenttia loppukäytöstä. Palvelurakennusten (julkiset ja yksityiset palvelut) lämmityksen energiankulutus vuonna 2021 oli 21 terawattituntia. Sektorin sähkönkulutus oli 18 terawattituntia.

Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen (KETS) nykyiselle kaudelle (2017–2025) on liittynyt 147 kuntaa ja 12 kuntayhtymää tai hyvinvointialuetta. Sopimukseen liittyneiden kuntien asukasluvu on yhteensä 83 prosenttia Suomen väestöstä. Kunta-alan energiatehokkuussopimukseen liitetty energiankulutuksen kokonaismäärä on 7331 gigawattituntia. Energiatehokkuussopimukseen liittyvän raportoinnin puitteissa kuntien tulee ilmoittaa muutoksista sopimukseen liitettyssä kiinteistökannassa sekä muutosten jälkeisestä energiankulutuksesta. Vuonna 2022 raportoitu kokonaisenergiankäyttö silloin kunta-alan energiatehokkuussopimuksen piiriin kuuluneissa 134 kunnassa oli 6734 gigawattituntia. Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen puitteissa ei tällä hetkellä raportoida kunnan kokonaisenergiankäytöstä tai tavoitella loppuenergian käytön pienentymistä.

Alue- ja paikallisviranomaisten suunnitelmia koskevat vaatimukset

Artiklan 5 vaatimus energiatehokkuustoimenpiteiden sisällyttämisestä alue- ja paikallisviranomaisten pitkän aikavälin suunnitteluun on lainsäädännön tasolla uusi. Kunnissa lakisääteinen pitkän aikavälin suunnitteluväline on kuntalain (410/2015) 37 §:n mukainen kuntastrategia, jossa tulee huomioida laajasti kunnan tehtäviin ja talouteen liittyviä tekijöitä. Hyvinvointialueilla vastaava suunnitteluväline on hyvinvointialuestrategia (laki hyvinvointialueesta 611/2021, 41 §). Direktiivissä mainitaan esimerkkeinä suunnitelmia, joita 5 artiklassa säädetty velvoite koskee, hiilestä irtautumista koskevat ja kestävän energiahuollon suunnitelmat. Kunta- ja alue-tasolla laadittavien lakisääteisten strategioiden sisältö on siten laajempi ja yleisemmällä tasolla kuin 5 artiklassa tarkoitetuissa suunnitteluvälineissä.

Paikallistasolla kunnat ovat aiemmin voineet sisällyttää energiatehokkuustoimia ilmastolain (423/2023) mukaiseen kunnan ilmastosuunnitelmaan. Kunnan ilmastosuunnitelmaa koskeva lakisääteinen velvoite kumottiin ilmastolain muutoksella 896/2024. Ilmastotoimiin liittyvää suunnittelua tehdään kuitenkin kunnissa vapaaehtoisesti. Energiatehokkuustoimien tuomista osaksi alue- ja paikallistason viranomaisten toimintaa ja sen suunnittelua tuetaan erilaisten vapaaehtoisten järjestelmien, kuten kunta-alan energiatehokkuussopimuksen (KETS) ja hiilineutraalien kuntien ja maakuntien Hinku-verkoston kautta. Motivan ohjeistama uusiutuvan energian kuntakatselmus on toimenpide, jonka avulla kunnat voivat kartoittaa ja suunnitella uusiutuvan energian käyttöön liittyviä toimenpiteitä.

Myös artiklan 25 velvoite laatia paikallinen lämmitys- ja jäähdytysuunnitelma väkiluvultaan yli 45 000 asukkaan kunnille on Suomessa uusi. Direktiivin säännöksen tavoitteena on edistää erityisesti tehokkaan yhteistuotannon ja tehokkaan kaukolämmön käyttöä. Suomen tilanne tavoitteen saavuttamisen osalta on moniin muihin EU:n jäsenvaltioihin verrattuna erinomainen. Velvoitteen piiriin kuuluisi Suomessa 25 suurinta kuntaa. Näistä yhtä lukuun ottamatta kaikki kunnat ovat mukana kuntien energiatehokkuussopimuksessa ja kolmea lukuun ottamatta

kaikilla on olemassa ilmastosuunnitelma tai sitä vastaava suunnitelma. Lisäksi useimmissa kunnissa on tehty uusiutuvan energian kuntakatselmus, ja merkittävä osa velvoitteen piirissä olevista kunnista kuuluu edelläkävijäkuntien verkostoon (Finnish Sustainable Communities, FISU) tai sijaitsee energiamaakuntakaavan alueella. Kahdessakymmenessä neljässä kunnassa on jo kunnallinen kaukolämpöyhtiö, joissa on tehty toimintasuunnitelmat kaukolämmön kehittämisestä.

Rakennusten energiatehokkuuteen liittyvät vaatimukset

Direktiivin 6 artiklan säännökset julkisten rakennusten vuosittaisesta korjaamisesta päästöttömiksi tai lähes nollaenergiarakennuksiksi vastaavat osittain energiatehokkuusdirektiivin 2012/27/EU julkisia rakennuksia koskevaa sääntelyä. Energiatehokkuusdirektiivin 2012/27/EU 5 artikla velvoitti jäsenvaltiot varmistamaan, että 1.1.2014 alkaen kolme prosenttia sen keskushallinnon omistamien ja käyttämien lämmitettyjen ja/tai jäähdytettyjen rakennusten kokonaispinta-alasta korjataan vuosittain siten, että ne vastaavaa vähintään rakennusten energiatehokkuusdirektiivin 2010/31/EU 4 artiklan soveltamiseksi asetettuja energiatehokkuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia. Vaihtoehtoisena toimintatapana 5 artiklan 1–5 kohtien soveltamiselle jäsenvaltio on voinut toteuttaa muita kustannustehokkaita toimenpiteitä saavuttaakseen vuoteen 2020 mennessä sellaisen energiansäästön määrän, joka on vuositasolla raportoituna vähintään yhtä suuri kuin kolmen prosentin korjauksilla saavutettaisiin.

Suomessa direktiivin 2012/27/EU keskushallinnon rakennuksia koskevien vaatimusten toimeenpano on toteutettu vaihtoehtoisilla toimenpiteillä, joihin ei ole liittynyt lainsäädäntöä. Valtion kiinteistöstrategian mukaisesti pääosa valtion virastojen ja laitosten rakennuksista on keskitetty Senaatti-konsernille. Vaihtoehtoisena toimintatapana on käytetty Senaatti-kiinteistöjen ja Puolustuskiinteistöjen toimitilakiinteistöjen energiatehokkuussopimusta (TETS) yhdistettynä muihin, Senaatti-kiinteistöjen vuosittain Energiavirastolle raportoimiin tietoihin. Direktiivin 2012/27/EU 5 artiklan mukaan määritelty valtion keskushallinnon omistama ja käytössä oleva rakennuskanta on ollut 237 rakennuksen yhteenlaskettu pinta-ala 884 000 neliömetriä, ja sen vuotuinen energiankulutus on ollut 178 gigawattituntia. Senaatti-kiinteistöjen toteutunut ja voimassa oleva säästö kaudella 2014–2020 oli yhteensä lähes 18 gigawattituntia. Säästö on toteutunut kolmen toimenpiteen kautta: kiinteistöhoiton palkkiosanktiotoiminta (10 %), kunnossapidon energiakorjaukset (38 %) ja tilatehokkuuden lisääminen (52 %).

Uudelleenlaaditussa direktiivissä velvoitteen soveltamisala laajenee keskushallinnosta kaikkiin julkisiin elimiin. Myös velvoitteen sisällössä on tiettyjä muutoksia suhteessa edeltävään direktiiviin. Direktiivin 6 artiklassa edellytetään, että vähintään kolme prosenttia julkisten elinten omistamien lämmitettyjen tai jäähdytettyjen rakennusten kokonaispinta-alasta korjataan vuosittain vähintään rakennusten energiatehokkuusdirektiivin 2010/31/EU 9 artiklan mukaisiksi nollaenergiarakennuksiksi tai päästöttömiksi rakennuksiksi. Vaihtoehtona korjausvelvoitteelle säädetään edelleen vaihtoehtoisesta lähestymistavasta, jolla on saavutettava julkisten elinten rakennuksissa vuosittain vastaava energiansäästö kuin korjauksilla saavutettaisiin.

Vaihtoehtoisen lähestymistavan käyttöönottoa on valmisteltu osana direktiivin toimeenpanoa, ja se on kuvattu työryhmän loppuraportissa. Vaihtoehtoinen lähestymistapa perustuisi uudelle julkisen alan energiatehokkuussopimukselle, joka tulisi voimaan kaudelle 2026–2035. Julkisen alan energiatehokkuussopimukselle tavoiteltaisiin laajaa kattavuutta valtion toimijoiden parissa, hyvinvointialueilla ja kuntasektorilla.

Direktiivin 6 artiklan 5 kohdassa säädetään julkisten elinten rakennuksista laadittavasta luettelosta ja veloitteesta asettaa luettelo julkisesti saataville. Vastaavaa, julkisesti saatavilla olevaa

luettelo ei ole aikaisemmin ollut. Rakennusluettelo koskevat velvoitteet pyritään panemaan täytäntöön hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan olemassa olevaa, rakennetun ympäristön tietojärjestelmää (Ryhti) koskevaa sääntelyä. Ympäristöministeriön hallinnonalalle kuuluva laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (431/2023) tuli voimaan 1.1.2024. Laissa säädetään rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä sekä siihen liittyvästä tietojärjestelmän julkisesta tietopalvelusta. Tietojärjestelmän palvelut avautuvat käyttäjille vaiheittain vuodesta 2024 alkaen.³

Energiapalvelusopimusten hyödyntäminen

Artiklan 29 velvoite arvioida energiapalvelusopimusten käytettävyyttä julkisten elinten omistamien, nettoalaltaan yli 750 m² kokoisten muiden kuin asuinrakennusten peruskorjauksissa on uusi. Suomessa ei ole voimassa olevaa energiapalvelusopimusten hyödyntämisen arviointia koskevaa lainsäädäntöä. Energiatehokkuusdirektiivin 2012/27/EU vaatimukset, jotka koskivat energiapalvelumarkkinoiden edistämistä sekä julkisen sektorin kannustamista ja tukemista energiapalvelujen käytössä, on toteutettu pääosin Energiaviraston Motivalta vuosittain tilaamien energiatyöohjelman projektien sekä Energiaviraston ja työ- ja elinkeinoministeriön tekemän energiapalvelujen edistämistyön puitteissa.

3.3 Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmukset

Energiatehokkuuslaissa säädetään energiakatselmusvelvoitteesta suurille yrityksille. Suurella yrityksellä tarkoitetaan taloudellista toimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, jonka palveluksessa on vähintään 250 työntekijää taikka jonka vuosiliikevaihto on yli 50 miljoonaa euroa ja taseen loppusumma on yli 43 miljoonaa euroa. Pakollinen yrityksen energiakatselmus on tehtävä vähintään neljän vuoden välein, ja energiakatselmukseen on sisällytettävä kohdekatselmus, joka ei saa olla neljää vuotta vanhempi. Yrityksen energiakatselmuksen rakenteesta ja sisällöstä sekä katselmukseen liittyvien tietojen toimittamisesta viranomaiselle säädetään energiatehokkuuslaissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa. Energiakatselmukseen liitettävästä toimintasuunnitelmasta tai energiankulutusrajan ylittämiseen liittyvän tiedon toimittamisesta ei ole säädetty.

Osana energiatehokkuusdirektiivin 2012/27/EU toimeenpanoa Suomessa valittiin lakisäateisen energiakatselmusjärjestelmän toteuttamiseen direktiivin mahdollistama toteutustapa, jossa katselmuksia suorittavat pätevyysvaatimukset täyttävät, riippumattomat asiantuntijat. Suomessa yrityksen energiakatselmuksella on oltava vastuuhenkilö, jolle on myönnetty energiakatselmuksen vastuuhenkilön pätevyys. Vastuuhenkilökoulutuksen ja -kokeiden järjestämisestä ja pätevyyden myöntämisestä vastaa Energiavirasto.

Energiavirasto valvoo energiakatselmusvelvoitteen toteutumista velvoitteen piiriin kuuluvissa yrityksissä. Valvonnan toteuttamisesta ja siihen liittyvistä tiedonsaantioikeuksista säädetään energiatehokkuuslaissa.

Energianhallintajärjestelmät ja niiden sertifiointi eivät ole suurille yrityksille pakollisia, mutta ottamalla käyttöön sertifioidun energianhallintajärjestelmän yritys voi energiatehokkuuslain mukaisesti vapautua pakollisesta yrityksen energiakatselmuksesta. Monet yritykset ovat ottaneet vapaaehtoisesti käyttöön energianhallintajärjestelmän, kuten ISO 50001 tai ETJ+, tai ympäristönhallintajärjestelmän, kuten ISO 14001, tai liittyneet vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen. Niillä ja niiden yhdistelmillä, sertifioitu ISO 50001 tai sertifioitu 14001 ja sertifioitu ETJ+ tai energiatehokkuussopimus ja sertifioidun ETJ+, on voinut korvata pakollisen

³ <https://ryhti.syke.fi/tietoa-jarjestelmasta/aikataulu-ja-kehittaminen/>

yrityksen energiakatselmuksen ja kehittää yrityksen energiatehokkuutta kyseisten järjestelmien puitteissa.

Muut kuin lakisääteiden katselmusvelvoitteen piiriin kuuluvat suuret yritykset voivat tehdä vapaaehtoisia energiakatselmuksia ja hakea katselmusten toteuttamiseen energiatukea. Lakisääteisen ja vapaaehtoisen energiakatselmustoiminnan ja energiahallintajärjestelmien käyttöönoton tukemiseen ja edistämiseen liittyviä toimenpiteitä toteutetaan Energiaviraston Motivalta tilaaman energiatyöohjelman kautta.

Energiahallintajärjestelmiä ja -katselmuksia koskevien säännösten toimeenpano edellyttää muutoksia energiatehokkuuslakiin. Laissa olisi säädettävä uudesta, sertifioitujen energiahallintajärjestelmien käyttöönottoa koskevasta velvoitteesta ja velvoitetta koskevista vapautumismahdollisuuksista. Energiakatselmusvelvoitteen soveltamisalan muuttuminen edellyttäisi muutoksia katselmusvelvoitetta koskeviin säännöksiin ja velvoitetun yrityksen määritelmään sekä uutta säännöstä yrityksen velvollisuudesta tehdä ilmoitus säädetyn energiankulutusrajan ylityessä. Lakiin olisi lisättävä säännös katselmukseen liitettävästä toimintasuunnitelmasta. Direktiivin liitteen VI sisällön toimeenpaneminen edellyttäisi vähäisiä muutoksia yrityksen energiakatselmuksen vähimmäisvaatimuksia koskevaan säännökseen. Katselmusvelvoitteesta vapautumista koskevia säännöksiä olisi muutettava. Energiaviraston valvontakeinoja koskevan sääntelyn selkeyttämiseksi olisi tarpeen tehdä muutoksia energiatehokkuuslain valvontaa koskeviin säännöksiin.

3.4 Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset

Vuonna 2022 Energiateollisuus ry:n (ET) jäsenistä lämmön myyjiä oli 109, joilla oli yhteensä reilut 160 000 asiakasta. Asiakkaista asuintaloasiakkaita oli noin 120 000 ja näistä pienasiakkaita noin 70 000. Pienasiakkaiksi on laskettu yhden asunnon talot, kahden asunnon talot sekä pientaloihin verrattavat erilliset asuinrakennukset. Nämä pienasiakkaat ovat yleisesti yksityishenkilöitä, joilla on sopimussuhde lämmön myyjän kanssa. He ovat siten myös kuluttajia.

Bioenergia ry on myös keskeinen lämmöntuottajien yhteenliittymä, joskin näiden tuottajien asiakasmäärät ovat yleensä pienempiä kuin Energiateollisuus ry:n jäsenillä. Bioenergia ry:llä on 247 yritys- ja yhteisöjäsentä ja 4 11 henkilöjäsentä (tiedot 01/2024, lähde: Bioenergia ry:n internet-sivut). Sen jäsenkunta toimii muun muassa bioenergian tuotannossa, logistiikassa ja käyttäjinä, biojalostamoina ja liikenteen biopolttoaineiden tuottajina, energiaturpeen käyttäjinä ja suobiomassan tuottajina sekä hiilinegatiivisten palvelujen tarjoajina. Niiden tärkein asiakas on yleisimmin kunta. Noin kolmasosa laitoksista on alueellisia lämpölaitoksia, loput taas kiinteistökohtaisia laitoksia. Kiinteistökohtaisista laitoksista noin puolta käytetään koulujen lämmitykseen, puolta taas yksityisten kiinteistöjen lämmitykseen.

TTS Työteho-seura ylläpitää vuosiseurantaa lämpöyrittäjyydestä. Viime vuosien aikana TTS:n lämpöyrittäjätietokannassa olevien lämpöyrittäjien ylläpitämien laitosten määrä on vakiintunut noin 600:n laitoksen tasolle. Vuonna 2023 laitospäättämää oli 602 kappaletta. Rekisterissä oli 241 yritystä vuonna 2024.

Voimassa oleva energiatehokkuuslaki sisältää säännökset, jotka koskevat lämmön ja jäähdytyksen loppuasiakkaiden ja loppukäyttäjien oikeuksia suhteessa energian vähittäismyyntiin niiltä osin, kun kyse on mittarin tarjoamisesta kaukolämmön ja kaukojäähdytyksen loppuasiakkaalle, kiinteistön lämpöenergiamittarin asentamisesta ja opastuksen tarjoamisesta mittaria asennettaessa sekä kaukolämmön ja kaukojäähdytyksen laskutuksesta ja kulutus- ja laskutustiedoista. Säännökset vastaavat energiatehokkuusdirektiivissä 2012/27/EU säädettyä, eikä

uudelleenlaadittu direktiivi sisällä muutoksia niiden osalta. Muista lämmön tai jäähdytyksen loppuasiakasta tai -käyttäjää koskevista oikeuksista tai velvollisuuksista ei ole säädetty kansallisesti.

Toimittajan sopimusehtoja koskevat vaatimukset

Direktiivin 21 artiklan 2 kohdan mukaan lämpö- ja jäähdytys­sopimuksissa ilmoitettavien toimittajien ehtojen on oltava oikeudenmukaisia. Direktiivissä tai sen johdannossa ei ole tarkemmin määritelty, mitä ehtojen oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan ja mitä seikkoja oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi tulisi ottaa huomioon. Lisäksi direktiivin suppeasta maininnasta ehtojen oikeudenmukaisuudesta on vaikea päätellä seuraamuksia tilanteissa, joissa vaatimusta ei ole noudatettu. Suomen sopimusoikeudessa ei ole direktiivin mainintaa vastaavaa erityistä ehtojen ”oikeudenmukaisuuden” arviointia; varallisuus­oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929, oikeustoimilaki) 36 §:ssä säädetään kylläkin tilanteista, joissa oikeustoimen ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen. Yleisesti sopimusoikeudessa pyritään kuitenkin asianmukaisen sopimusvelvoitteiden tasapainon saavuttamiseen ensisijaisesti kieltämällä sopijapuolen painostaminen tai harhaanjohtaminen sopimusta tehtäessä. Sitovan sopimuksen sisältöön voidaan lisäksi puuttua sopimuksen kohtuullistamista ja sovittelua koskevan oikeustoimilain ja kuluttajansuojalain (38/1978) perusteella.

Direktiivin 21 artiklan 6 kohdassa säädetään loppuasiakkaille ja loppukäyttäjille tarjottaville yleisille ehdoille asetetuista vaatimuksista, kuten ehtojen avoimuudesta ja esittämisestä yksiselitteisellä kielellä. Lisäksi säädetään asiakkaiden oikeuksia estävien kohtuuttomien menettelyjen kiellosta ja loppuasiakkaiden ja -käyttäjien suojaamisesta epäoikeudenmukaisilta tai harhaanjohtavilta myyntimenetelmiltä, sekä vammaisille loppuasiakkaille kuuluvista saavutettavuusvaatimuksista. Suomessa kohdassa tarkoitetuista, sopimusmenettelyyn, kohtuullisuuteen ja saavutettavuuteen liittyvistä seikoista on säädetty oikeustoimilaissa, kuluttajansuojalaissa, sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnasta annetussa laissa (1061/1978) sekä digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (306/2019). Energiateollisuus ry on laatinut kaukolämmön yleiset sopimusehdot, jotka on tarkoitettu ohjeeksi jäsenyrityksille niiden laatiessa omia, yritys­kohtaisia sopimusehtojaan. Yleisten sopimusehtojen käyttö on vapaaehtoista, mutta niitä käytetään ET:n jäsenkunnassa laajasti. Joka tapauksessa on varmistettava, että myös yrityksen omissa sopimusehdoissa otetaan huomioon mm. kuluttajansuojalain, kilpailulain, korkolain, perintälain ja energiategokkuuslain asettamat vaatimukset. Useimmat kaukolämpöyhtiöt pitävät jo nykyisin yleisiä sopimusehtojaan saatavilla internetissä.

Tiedonsaanti lämmitystä ja jäähdytystä koskevasta sopimuksesta asunto-osakeyhtiössä

Direktiivin 21 artiklassa tarkoitettuja lämmityksen ja jäähdytyksen loppuasiakkaita olisivat muun muassa asunto-osakeyhtiöt. Osakehuoneistossa asuva taloyhtiön osakkeenomistaja olisi direktiivissä tarkoitettu loppukäyttäjä.

Asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) mukaan osakkeenomistajilta perittävällä yhtiövastikkeella voidaan kattaa yhtiön menot, jotka aiheutuvat muun muassa kiinteistön ja rakennusten käytöstä; tällaisia ovat muun muassa lämmityskustannukset, joista yhtiö yleensä vastaa sopimuskumppanina energian vähittäismyyjälle. Huoneistojen lämmitys katetaan yleensä vastikkeella. Kaukolämmön hankkimista koskevien sopimusten tekeminen kuuluu yhtiön johdolle hallituksen ja isännöitsijän tehtäviä koskevien asunto-osakeyhtiölain säännösten mukaisesti. Käytännössä vastikkeenmaksuvelvollisuus lämmityskustannuksista jakautuu osakkeenomistajien kesken yleensä yhtiöjärjestyksen yleisen vastikeperusteen (mm. pinta-ala, osakkeiden lukumäärä) mukaan, koska huoneistossa asuvien henkilöiden lukumäärällä ei ole merkitystä lämmityksen

tarpeeseen, eikä lämmityksen huoneistokohtaisia kulutuksia voida luotettavasti mitata lämmön siirtymisen takia. Lisäksi yhtiön rakennuksen ylläpito edellyttää sitä, että jokaisessa osakehuoneistossa pidetään yllä tiettyä peruslämpöä. Osakehuoneistojen lisäksi yhtiössä on yleensä myös yhtiön hallintaan jääviä yhteisiä tiloja, joita on lämmitettävä. Osakkeenomistajat voivat saada tiedot yhtiöllä olevista lämpö- ja jäähdytyssovimuksista yhtiön hallintoon osallistumisen ja yhtiökokouksen kyselyoikeuden kautta.

Tiedonsaanti lämmitystä ja jäähdytystä koskevasta sopimuksesta vuokra- ja asumisoikeusasunnoissa

Huoneistosta maksettava vuokra määräytyy sopimuksen mukaan, jollei laista muuta johdu. Asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa (481/1995) on erikseen säädetty pakottavasti vedestä perittävästä korvauksesta, jonka tulee määräytyä todellisen, mitatun kulutuksen mukaan, jos rakennukseen, jossa huoneisto sijaitsee, on asennettu huoneistokohtaiset mittarit. Muuten vuokrasopimuskäytännössä yleistä on sopia kiinteästä kuukausivuokrasta, johon sisältyy myös lämmitys. Vaikka vuokrasopimukseen on mahdollista ottaa tarkempia määräyksiä myös muusta korvauksesta, ei näin yleensä menetellä lämmityksen osalta. Syyt tähän vastaavat edellä asunto-osakeyhtiöistä esitettyä.

Valtion tukemissa vuokra- ja asumisoikeusasunnoissa loppukäyttäjät hallitsevat huoneistoa vuokra- tai asumisoikeussopimuksen perusteella eivätkä he ole energian vähittäismyyjän asiakkaita. Vuokralaiset eivät siten nykyisin säännönmukaisesti saa tietoja. ARA-tuettujen kohteiden vuokralaiset ja asumisoikeusasukkaat voivat saada tietoja yhteishallinnon kautta.

Kuluttajansuojasäännösten lisäksi valtion tukemia vuokra- ja asumisoikeustaloja koskevat säännökset asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia. Vuokratalojen osalta asukashallinnosta säädetään yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa annetussa laissa (1169/2022) ja asumisoikeusasuntojen osalta asumisoikeusasunnoista annetun lain (393/2021) 5 luvussa. Asukashallinnon piiriin kuuluvat muun muassa talousarvioesitys ja talojen ja muiden rakennusten sekä kiinteistöjen ylläpidosta ja hoidosta solmittavat sopimukset. Asukashallinnon toimielimillä on tiedonsaantioikeus asukashallinnon piiriin kuuluvissa asioissa, ja vuokratalo- ja asumisoikeusyhtiöllä tiedottamisvelvollisuus sekä asukkaille että asukashallinnon toimielimille asukashallinnon piiriin kuuluvista, heille merkityksellisistä asioista. Valtion tukemien vuokra- ja asumisoikeusasuntojen asukkaat voivat saada tiedon lämmityksen ja jäähdytyksen sopimusehdoista asukashallinnon kautta.

Toimituksen keskeytys

Toimitusten keskeytyksestä (irtikytkentä) ei ole Suomessa säädetty lämmön ja jäähdytyksen osalta. Sähkön osalta toimituksen keskeytyksestä on säädetty sähkömarkkinalaissa (588/2013), joka panee täytäntöön sähkömarkkinadirektiivin ((EU) 2019/944). Sähkömarkkinalain 103 §:n mukaan sähkötoimitus voidaan keskeyttää, jos sähkön loppukäyttäjä on olennaisesti laiminlyönyt jakeluverkonhaltijalle tai vähittäismyyjälle tulevien maksujen suorittamisen tai on muutoin olennaisesti rikkonut sopimukseen perustuvia velvoitteitaan. Ennen keskeyttämistä loppukäyttäjälle on lähetettävä kirjallinen huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta sekä aikaisintaan kahden viikon kuluttua huomautuksen lähettamisestä erillinen katkaisuvaroitus. Jos loppukäyttäjä on kuluttaja, katkaisuvaroituksessa on mainittava, miten hänen on meneteltävä, jotta hän voi vedota pykälässä säädettyihin oikeuksiinsa sekä ohjattava kuluttajaa asian selvittämisessä ja maksuvaihtoehtojen löytämisessä.

Sähkönjakelun tai sähkötoimituksen saa katkaista aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun maksu on erääntynyt tai muusta sopimusrikkomuksesta on ensimmäisen kerran ilmoitettu loppukäyttäjälle eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu ajoissa ennen varoitettua katkaisuaajankohtaa. Jos maksun laiminlyönti on johtunut loppukäyttäjän maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut vakavan sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa ilman omaa syytään, sähkönjakelun tai sähkötoimituksen saa keskeyttää aikaisintaan kahden kuukauden kuluttua maksun eräpäivästä. Myös vakituisena asuntona käytettävän rakennuksen tai sen osan osalta on säädetty erikseen: jos tällaisen rakennuksen tai sen osan lämmitys on riippuvainen sähköstä, jakelua ei saa maksujen laiminlyönnin vuoksi keskeyttää lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä. Sähkönjakelun ja –toimitusten keskeyttäminen kohteesta, jossa onnettomuuksien ehkäisemiseksi vaadittavat turvajärjestelyt ovat riippuvaisia sähköstä ja jossa sähkönjakelun tai sähkötoimituksen keskeyttäminen aiheuttaa onnettomuusvaaran, on kiellettyä ennen kuin laiminlyödyn maksun eräpäivästä on kulunut neljä kuukautta.

Lämmön osalta toimitusten keskeytyksestä on määrätty ET:n kaukolämmön yleisissä sopimusehdoissa. Niiden mukaan lämmön toimitusta ei voida maksulaiminlyönnin perusteella keskeyttää seuraavissa tapauksissa: Jos kyse on vakituisena asuntona käytettävästä rakennuksesta tai sen osasta lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana, ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä; jos kyse on kuluttajasta, joka osoittaa maksun laiminlyönnin johtuvan hänen vakavasta sairaudestaan, työttömyydestä tai siihen verrattavasta, hänestä riippumattomasta syystä ennen kuin on kulunut kolme kuukautta lämpölaskun ensimmäisestä eräpäivästä; tai jos asiakkaan maksulaiminlyönti aiheutuu ylivoimaisesta esteestä niin kauan kuin este vallitsee.

Lämmönmyyjän tulee yleisten ehtojen mukaan ennen toimituksen katkaisemista lähettää asiakkaalle maksukehoitus tai kehoitus korjata muu laiminlyönti määräajassa, joka on vähintään kaksi viikkoa kehoituksen lähettämisestä. Jos asiakas laiminlyö määräajan noudattamisen, lämmönmyyjän tulee toimittaa asiakkaalle katkaisuvaroitus vähintään kaksi viikkoa ennen katkaisua. Katkaisuvaroitus on tehtävä kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla, ja katkaisun ajankohta on käytävä varoituksesta ilmi. Toimialalla käytössä olevat yleiset ehdot ovat keskeyttämisen osalta osittain tiukemmat kuin energiatehokkuusdirektiivin säännös, jonka sisältö on rajattu tiedon antamiseen vaihtoehtoisista toimenpiteistä ilman lisäkustannuksia, riittävän ajoissa ja vähintään kuukautta ennen suunniteltua irtikytkentää.

3.5 Tuomioistuinten ulkopuoliset riitojenratkaisumenettelyt

Energiatehokkuusdirektiivi 2012/27/EU ei sisältänyt säännöksiä tuomioistuinten ulkopuolisten riitojenratkaisumenettelyiden varmistamisesta, eikä Suomessa ole voimassa olevaa erillissäätelyä liittyen energiatehokkuusdirektiivissä säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia koskevaan riidanratkaisuun. Uudelleenlaaditun direktiivin 22 artiklan 8 kohdan mukaan loppuasiakkailla, loppukäyttäjillä, energiaköyhyydestä kärsivillä ihmisillä, heikossa asemassa olevilla asiakkailla ja tapauksen mukaan sosiaaliperusteisissa asunnoissa asuvilla henkilöillä tulee olla käytettävissä tuomioistuimen ulkopuoliset riidanratkaisumenettelyt direktiivissä säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia koskevien riitojen ratkaisemiseksi. Loppuasiakkaalla tarkoitetaan voimassa olevan energiatehokkuuslain mukaan luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka ostaa energiaa omaa loppukäyttöönsä varten.

Kuluttajien osalta direktiivissä tarkoitettuna riitojenratkaisuelimenä toimii kuluttajariitalautakunta. Lautakunta on toimivaltainen elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisissä kulutus- hyödykesopimuksia koskevissa tai muissa kulutushyödykkeen hankintaan liittyvissä asioissa, joita kuluttajat saattavat lautakunnan käsiteltäviksi. Tämä koskee myös energiaköyhyydestä

kärsiviä ihmisiä ja heikossa asemassa olevia asiakkaita silloin, kun nämä ovat kuluttajia. Asian selvittäminen ja käsittely kuluttajariitalautakunnassa on asianosaisille maksutonta. Direktiivin tarkoittaman riitojenratkaisumenettelyn mahdollisuus on jatkossa järjestettävä kuluttajien lisäksi myös elinkeinonharjoittajille ja muille tahoille, jotka ostavat energiaa omaa loppukäyttöön varten. Tällaisia tahoja voivat olla esimerkiksi omistamissaan kiinteistöissä toimivat yritykset tai taloyhtiöt. Energiamarkkinariitalautakunnasta annetun lain (502/2023) mukaan lautakunnan toimivallassa on antaa ratkaisusuosituksia yksittäisiin erimielisyyksiin sähköalan yritysten ja loppuasiakkaiden välisiä sähkömarkkina- (588/2013) säädetyjä oikeuksia ja velvollisuuksia koskevissa tai sähkömarkkina- (V osassa) tarkoitettuja sähkösopimuksia koskevissa asioissa, joita muut loppuasiakkaat kuin kuluttajat saattavat lautakunnan käsiteltäviksi. Energiamarkkinariitalautakunnan nykyinen toimivalta koskee sähkömarkkina- (588/2013) säädetyihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyviä asioita, ei muualla lainsäädännössä energian hankintaan liittyen säädetyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. Direktiiviin liittyy siten lainsäädäntötarve niiden loppuasiakkaiden osalta, jotka eivät ole kuluttajia.

Artiklan 8 kohdan toinen kappale koskee riitojenratkaisumenettelyjen välistä yhteistyötä. Energiamarkkinariitalautakunnasta annetun lain 22 §:ssä säädetään lautakunnan yhteistyöstä kuluttajariitalautakunnan kanssa. Hallintolain (434/2003) 10 § sisältää yleiset säännökset viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

Artiklan 8 kohdan kolmas kappale koskee energia-alan yritysten osallistumista tuomioistuinten ulkopuolisiin riitojenratkaisumenettelyihin. Osallistuminen on pakollista kotitalousasiakkaiden osalta, ellei jäsenvaltio osoita komissiolle, että muut menettelyt ovat yhtä tehokkaita. Direktiivissä ei täsmennetä, mitä osallistumisen pakollisuudella tässä yhteydessä tarkoitetaan. Kotitalousasiakkaiden voitaneen tulkita tarkoittavan loppuasiakkaita, jotka ovat kuluttajia. Kun otetaan huomioon viittaus kuluttajariitojen vaihtoehtoisesta riidanratkaisusta sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja direktiivin 2009/22/EY muuttamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2013/11/EU29 sekä se, ettei menettelyyn liity muutoksenhakumahdollisuuden vaatimusta, tuntuisi perustellulta tulkita säännöstä kirjaimellisesti siten, että vain prosessiin osallistuminen olisi pakollista energia-alan yrityksille, ja että säännöksestä ei kuitenkaan seuraisi energia-alan yrityksille velvollisuutta noudattaa riitojenratkaisumenettelyssä annettua päätöstä. Kuluttajariitalautakunnasta annetun lain (8/2007) 12 §:n mukaan lautakunta voi ratkaista asian, vaikka valituksen vastapuolena oleva elinkeinonharjoittaja ei ole antanut vastausta valittajan hakemukseen. Lautakuntaa koskevan lainsäädännön voidaan tältä osin arvioida täyttävän vaatimuksen energia-alan yritysten pakollisesta osallistumisesta riitojenratkaisumenettelyyn.

3.6 Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus

Tehokkaalle kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmän 26 artiklassa säädetyistä kriteereistä ei aiemmin ole ollut tarpeen säätää energiatehokkuuslaissa, vaikka tuotantomuotoinen määritelmä on ollut energiatehokkuusdirektiivissä. Asteittain kiristyvistä tuotantomuotoperusteisesta, sekä vaihtoehtoisesta ominaispäästöperusteisesta kriteeristöstä on nyt tarpeen säätää, koska tehokkaan järjestelmän määritelmän täyttymistä on seurattava. Tuotantomuotoperusteinen kriteeristö ohjaa asteittain hukkalämmön ja uusiutuvan energian osuuden lisäämiseen järjestelmässä. Tämän kriteeristönperusteella esimerkiksi ydinsähköllä sähkökattilassa tuotettu lämpö tai pienydinvoimalassa tuotettu lämpö eivät kelpaisi tehokkaaseen järjestelmään, joten myös ominaispäästöperusteinen kriteeristö on tarpeen ottaa käyttöön.

Velvoite fossiilisen polttoaineen käytöstä uudessa tehokkaassa kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmässä ja tällaisessa järjestelmässä olevissa uusissa tai merkittävästi uudistettavissa lämmön- ja jäähdytysentuotantoyksiköissä on uusi ja siitä on tarpeen säätää

energiatehokkuuslaissa. Kuitenkin vaatimus, jonka mukaan tehokkaassa järjestelmässä olevan yhden lämmönlähteen uudistaminen tai merkittävä kunnostaminen aiheuttaisi seurauksia toisille samaan järjestelmään liittyneille lämmönlähteille, vaikuttaisi olevan perustuslain vastainen silloin kun järjestelmässä olevilla lämmönlähteillä on eri omistaja. Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudensuojaan sisältyy muun ohella yksilöiden vapaus määrätä omaisuudestaan haluamallaan tavalla. Luonnollisten henkilöiden ohella omaisuudensuoja ulottuu yleisenä oikeusperiaatteena myös oikeushenkilöihin ja edellä kuvatussa tapauksessa tällainen omaisuudensuojan kannalta rajoittava tilanne voisi lähtökohtaisesti syntyä. Tämän takia kansallisesti sääntely rajoitettaisiin vain uusiin tai merkittävästi uudistettaviin lämmönlähteisiin. Velvoite ei myöskään kattaisi alle 1 MW lämmönlähteitä niiden vähämerkityksellisyyden vuoksi. Fossiilisten käynnistys- ja varapolttoaineiden käyttäminen kuitenkin sallittaisiin riittävän huoltovarmuuden takaamiseksi.

Toiminnanharjoittajalle säädettävä velvoite suunnitelman laatimisesta tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteereiden täyttämiseksi, on uusi.

Laitoskohtaisiin kustannus-hyötyanalyysiin liittyvät velvoitteet ja muutokset on tarpeen säätää energiatehokkuuslaissa. Nykyvelvoitteista säädetään energiatehokkuuslain 5 luvussa. Kustannus-hyötyanalyysistä säädetään 27 §:ssä ja analyysistä vapauttamisesta 28 §:ssä. Lisäksi 29 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisuudesta analyysin tekemisestä. Energiatehokkuuslain nojalla on annettu myös valtioneuvoston asetus (1297/2015) sähkön ja lämmön yhteistuotannon sekä teollisuuden ylijäämälämmön kustannus-hyötyanalyysistä. Asetuksessa on säädetty sekä kustannus-hyötyanalyysin sisällöstä että poikkeuksista, joiden osalta kustannus-hyötyanalyysiä ei ole tarpeen tehdä. Energiavirasto vastaanottaa ilmoitukset ja voi pyytää kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta lisäselvitystä ilmoitukseen liittyen. Energiaviraston verkkosivuilla on ohjeistettu kustannus-hyötyanalyysin laadinta ja ilmoittaminen siitä. Ilmoittaminen tehdään sähköpostitse eikä ilmoituksille ole käytössä tietojärjestelmää. Ilmoitus on tehtävä ennen rakennus- tai uudistamistöihin ryhtymistä. Energiaviraston pyytäessä lisäselvitystä, töitä ei saa jatkaa ennen lisäselvityksen toimittamista.

Energiatehokkuuslain (1429/2014) valmistelun (HE 182/2014 vp.) yhteydessä arvioitiin, että artiklan aiemmin edellyttämiä kustannus-hyötyanalyysijä, jotka tulee laatia suunniteltaessa uutta laitosta tai uudistettaessa sellaista, toimitettaisiin arviolta vain 0 - 2 vuodessa. Arvio on osoittautunut paikkansapitäväksi. Viime vuosien aikana Energiavirastolle on toimitettu kaksi ilmoitusta vuonna 2021 sekä yksi ilmoitus vuosina 2023 ja 2024.

3.7 Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa

Energiatehokkuuden huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa säädetään energiatehokkuuslain 5 a luvussa. Energiatehokkuuslain 29 a §:n 1 momentin mukaan keskushallinnon viranomaisten on hankittava energiatehokkaita tuotteita, palveluja ja rakennuksia, jos se on mahdollista kustannustehokkuuden, taloudellisen toteutettavuuden, laajemman kestävyuden, teknisen soveltuvuuden sekä riittävän kilpailun kannalta. Siten velvollisuutta noudattaa energiatehokkuusvaatimuksia tehtävissä hankinnoissa rajaavat jo lähtökohtaisesti säännöksessä luetellut tekijät. Energiatehokkuusdirektiivin 1791/2023 7 artiklassa on omaksuttu uusi lähestymistapa: energiatehokkuuden tulee ohjata hankintoja, paitsi jos tämä ei ole teknisesti toteutettavissa. Tämä merkitsee poikkeamismahdollisuuden kaventumista voimassa olevaan nähden. Rajaus, jonka mukaan hankintoja koskevia vaatimuksia ei sovelleta puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) mukaisesti hankintasopimukseen, vastaa voimassa olevaa energiatehokkuuslakia. Esityksessä ehdotettavasta rajauksesta, jonka mukaan vaatimuksia ei myöskään sovellettaisi, jos soveltaminen vaarantaisi yleisen turvallisuuden tai estäisi reagoimisen kansanterveyttä koskeviin hätätiloihin, ei ole säädetty nykyisessä laissa.

Tuotteiden, palvelujen ja rakennusten hankintaa koskevista energiatehokkuusvaatimuksista säädetään energiatehokkuuslain 29 b §–29 d §:ssä. Velvollisuudesta soveltaa julkisissa hankinnoissa energiatehokkuus ensin -periaatetta, velvollisuudesta arvioida energiapalvelusopimusten käyttämistä hankintoja tehtäessä tai velvollisuudesta asettaa julkisesti saataville tietoja hankintojen energiatehokkuusvaikutuksista ei ole säädetty.

Energiatehokkuuslain hankintoja koskevat säännökset koskevat nykyisin ainoastaan valtion keskushallinnon viranomaisia. Direktiivissä 1791/2023 hankintojen energiatehokkuutta koskevat vaatimukset on laajennettu koskemaan kaikkia hankintaviranomaisia ja –yksiköitä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sääntelyn kohteiden määrä kasvaa merkittävästi. Kunnat, niiden toimielimet ja liikelaitokset ovat keskeinen ja suuri ryhmä toimijoita, joille ehdotettu sääntely on uutta. Hankintojen energiatehokkuutta koskevat lakisäätteiset vaatimukset eivät ole koskeneet suurinta osaa hankintaviranomaisista ja –yksiköistä. Hankintojen energia- ja resurssitehokkuutta on kuitenkin ohjattu koko julkisella sektorilla muilla toimilla, muun muassa vaikuttavien julkisten hankintojen ohjelman Hankinta-Suomen ja vuosina 2018–2024 toimineen Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomaisen osaamiskeskuksen (KEINO) kautta.

3.8 Datakeskukset

Artiklassa 12 datakeskuksille säädetty velvoite asettaa direktiivin liitteessä VII esitetyt tiedot julkisesti saataville on uusi ja tuli panna täytäntöön 15.5.2024 mennessä. Velvoite on pantu täytäntöön energiatehokkuuslain muutoksella (846/2024). Komissio antoi 14.3.2024 delegoidun asetuksen (EU) 2024/1364, jonka mukaan datakeskusten on raportoitava komission ylläpitämään eurooppalaiseen tietokantaan delegoidun asetuksen liitteissä I ja II esitetyt tiedot ja keskeiset suorituskykyindikaattorit vuosittain. Jotta datakeskusten ylläpitäjien on mahdollista toteuttaa tietojen raportointi komission tietokantaan, on toimivaltaisen viranomaisen hoidettava raportoinnin koordinointi kansallisella tasolla. Toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä ei ole toistaiseksi säädetty kansallisesti.

Artiklassa 26 säädetty velvoite kokonaisteholtaan yli 1 megawatin datakeskusten hukkalämmön hyödyntämiselle on uusi. Vuonna 2023 datakeskusten hukkalämpöä hyödynnettiin yhteensä noin 125 gigawattituntia seitsemän kunnan alueen kaukolämpöverkossa. Tämä kattaa arviolta noin kymmenen datakeskusta. Yli 1 megawatin datakeskusten lukumäärästä tämä on arviolta noin 20 %, mutta energiamäärällisesti hyödynnettävissä olevasta hukkalämmöstä osuus on suurempi. Datakeskusten hukkalämpöä hyödynnetään tämän lisäksi myös esimerkiksi oman laitoksen henkilöstötilojen lämmityksessä. Merkittäviä hankkeita hukkalämmön hyödyntämiseksi on suunnitteilla ja rakenteilla. Mahdollinen este hukkalämmön hyödyntämiselle kaukolämpöjärjestelmässä voisi olla esimerkiksi se, ettei lähistöllä ole taloudellisesti perusteltua kysyntää tai tarvetta tarjolla olevalle lämmölle.

3.9 Energian tehokas siirto, muunto ja jakelu

Sähkö- ja maakaasuverkkojen verkonhaltijoita koskee toiminnassaan verkon kehittämisvelvollisuus, jonka mukaisesti verkonhaltijan tulee ylläpitää, käyttää ja kehittää verkkoaan. Sähkön jakeluverkon kehittämissuunnitelmissa verkonhaltijoiden on huomioitava energiatehokkuustoimenpiteet vaihtoehtona jakeluverkon siirtokapasiteetin laajentamiselle. Energiatehokkuus ensin -periaatteen noudattamisesta verkon suunnittelussa, verkon kehittämisessä ja investointipäätöksissä ei ole säädetty sähkö- ja kaasumarkkinoita koskevissa säädöksissä.

Sähkömarkkinalain 24 a §:n mukaan verkkopalvelujen hinnoittelussa tai myyntiehdossa ei saa olla ehtoja, jotka ovat haitallisia energiatehokkuudelle. Verkkopalvelujen hinnoittelussa ei myöskään saa olla ehtoja, jotka voivat estää asettamasta sähkömarkkinoille saataville

järjestelmäpalveluita kulutusjoustoja ja kysynnänohjaustoimenpiteitä varten. Maakaasumarkkinalaissa (587/2017) ei säädetä vastaavista vaatimuksista verkkopalveluiden hinnoittelulle tai ehdoille.

Suomessa sähkön siirron ja jakelun häviöitä mitataan ja seurataan hyödyntäen laajamittaista sähkön etämittausta ja älykkäitä sähköverkkomittauksia. Vapaaehtoisessa energiatehokkuussopimuksessa energiapalvelujen toimintaohjelmassa mukana olevat verkonhaltijat raportoivat sopimustoiminnan seurantajärjestelmään muun muassa verkonhäviöiden optimoinnin sekä verkon suunnittelun, käytön ja ylläpidon toimenpiteitä. Maakaasun siirtoverkkoyhtiö raportoi metaanipäästötiedot julkisessa vuosikertomuksessaan ja raportoinnille tehdään ulkoinen varmennus. Lisäksi maakaasukäyttöisten kompressoriasemien ympäristölupien edellytyksenä on päästöjen seuranta ja raportointi toimivaltaiselle viranomaiselle (ELY-keskus tai ympäristökeskus). Maakaasun jakeluverkossa häviöitä seurataan vertaamalla verkkoon syötetyn ja verkosta otetun kaasun määrää. Energiavirastolle raportoidaan vuosittain tiedot häviöiden määrästä. Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakeluverkonhaltijoiden toimenpiteitä verkkohäviöiden vähentämiseksi tai tietoa odotetuista energiansäästöistä ei nykyisin raportoida Energiavirastolle. Energiavirasto laatii vuosittain kansallisen raportin, johon sisältyy arvio älykkään sähköverkon kehittämisestä.

Energiatehokkuus ensin -periaatteen toimeenpano verkkosuunnittelussa, verkon kehittämisessä ja investointipäätöksissä edellyttää muutoksia sähkö- ja maakaasumarkkinalakeihin. Periaatteen toimeenpano verkkotariffeissa edellyttää, että maakaasumarkkinalakiin lisätään sähkömarkkinalakiin jo sisältyvä säännös energiatehokkuuden ja kysynnän joustojen huomioimisesta verkkopalveluiden hinnoittelussa. Verkon häviöiden kokonaismäärän määrittämistä ja verkkojen optimointia sekä verkon tehokkuuden parantamista koskevat velvoitteet edellyttävät muutoksia sähkö- ja maakaasumarkkinalakeihin. Energiaviraston tehtävät energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisessa ja vuosittain laadittavaan kansalliseen raporttiin lisättävä erityinen osio kaasu- ja sähköinfrastruktuurin toiminnan energiatehokkuuden parantamisen edistymisestä edellyttävät sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) muuttamista.

3.10 Erinäiset säännökset

Energiatehokkuuslain 30 §:n mukaan Energiaviraston tehtävänä on valvoa lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja viranomaisten määräysten noudattamista. Energiatehokkuuslain 12 § sisältää lisäksi erillisen säännöksen Energiaviraston suorittamasta lakisääteisten energiakatselmusten valvonnasta sekä tähän valvontaan liittyvistä viranomaisen tiedonsaantioikeuksista ja muista vaatimuksista. Energiatehokkuuslain muutoksella 846/2024 lakiin lisättiin säännökset valvontaviranomaisten tiedonsaantioikeuksista ja valvontaviranomaisen tarkastusoikeudesta liittyen datakeskusten valvontaan.

Energiatehokkuuslain 31 §:ssä säädetään mahdollisuudesta tehostaa energiatehokkuuslain nojalla tehtyä päätöstä uhkasakolla, jonka asettamisesta ja tuomitsemisesta maksettavaksi säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990). Lain 15 §:ssä säädetään yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilöpätevyyyden toteamisesta ja pätevyyyden uusimisesta, joita haetaan Energiavirastolta. Muilta osin voimassa oleva laki ei sisällä erillisiä säännöksiä Energiaviraston tekemistä päätöksistä. Viranomaisen toimivaltaa koskevan sääntelyn selkeyttämiseksi ja sääntelyn kohteiden oikeusvarmuuden turvaamiseksi energiatehokkuuslain viranomaisvalvontaa koskevia säännöksiä on tarkoituksenmukaista täydentää ja yhtenäistää energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanoon liittyvistä muutoksista säättämisen yhteydessä.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Energiatehokkuuslaki

4.1.1.1 Energiatehokkuus ensin -periaate (1 a luku)

Energiatehokkuuslakiin ehdotetaan säädettävän yleissäännös viranomaisten yleisestä velvollisuudesta ottaa energiatehokkuus ensin -periaate huomioon sellaisissa suunnittelu- ja politiikka-toimissa, joilla on merkittävää vaikutusta energiankulutukseen ja energiatehokkuuteen. Tällaisia suunnittelu- tai politiikkatoimia ovat esimerkiksi energia- ja ilmastostrategia, kansallinen rakennusten perusparannussuunnitelma, Liikenne 12 -suunnitelma sekä energiatehokkuussopimukset. Säännöksen mukaisesti kaikki suunnitteilla ja olemassa olevat suunnittelu- ja politiikkatoimet, joilla on vaikutusta energiatehokkuuteen tai energiankulutukseen, tulee selvittää sekä tarkastella tapauskohtaisesti, kuinka energiatehokkuus ensin -periaate voidaan ottaa niissä huomioon.

Energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisen varmistaminen edellyttää lisäksi, että merkittävässä investointipäätöksissä, joilla on vaikutusta energiankulutukseen tai energiatehokkuuteen, tulee selvittää vaihtoehtoiset kustannustehokkaat energiatehokkuusratkaisut energiatehokkuus ensin -periaatteen mukaisesti. Merkittävillä investointipäätöksillä tarkoitetaan investointeja, joiden arvo on yli 100 miljoonaa euroa tai yli 175 miljoonaa euroa liikenneinfrastruktuurihankkeissa ja joilla on vaikutusta energiankulutukseen ja energiatehokkuuteen.

Investointia tai hanketta suunnittelevan toiminnanharjoittajan on tehtävä investoinnista tai hankkeesta selvitys, joka mahdollistaa vaihtoehtoisten kustannustehokkaiden energiatehokkuusratkaisujen arvioinnin. Selvitystä ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos investointipäätöksen tavoitteita ei voida saavuttaa merkittävästi energiatehokkaammin muulla kuin suunnitellulla tavalla.

Investointia tai hanketta suunnittelevan toiminnanharjoittajan tulee toimittaa keskeiset tulokset selvityksestä ennen rakennus- tai uudistustöihin ryhtymistä Energiavirastolle, jotta periaatteen toteutumista voidaan seurata.

4.1.1.2 Julkista sektoria koskevat velvoitteet (2 a luku)

Energiatehokkuuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a luku koskien julkisen sektorin velvoitteita. Luvussa säädettävät velvoitteet olisivat julkisille toimijoille uusia.

Energiatehokkuuslaissa ehdotetaan säädettäväksi julkisiin elimiin kohdistuvasta raportointivelvoitteesta. Julkisten elinten olisi raportoitava vuosittainen energian loppukulutuksen määränsä Energiavirastolle. Julkinen elin, joka on liittynyt vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen, voisi täyttää velvoitteen osana energiatehokkuussopimusjärjestelmän mukaista raportointia. Poikkeussäännöksen tarkoituksena olisi ehkäistä raportoinnista julkisille elimille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa ja kannustaa julkisia elimiä liittymään vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen.

Raportointivelvoitteeseen liittyen lain voimaantulosäännöksissä säädettäisiin porrastuksesta, joka koskisi sitä, milloin eri kokoiset kunnat tulisivat raportointivelvoitteen piiriin. Velvoite koskisi yli 50 000 asukkaan kuntia sääntelyn voimaantulosta alkaen, yli 5000 asukkaan kuntia 1.1.2027 alkaen ja kaikkia kuntia 1.1.2030 alkaen.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi alue- ja paikallisviranomaisia koskevasta velvoitteesta ottaa pitkän aikavälin suunnitteluvälineissään huomioon erityisiä energiatehokkuustoimenpiteitä. Näitä viranomaisia olisivat hyvinvointialueet, kunnat ja maakuntien liitot. Alue- ja paikallisviranomaisten tulisi ottaa energiatehokkuus huomioon laatiessaan erilaisia pitkän aikavälin suunnitelmia, esimerkiksi energiahuoltoa tai hiilestä irtautumista koskevia ohjelmia. Viranomainen, joka on liittynyt vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen, voisi täyttää velvoitteen laatimalla energiatehokkuussopimusjärjestelmän mukaisen toimintasuunnitelman.

Laissa säädettäisiin myös lämmitys- ja jäähdytysuunnitelmien tekemisestä. Direktiivin artiklan 25 mahdollistama kansallinen liikkumavara olisi tarpeen hyödyntää täysimääräisesti ja rajata velvoite koskemaan väkiluvultaan yli 45 000 asukkaan kuntia. Suunnitelmat olisi toimitettava Energiavirastolle. Energiatehokkuussopimukseen liittynyt kunta voisi täyttää velvoitteen osittain energiatehokkuussopimuksen kautta. Suunnitelman sisällöstä sekä sitä koskevasta ilmoituksesta ja ilmoituksen lähettämisestä voitaisiin säätää tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Lisäksi ehdotetaan säännöstä, joka koskee julkisten elinten velvollisuutta arvioida mahdollisuutta hyödyntää energiapalvelusopimuksia julkisen elimen omistaman rakennuksen korjaamisen yhteydessä, kun kyse on muusta kuin asuinkäyttöön tarkoitettusta rakennuksesta, jonka nettoala on yli 750 neliometriä. Arviointi olisi tehtävä arviointi rakentamisluvanvaraisen korjaus- ja muutostyön yhteydessä, jos energiatehokkuutta on parannettava rakentamislain (751/2023) 37 §:n 2 momentin mukaisesti. Julkisen elimen olisi ilmoitettava arvioinnin tekemisestä hankintailmoituksessa tai muissa hankinta-asiakirjoissa

4.1.1.3 Energianhallintajärjestelmät (2 b luku)

Energiatehokkuuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 b luku, joka koskee energianhallintajärjestelmiä. Luvussa ehdotetaan säädettävän velvollisuudesta ottaa käyttöön sertifioitu energianhallintajärjestelmä, jos yrityksen energiankulutus ylittää säädetyt kynnyksarvon. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi velvollisuudesta tehdä ilmoitus Energiavirastolle, jos yrityksen energiankulutus kalenterivuoden aikana ylittää laissa säädetyt kynnyksarvon. Luvussa säädettäisiin myös edellytyksistä, joiden nojalla yrityksen olisi mahdollista vapautua energianhallintajärjestelmän käyttöönottoa koskevasta vaatimuksesta. Lisäksi luvussa säädettäisiin siitä, mitkä järjestelmät voitaisiin ainakin hyväksyä laissa tarkoitetuksi sertifioituksi energianhallintajärjestelmäksi tai ympäristönhallintajärjestelmäksi.

4.1.1.4 Energiakatselmuksset (2 c luku)

Energiatehokkuuslain energiakatselmuksia koskevat säännökset ehdotetaan siirrettävän uuteen 2 c lukuun. Luvussa säädettäisiin yrityksen energiakatselmuksen sisällöstä ja yrityksen velvollisuudesta katselmuksen tekemiseen, jos yrityksen energiankulutus ylittää säädetyt kynnyksarvon. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi velvollisuudesta tehdä ilmoitus Energiavirastolle, jos yrityksen energiankulutus kalenterivuoden aikana ylittää laissa säädetyt kynnyksarvon. Säännöstä edellytyksistä, joiden nojalla yrityksen on mahdollista vapautua energiakatselmuksen tekemistä koskevasta vaatimuksesta, ehdotettaisiin muutettavaksi.

Energiakatselmuksen vähimmäisvaatimuksia koskevaan säännökseen ehdotettaisiin vähäisiä muutoksia. Muilta osin yrityksen energiakatselmuksen ja kohdekatselmuksen sisältöä ja niihin liittyvää raportointia koskevia säännöksiä ei muutettaisi. Lukuun lisättäisiin uusi säännös yrityksen velvoitteesta laatia yrityksen energiakatselmuksen liittyvä toimintasuunnitelma sekä toimintasuunnitelmaan liittyvistä vaatimuksista, jotka koskevat toimintasuunnitelman liittämistä yrityksen tilinpäätökseen ja toimintasuunnitelman asettamista julkisesti saataville.

Katselmuksiin liittyvää valvontaa koskevaa säännöstä täydennettäisiin maininnalla sertifioidun energianhallintajärjestelmän käyttöönoton valvonnasta, ja säännös siirrettäisiin lain 6 lukuun (Erinäiset säännökset).

4.1.1.5 Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset (3 a luku)

Lämpöenergiaa koskien loppuasiakkaille säädettäisiin vastaavat sopimusperusteiset oikeudet kuin sähköstä on säädetty sähkömarkkinalaissa sähkömarkkinadirektiivin (EU) 2019/944 mukaisesti. Energiatehokkuuslaissa ehdotetaan säädettävän, että kaukolämmityksen ja kaukojäähdytyksen loppuasiakkailta olisi oikeus tehdä energian vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää riittävät tiedot asiakkaan oikeusaseman kannalta olennaisista seikoista. Tämä oikeus ei kuitenkaan merkitsisi energian vähittäismyyjän velvollisuutta tehdä sopimus loppuasiakkaan kanssa, vaan oikeudet koskisivat sopimuksen sisältöä.

Energian vähittäismyyjän olisi annettava loppuasiakkaille yhteenveto keskeisistä sopimusehdoista, mukaan lukien hinnat. Loppuasiakkaille olisi myös tarjottava yhdenvertaisesti erilaisia maksutapoja. Energian vähittäismyyjän olisi asetettava julkisesti saataville verkkosivuillaan tiedot tuotteidensa ja palveluidensa hinnoista sekä käyttämänsä yleiset sopimusehdot.

Energian vähittäismyyjän olisi ilmoitettava loppuasiakkailleen sopimukseen tehtävistä muutoksista viimeistään kuukautta ennen muutosten voimaantuloa. Annettaviin tietoihin olisi sisällytettävä vähintään se, millaisia muutoksia tehdään, muutosten syyt sekä tieto siitä, mistä ajankohdasta muutokset tulevat voimaan. Loppuasiakkaiden on viipymättä ilmoitettava muutoksista loppukäyttäjille. Toimittajan ja loppuasiakkaan välisen sopimuksen muuttamista koskevien säännösten täytäntöönpanossa on soveltuvin osin otettu mallia sähkömarkkinalain sopimusehtojen muuttamista koskevista säännöksistä.

Loppuasiakkaan olisi annettava maksutta viimeistään kuukautta ennen suunniteltua lämmön tai jäähdytyksen suunniteltua katkaisemista loppukäyttäjälle riittävät tiedot vaihtoehtoisista toimenpiteistä.

4.1.1.6 Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus (5 luku)

Luvussa säädettäisiin tehokkaan kaukolämmitys- ja -jäähdytysjärjestelmän edellytyksistä ja velvoitteista. 26 artiklan kohtien 1 ja 2 säädetyt asteittain kiristyvät tuotantomuotoperustaiset, sekä vaihtoehtoiset ominaispäästöperusteiset kriteerit säädettäisiin tehokkaan järjestelmän määrittelemiseksi energiatehokkuuslain nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa.

Ehdot fossiilisen polttoaineen käytöstä tehokkaassa kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmässä säädettäisiin koskemaan järjestelmässä olevia uusia ja merkittävästi uudistettavia lämmönlähteitä. Direktiivin vaatimus, jonka mukaan tehokkaassa järjestelmässä olevan yhden lämmönlähteen uudistaminen tai merkittävä kunnostaminen aiheuttaisi seurauksia toisille samaan järjestelmään liittyneille lämmönlähteille, vaikuttaisi olevan perustuslain vastainen silloin kun järjestelmässä olevilla lämmönlähteillä on eri omistaja. Kansallinen sääntely rajoitettaisiin siten vain uusiin tai merkittävästi uudistettaviin lämmönlähteisiin. Uusien ja uudistettavien järjestelmien velvoitteista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Kyseisiä lämmönlähteitä koskee polttoainetehosta riippuen joko rekisteröitymisvelvollisuus kunnan viranomaiselle (yli 1, mutta alle 20 megawatin kiinteän polttoaineen laitokset, yli 1 mutta alle 50 megawatin muun polttoaineen laitokset) tai ympäristölupa (vähintään 20 megawatin kiinteän polttoaineen laitokset, vähintään 50 megawatin muun polttoaineen laitokset). Rekisteröinnin piirissä olevien tehokkaassa lämmitys- ja jäähdytysjärjestelmässä olevien

lämmönlähteiden polttoainelveoitteet tulisivat energiatehokkuuslaista ja ne toimeenpantaisiin kuntien viranomaisten rekisteröintiprosessissa, jossa käsittelijä varmistaisi, ettei lämmönlähteinä käytetä fossiilisia polttoaineita pois lukien maakaasu, jota saisi käyttää vuoteen 2030 asti. Ympäristöluvan piirissä olevien lämmönlähteiden osalta velvoite tulisi niin ikään energiatehokkuuslaista ja se tarkastettaisiin osana lupaviranomaisen käsittelyä.

Toiminnanharjoittajalle säädettäisi velvoite laatia suunnitelma tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteereiden täyttämiseksi. Velvoite koskisi niiden olemassa olevien kokonaistuotoltaan yli 5 megawatin kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmiä, jotka eivät kalenterivuoden 2026 tietojen perusteella täytä tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteereitä. Ilmoitus suunnitelmasta tulisi lähettää Energiavirastolle viimeistään 30.9.2027, jos järjestelmä ei täytä kriteereitä vuoden 2026 tietojen perusteella. Seuraavan kerran ilmoitus on lähetettävä viimeistään 30.9.2031, jos järjestelmä ei täytä kriteereitä vuoden 2030 tietojen perusteella. Suunnitelman sisällöstä ja ilmoitusmenettelyistä säädettäisi tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Luvussa säädettäisi muutokset ja lisäykset velvoitteisiin laitoskohtaisten kustannus-hyötyanalyysien tekemisestä, ilmoituksen tekemisestä sekä niistä edellytyksistä, joilla voi vapautua kustannus-hyötyanalyysin tekemisestä. Tarkemmin vapautusperusteista voitaisiin säätää valtioneuvoston asetuksella.

4.1.1.7 Julkiset hankinnat (5 a luku)

Energiatehokkuuslain energiatehokkaita julkisia hankintoja koskevien velvoitteiden soveltamisalaa esitetään muutettavaksi siten, että sääntely ulotetaan koskemaan kaikkia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016, hankintalaki) ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016, erityisalojen hankintalaki) mukaisten hankintaviranomaisten ja -yksiköiden tekemiä tavara- ja palveluhankintoja ja käyttöoikeussopimuksia, jotka ovat arvoltaan yhtä suuria tai suurempia kuin mainituissa laeissa säädetty EU-kynnysarvot. Vaatimusten noudattamista koskevaa poikkeussäännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että velvoitteiden noudattamisesta voitaisiin poiketa tilanteissa, joissa energiatehokkaiden hankintojen tekeminen ei ole teknisesti toteutettavissa. Lisäksi esitetään säädettäväksi velvoitteesta, jonka mukaan hankintaviranomaisten ja -yksiköiden olisi tehdessään EU-kynnysarvot ylittäviä hankintasopimuksia ja käyttöoikeussopimuksia tuotteista, palveluista ja rakennusurakoista analysoitava saatavilla olevia kustannustehokkaita vaihtoehtoja energiatehokkuuslain 3 a §:n energiatehokkuus ensin -periaatteen mukaisesti, sekä velvoitteesta ilmoittaa energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta hankintailmoituksessa tai muissa hankinta-asiakirjoissa.

Tuotteiden hankintaa koskevaa energiatehokkuuslain säännöstä esitetään muutettavaksi. Tuotehankintojen energiatehokkuutta koskevat vaatimukset perustuvat kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista annettuun lakiin (1005/2008, ekosuunnittelulaki) sekä sen taustalla oleviin EU:n parlamentin ja neuvoston asetukseen kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista ((EU) 2024/1781), EU:n parlamentin ja neuvoston asetukseen energiamerkintää koskevien puitteiden vahvistamisesta ((EU) 2017/1369) sekä näiden nojalla säädettyyn. Ehdotuksen mukaan hankintaviranomaisten ja -yksiköiden olisi hankittava ainoastaan tuotteita, jotka kuuluvat kahteen parhaaseen energiatehokkuusluokkaan, joissa on merkittävästi tuotteita, kuitenkin siten, että varmistettaisiin riittävä kilpailu.

Esitys perustuu muutokseen energiatehokkuusdirektiivissä. Voimassa olevan lain 29 b §:n mukaan keskushallintoviranomainen saa hankkia vain parhaaseen mahdolliseen

energiatehokkuusluokkaan kuuluvan tuotteen, jos hankinnan kohteena on tuote, joka kuuluu ekosuunnittelulain soveltamisalaan ja tuotteeseen on liitetty energiamerkintä. Säännös perustuu direktiivin 2012/27/EU liitteen III a ja b kohtaan. Uudelleenlaaditun direktiivin liitteen IV kohdan a mukaan, jos hankittava tuote kuuluu energiamerkintäasetuksen nojalla annetun delegoidun säädöksen, energiamerkintädirektiivin tai siihen liittyvän komission säädöksen soveltamisalaan, hankintaviranomaisten ja -yksiköiden on hankittava ainoastaan energiamerkintäasetuksen 7 artiklan 2 kohdassa säädetyt arviointiperusteet täyttäviä tuotteita. Mainitun energiamerkintäasetuksen artiklan mukaan, jos jäsenvaltiot tarjoavat kannustimia delegoidussa säädöksessä määritettyä tuotetta varten, tällaisilla kannustimilla on pyrittävä kahteen parhaaseen energiatehokkuusluokkaan, joissa tuotteita on merkittävän paljon, tai vielä parempiin luokkiin, jotka on vahvistettu kyseisessä delegoidussa säädöksessä.

Palveluhankintojen osalta energiatehokkuuslakiin lisättäisiin uusi velvoite, jonka mukaan energiasällöltään merkittävien palvelujen hankintaa koskevien sopimusten ollessa kyseessä hankintaviranomaisen tai -yksikön olisi arvioitava mahdollisuus hyödyntää energiapalvelusopimuksia. Lisäksi säädettäisiin velvoitteesta ilmoittaa arvioinnin tekemisestä hankintailmoituksessa tai muissa hankinta-asiakirjoissa.

Rakennusten hankkimisen ja vuokrasopimusten solmimisen osalta voimassa olevaa lakia muutettaisiin ajantasaistamalla säädösviittaukset. Lisäksi energiatehokkuusvaatimuksia koskevat poikkeamisperusteet ehdotetaan yhdenmukaistettaviksi direktiivin liitteen IV f kohdan kanssa. Sen mukaisesti, kun rakennuksen osto- tai vuokrasopimuksen arvo ylittää palveluhankinnoille säädetyt EU-kynnysarvot ostettavilta tai vuokrattavilta uusilta rakennuksilta edellytettäisiin, että ne saavuttavat lähes nollaenergiatason, paitsi jos hankinnan tarkoitus on i) perusparannus tai purkaminen (aiemmin pitkälle menevä perusparannus tai purkaminen); ii) kun kyse on julkisista elimistä, myydä rakennus eteenpäin käyttämättä sitä julkisen elimen omiin tarkoituksiin, tai iii) säilyttää rakennus virallisesti suojeltuna osana määrättyä ympäristöä tai sen erityisen arkkitehtonisen tai historiallisen arvon vuoksi. Lisäksi säädettäisiin tekniseen toteutettavuuteen liittyvästä poikkeusmahdollisuudesta ja energiatehokkuus ensin -periaatteen noudattamisesta ostettaessa ja vuokrattaessa rakennuksia.

4.1.1.8 Datakeskukset (5 b luku)

Luvussa säädettäisiin kokonaisteholtaan yli 1 megawatin datakeskuksille velvoite hyödyntää hukkalämpöä. Jos hukkalämpöä ei miltään osin hyödynnetä, olisi datakeskuksen ylläpitäjän osoitettava, ettei se ole teknisesti tai taloudellisesti toteutettavissa. Sen osoittamiseksi olisi tehtävä kustannus-hyötyanalyysi. Ilmoitus kustannus-hyötyanalyysin tekemisestä ja tieto siitä, ettei hukkalämmön hyödyntäminen ole mahdollista, olisi toimitettava Energiavirastolle. Ilmoituksen sisällöstä ja toimittamisesta voitaisiin säätää tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Energiatehokkuuslain lukuun ehdotetaan lisättäväksi voimassa olevan lain 29 f §, jonka pykälänumeroa muutettaisi lakiteknisistä syistä.

Lisäksi luvussa ehdotetaan säädettäväksi, että delegoidun asetuksen (EU)2024/1364 täytäntöönpanoa edellyttävien toimien toimivaltaiseksi viranomaiseksi nimetään Energiavirasto. Delegoitu asetus edellyttää, että niiden datakeskuksen, joiden asennetun tietotekniikan tehontarve on vähintään 500 kilowattia, ylläpitäjän on raportoitava komission tietokantaan delegoidun säädöksen liitteen mukaiset tiedot vuosittain. Jotta datakeskusten ylläpitäjien on mahdollista toteuttaa tietojen raportointi komission tietokantaan, on toimivaltaisen viranomaisen hoidettava raportoinnin koordinointi kansallisella tasolla.

4.1.1.9 Erinäiset säännökset (6 luku)

Energiatehokkuuslain 30 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännös työ- ja elinkeinoministeriön tehtävästä liittyen lain täytäntöönpanon yleiseen ohjaukseen ja seurantaan. Lisäksi ehdotetaan lisättäväksi säännös kuluttaja-asiamiehen toimivallasta koskien energiatehokkuuslaissa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuuden valvontaa kuluttajansuojan näkökulmasta. Energiatehokkuuslain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta kuuluisi Energiavirastolle.

Lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 30 a §, joka vastaisi olennaisilta osiltaan voimassa olevan energiatehokkuuslain 12 §:ää. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin energiakatselmusten valvonnan lisäksi sertifioitujen energianhallintajärjestelmien käyttöönoton valvonnasta.

Lukuun ehdotetaan lisättäväksi uudet 30 b §, 30 c § ja 30 d § koskien valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeuksia, tietojen luovuttamista lain mukaiselta valvontaviranomaiselta toiselle viranomaiselle sekä viranomaisen tarkastusoikeutta. Viranomaisen tiedonsaantioikeuksia ja tarkastusoikeutta koskevat säännökset vastaisivat olennaisilta osiltaan voimassa olevan lain 29 g § ja 29 h §:ää, joissa säädetään tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista datakeskusten valvontaan liittyen. Esitetyn muutoksen tavoitteena on lain valvontaa koskevien säännösten johdonmukaisaminen siten, että valvontakeinoja koskevat säännökset koskisivat lähtökohtaisesti kaikkia lain mukaisia viranomaisen valvontatehtäviä. Tiettyjen veloitteiden, kuten energiakatselmusten ja energianhallintajärjestelmien käyttöönoton valvontaan liittyen säädettäisiin lisäksi erityisistä vaatimuksista, kuten tietojen toimittamiseen liittyvistä määräajoista. Lain uhkasakkoa koskevaan 31 §:ään ehdotettaisiin lisättäväksi maininnat rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemisesta sen täsmentämiseksi, millä tavoin viranomainen voi puuttua lain vastaiseen menettelyyn.

Uusi 31 a §:ää ehdotettaisiin täsmentämään mahdollisuutta säätää erikseen lain mukaisten suoritteiden maksullisuudesta. Muutoksenhaku koskevaan 32 §:ään lisättäisiin viittaus hankintalain 16 lukuun, jossa säädetään muutoksenhaku julkisia hankintoja koskeviin päätöksiin. Viittausta hankintalakiin esitetäisiin lisättäväksi selvyuden vuoksi.

4.1.2 Sähkömarkkinalaki

Sähkömarkkinalain 19 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uudet vaatimukset liittyen energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamiseen sähköverkkojen suunnittelussa ja kehittämisessä sekä sitä koskevissa investointipäätöksissä. Lisäksi ehdotetaan lisättäväksi vaatimukset koskien verkkojen häviöiden kokonaismäärän seuranta ja optimointia ja verkon tehokkuuden parantamista. Laissa säädettäisiin myös Energiaviraston mahdollisuudesta antaa tarkempia määräyksiä energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta ja veloitteiden täyttämistä koskevien tietojen toimittamisesta Energiavirastolle. Verkkojen optimointia koskevien tietojen toimittamiseen liittyisi poikkeussäännös, jonka mukaan verkonhaltija voisi täyttää veloitteen vapaaehtoisena energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta.

4.1.3 Maakaasumarkkinalaki

Maakaasumarkkinalain 14 §:ään ehdotetaan lisättäväksi vastaavat vaatimukset kuin sähkömarkkinalain 19 §:ään. Maakaasumarkkinalakiin lisättäisiin vaatimukset liittyen energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamiseen maakaasuverkon suunnittelussa ja kehittämisessä sekä sitä koskevissa investointipäätöksissä. Lisäksi ehdotetaan lisättäväksi vaatimukset koskien maakaasuverkon häviöiden kokonaismäärän seuranta ja optimointia ja verkon tehokkuuden parantamista. Laissa säädettäisiin myös Energiaviraston mahdollisuudesta antaa tarkempia määräyksiä

energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta ja velvoitteiden täyttämistä koskevien tietojen toimittamisesta Energiavirastolle. Verkkojen optimointia koskevien tietojen toimittamiseen liittyisi poikkeussäännös, jonka mukaan verkonhaltija voisi täyttää velvoitteen vapaaehtoisena energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta.

Lisäksi maakaasumarkkinalakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 20 a §, jossa säädettäisiin energiatehokkuudesta, kulutusjoustosta ja kysynnän ohjaustoimenpiteistä verkkopalvelujen hinnoittelussa ja myyntiehtoissa. Lisäys maakaasumarkkinalakiin olisi tarpeen direktiivin 27 artiklan säännösten toimeenpanemiseksi maakaasun osalta. Sähkömarkkinalaki sisältää jo vastaavat säännökset.

4.1.4 Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 6 §:ään ehdotetaan lisättäväksi Energiaviraston tehtäväksi energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltaminen sen suorittaessa sähkö- ja kaasuinfrastruktuuria koskevia sääntelytehtäviä. Lain 7 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan kansallisen sääntelyviranomaisen toimintakertomukseen tulee sisällyttää oma osionsa kaasu- ja sähköinfrastruktuurin toiminnan energiatehokkuuden parantamisesta saavutetusta edistyksestä.

4.1.5 Laki energiamarkkinariitalautakunnasta

Energiamarkkinariitalautakunnan toimivaltaa esitetään laajennettavaksi. Energiamarkkinariitalautakunnasta annetun lain soveltamisalaa laajennettaisiin kattamaan sähkömarkkinoihin liittyvien riitojen lisäksi riita-asiat, jotka liittyvät energiatehokkuuslaissa (1429/2014) säädettyihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Nämä riita-asiat voisivat koskea energian vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan välisiä sopimussuhteita, joihin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädettäisiin jatkossa energiatehokkuuslaissa. Käytännössä kyse olisi kaukolämmityksen ja -jäähdytyksen myyntiä koskeviin sopimuksiin liittyvistä riita-asioista. Lisäksi energiamarkkinariitalautakunnasta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi energian vähittäismyyjän määritelmä sekä tehtäväksi tiettyjä muita muutoksia. Säädosmuutoksilla pantaisiin täytäntöön direktiivin vaatimus tuomioistuinten ulkopuolisten riidanratkaisumenettelyjen saatavilla olosta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Energiatehokkuusdirektiivin velvoitteilla vähennetään energiankulutusta, edistetään energiatehokkuutta ja ohjataan asteittain fossiilisen polttoaineen käytön lopettamiseen lämmitys- ja jäähdytysjärjestelmissä. Tarkoitus on osaltaan auttaa Euroopan unionia saavuttamaan vuoden 2050 hiilineutraalisuustavoite. Ottaen huomioon Suomessa toteutetun ja olemassa olevan järjestelmällisen, pitkäjänteisen ja jatkuvan työn energiatehokkuuden edistämiseksi sekä markkinaehtoisesti kehittyvän vähähiilisyttä tavoittelevan lämmityssektorin toimet ja tulevaisuuden suunnitelmat, ei ehdotuksen ympäristövaikutusten kokonaisuudessaan arvioida olevan erityisen suuria. Suorat taloudelliset vaikutukset aiheutuvat pääasiassa yritysten ja julkisen sektorin hallinnollisten tehtävien lisääntymisestä, välillisiä taloudellisia vaikutuksia arvioidaan aiheutuvan ehdotuksen velvoitteiden mukaisista investoinneista ja niiden tuomista säästöistä pitkällä aikavälillä. Tarkemmin vaikutuksia on arvioitu seuraavissa kappaleissa.

Energiatehokkuusvelvoitteiden kansallisesta toimeenpanosta seuraa useita uusia tehtäviä viranomaiselle. Nämä pääosin ohjeistukseen, neuvontaan, valvontaan ja raportointiin liittyvät viranomaistehtävät osoitettaisiin Energiavirastolle. Tehtäviä ja resurssitarpeita on arvioitu yksityiskohtaisemmin alla. Energiaviraston on arvioitu tarvitsevan kyseisiin tehtäviin 2 henkilötyövuotta, joista toinen voidaan rahoittaa Energiaviraston uusien tehtävien kattamiseksi vuoden

2025 toimintamenoihin lisättyllä 1,23 miljoonan euron määrärahalta. Tehtäviin liittyviä tietojärjestelmätarpeita voidaan osin toteuttaa Energiavirastolle osoitetulla digirahalla.

4.2.1 Energiatehokkuus ensin -periaate

Yritysvaikutukset

Vaikutukset elinkeinoelämään johtuvat pääasiassa vaatimuksesta tehdä kustannus-hyötyanalyysi merkittävistä investoinneista. Merkittävässä investoinneissa, joilla on vaikutusta energiaterhokkuuteen tai energiankulutukseen, on jo usein tapana selvittää investoinnin energiaterhokkuutta jo suunnitteluvaiheessa, joten vaatimuksen lisäkustannukset jäävät rajallisiksi. Toimijat voivat kuitenkin saada hyötyjä selvitysten teosta, sillä niiden avulla ne voivat mahdollisesti toteuttaa investointinsa kustannustehokkaammin. Sen lisäksi elinkeinoelämälle voi tulla vaikutuksia erilaisten suunnittelu- ja politiikkatoimien kautta, jos niissä nähdään erityisiä tarpeita periaatteen soveltamiseksi.

Vaikutukset julkishallintoon

Julkishallinnolle kohdistuu vaikutuksia siitä, että energiaterhokkuus ensin -periaate tulee huomioida oleellisissa suunnittelu- ja politiikkatoimissa. Julkishallinnon tulee seurata, valvoa ja raportoida periaatteen toteutumista. Tehtävien toimeenpano edellyttää mm. tietojen keräämistä merkittävistä investoinneista, sen varmistamista, että periaate huomioidaan eri aloilla oleellisissa suunnittelu- ja politiikkatoimissa asianmukaisesti. Periaatteen hyödyntämisestä aiheutuvien hyötyjen vaikutuksia tulee seurata ja niistä tulee raportoida.

4.2.2 Julkista sektoria koskevat velvoitteet

Esityksen velvoitteista julkisille elimille, eli kunnille, hyvinvointialueille sekä valtion toimijoille aiheutuvat vaikutukset liittyvät pääosin suunnitteluun, energiankulutuksen seurannan ja raportoinnin lisääntymiseen. Julkisten hankintojen vaatimuksista hankintaviranomaisille ja -yksiköille aiheutuvia vaikutuksia on arvioitu erikseen.

Vaikutukset julkishallintoon

Energiankulutuksen raportointivelvoite aiheuttaa hallinnollisia kustannuksia julkisen sektorin toimijoille. Velvoitteen piiriin arvioidaan tulevan 309 kuntaa ja 23 hyvinvointialuetta. Valtiolla suuri osa raportointivelvoitteen piiriin kuuluvasta energiankulutuksesta on Senaatti-kiinteistöjen omistuksessa olevien rakennusten energiankulutusta. Velvoitteen piiriin tulisi arviolta 15 valtion organisaatioon kuuluvaa toimijaa, joilla on seurattavaa energiankulutusta. Kunnat tulisivat velvoitteen piiriin porrastetusti vuosien 2025–2031 aikana.

Energiankulutusta seurataan julkisella sektorilla jo nykyisin laajalti. Raportointivelvoitteesta aiheutuu toimijoille hallinnollista työtä, mutta sen vaikutukset arvioidaan maltillisiksi. Raportointi olisi mahdollista toteuttaa liittymällä tulevaan julkisen alan energiaterhokkuussopimukseen. Energiaterhokkuussopimuksen puitteissa sopimukseen liittyneille toimijoille voidaan tarjota teknistä tukea sekä tukea raportoitujen tietojen oikeellisuuden ja täsmällisyyden parantamiseksi. Tämä voisi vähentää sopimukseen liittyneille toimijoille raportoinnista aiheutuvaa työtä.

Suunnitteluun liittyvien velvoitteiden ei arvioida aiheuttavan merkittäviä kustannuksia julkisille toimijoille. Energiankäyttöön ja energiaterhokkuuteen liittyviä näkökohtia huomioidaan jo

nykyisin energia- ja ilmastotyössä ja siihen liittyvässä suunnittelussa, kuten kuntien ilmasto-suunnitelmissa. Kaukolämmitystä ja -jäähdytystä koskevasta suunnitelmavelvoitteesta ei aiheudu kunnille erityisiä vaikutuksia.

Velvoite arvioida energiapalvelusopimusten käyttömahdollisuuksia julkisten elinten muita kuin asuinrakennuksia koskevissa korjaushankkeissa aiheuttaa julkisille toimijoille hallinnollista työtä. Suomen Kuntaliitto ry:n tietojen perusteella arvioituna velvoitteen piiriin kuuluvien kuntien, kuntayhtymien ja näiden liikelaitosten omistamien rakennusten lukumäärä oli vuonna 2021 noin 10 000 rakennusta, kerrosalaltaan yhteensä arviolta 30 milj. k-m². Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa olevista rakennuksista arviolta 1000 oli nettoalaltaan yli 750 m². Kuntien osalta on huomattava, että sote-rakennuudistuksen myötä sosiaali- ja terveystalouden palvelujen käytössä olevat rakennukset ovat pääosin siirtymässä pois kuntien suorasta omistuksesta. Tämä vähentänee arviointivelvoitteen kannalta merkittävien rakennusten lukumäärää. Rakennuksen tyyppillisen peruskorjausvälin ollessa 40–50 vuotta voidaan arvioida, että vuosittain korjattaisiin keskimäärin 220–275 julkisten elinten rakennusta, joihin energiapalvelusopimusten käyttöä koskeva arviointi tulisi tehdä. Arviot ovat suuntaa antavia. Arviointia voitaisiin edellyttää vain, jos energiatehokkuuden parantaminen on teknisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti toteutettavissa. Rajausperusteet huomioiden arvioinnin tekemisestä julkisille toimijoille aiheutuvat kustannukset ovat todennäköisesti vähäisiä.

Ympäristövaikutukset

Julkisten elinten yhteenlasketuksi energiankulutukseksi on arvioitu noin 11 300 gigawattituntia vuodessa. Energiankulutuksen raportointivelvoitteella mahdollistettaisiin julkisen sektorin loppuenergiankulutuksen vuosittainen seuranta. Energiatehokkuusdirektiivin mukaisesti julkisella alalla tulee tavoitella kulutuksen vähenemistä. Energiatehokkuuden parantamisella on myönteisiä ympäristövaikutuksia silloin, kun se johtaa energiankulutuksen pienenemiseen ja sen myötä energiantuotannosta aiheutuvien haitallisten ympäristövaikutusten vähenemiseen.

Energiatehokkuustoimenpiteitä toteutetaan julkisella alalla jo nykyisin monien vapaaehtoisuuteen perustuvien mekanismien, kuten energiatehokkuussopimusten ja kunnille tarjottavien vapaaehtoisten katselmusten kautta. Energiansäästöön päästövaikutukset vähenevät yhteiskunnassa energiantuotannon vähähiilistymisen myötä. Monen julkisen toimijan energian hankinta on kohdistunut jo vuosia uusiutuvaan ja vähähiiliseen sähköntuotantoon ja hiilineutraaliin kaukolämpöön, joten energiankäytön tehostaminen pienentää rajallisesti lähinnä energiantuotannon ylävirtojen päästöjä. Ottaen huomioon Suomessa toteutetun ja olemassa olevan järjestelmällisen, pitkäjänteisen ja jatkuvan työn energiatehokkuuden edistämiseksi, ei ehdotuksesta aiheutuvien lisäisten ympäristövaikutusten arvioida kokonaisuudessaan olevan erityisen suuria julkisella alalla.

Viranomaisvaikutukset

Ehdotuksen toimeenpano ja siihen liittyvä ohjeistus, seuranta ja valvonta osoitettaisiin Energiasivuston tehtäväksi.

4.2.3 Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmuks

Yritysvaikutukset

Energianhallintajärjestelmiin ja energiakatselmuksiin liittyvät velvoitteet koskevat yrityksiä niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta kaikilla toimialoilla. Velvoitteiden piiriin kuuluminen

määräytyy yrityksen energiankulutuksen mukaan. Velvoitteiden piiriin kuuluvien yritysten määrää on arvioitu keräämällä tietoa Tilastokeskukselta, energiatehokkuussopimusten seurantajärjestelmästä sekä maa- ja metsätalousministeriön ja Luonnonvarakeskus Luken tilastoista.

Tilastokeskuksen vuonna 2024 tekemän arvion mukaan teollisuusyritysten joukossa oli yhteensä 791 yritystä, joiden vuotuinen energiankulutus oli välillä 2700–23 600 megawattituntia, ja 225 yritystä, joiden energiankulutus oli tätä suurempi. Muiden kuin teollisuusyritysten lukumääriä arvioitiin lisäksi energiatehokkuussopimukseen liittyneiden yritysten energiankulutuksen ja lukumäärän perusteella. Palvelualalla arvioidaan olevan vähintään 100 yritystä, joiden vuotuinen energiankulutus on 2700–23 600 megawattituntia, ja 30 yritystä, joiden vuotuinen kulutus on tätä korkeampi. Kiinteistöalalla arvioidaan olevan vähintään 200 yritystä, joiden vuotuinen energiankulutus on 2700–23 600 megawattituntia, ja 170 yritystä, joiden vuotuinen kulutus on tätä korkeampi. Energiapalvelualalla arvioidaan olevan vähintään 40 yritystä, joiden vuotuinen energiankulutus on 2700–23 600 megawattituntia, ja 45 tätä enemmän energiaa kulluttavaa yritystä.

Luken tilastoista saadun arvion perusteella 23 600 megawattitunnin raja-arvon ylittäviä maataloja (ml. kasvihuoneet) on hieman yli 200. Näistä yli 2700 megawattituntia energiaa käyttäviä maatalayrityksiä on arviolta 197 ja yli 23 600 megawattituntia energiaa käyttäviä arviolta 21.

Yhteensä eri toimialoilla olisi arvioiden perusteella arviolta 1300 yritystä, joiden vuotuinen energiankulutus on 2700–23 600 megawattituntia, ja 500 yritystä, joiden vuotuinen energiankulutus on yli 23 600 megawattituntia. Näitä yrityksiä koskisi jatkossa joko velvoite ottaa käyttöön sertifioitu energianhallintajärjestelmä tai velvoite tehdä yrityksen energiakatselmus.

Yhden yrityksen energiakatselmuksen kokonaiskustannukseksi arvioidaan 5000–20 000 euroa. Kustannuksissa on vaihtelua, sillä yrityksen toimintojen laajuus ja toimipaikkojen lukumäärä vaikuttavat suoraan katselmukseen sisältyvien kohdekatselmusten määrään ja katselmuksen kustannukseen. Lakisääteisten katselmusten kokonaiskustannukseksi kaikille yrityksille arvioidaan kolme miljoonaa euroa vuodessa, kun katselmuksia tehdään neljän vuoden välein. Yritysten energiakatselmuksissa löytyy kannattavia energiatehokkuustoimenpiteitä, jotka puolestaan tuovat energia- ja kustannussäästöjä yrityksille. Tämän perusteella katselmuskustannusten nettovaikutus voidaan arvioida hyvin pieneksi tai jopa positiiviseksi.

Yrityksen energianhallintajärjestelmän keskimääräiseksi sertifiointikustannukseksi arvioidaan 25 000 euroa, mutta yrityksen energiankulutuksen ja energialähteiden määrä vaikuttavat suoraan sertifiointiauditoinnin kustannukseen. Sertifioitujen energianhallintajärjestelmien kokonaiskustannukseksi kaikille yrityksille arvioidaan neljä miljoonaa euroa vuodessa, kun sertifiointiauditointi tehdään kolmen vuoden välein. Energianhallintajärjestelmän käyttöönotto tehostaa yritysten energiatehokkuustoimintaa ja tuottaa kannattavia energiatehokkuustoimenpiteitä, jotka puolestaan tuovat energia- ja kustannussäästöjä yrityksille. Tämän perusteella käyttöönotto-kustannusten nettovaikutus voidaan arvioida hyvin pieneksi tai jopa positiiviseksi.

Viranomaisvaikutukset

Sääntelyllä on viranomaisvaikutuksia erityisesti Energiavirastoon. Energiavirasto valvoo yritysten energiakatselmusveloitteen toteutumista ja toteutettujen katselmuksen vaatimuksenmukaisuutta energiatehokkuuslain nojalla. Valvonnan kohteena ovat toimialasta riippumatta kaikki yritykset, joilla on lain mukainen velvollisuus tehdä energiakatselmus tai tulevaisuudessa ottaa käyttöön sertifioitu energianhallintajärjestelmä riippuen yrityksen energiankulutuksen määrästä. Energiatehokkuuslain mukaisesti kunakin vuonna laadituista yrityksen

energiakatselmuksista tarkastetaan määräosa. Vaatimus vuosittaisesta valvonnasta pohjautuu energiatehokkuusdirektiiviin. Valvontaa tehdään vuosittain valitsemalla kattava satunnaisotos yrityksiä valvonnan kohteeksi.

Valvonnan toteuttaminen vastaisi myös jatkossa pääpiirteissään nykyistä katselmuksivalvontaa, mutta velvoitteiden soveltamisalan muuttumisen arvioidaan aiheuttavan tiettyjä muutoksia valvonnan menettelyihin. Tehtävien toimeenpano edellyttää vuosittaisten selvityspyyntöjen laatimista, raporttien ja sertifikaattien tarkastusta, yritysten neuvomista ja ohjaamista sekä uusien viranomaisohjeistusten laatimista. Lisäksi valvonnan toteuttaminen edellyttää jatkossa tietojen keräämistä yritysten energiankulutuksesta, tähän liittyvän ilmoitusmenettelyn toteuttamista ja ilmoittamiseen liittyvää neuvontaa yrityksille. Ilmoitus energiankulutusrajan ylitymisestä on suunniteltu tehtäväksi tietojärjestelmän kautta. Ohjeistusten laatimiseen, neuvontaan ja uusien viranomaislinjausten tekemiseen liittyvä resurssitarve korostuu erityisesti uuden sääntelyn voimaantulon alkuvaiheessa.

4.2.4 Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset

Yritysvaikutukset

Energian vähittäismyyjille sekä vähäisessä määrin taloyhtiöille tulisi uusia velvoitteita tietojen antamiseen loppuasiakkaille ja mahdollisesti loppukäyttäjille, kuten taloyhtiöiden osakkeenomistajille ja vuokralaisille.

Taloudelliset vaikutukset

Velvollisuus sopimusmuutosten toimittamiseen ja tietojen antamiseen lämmön tai jäähdytyksen toimituksen suunnitellulle keskeyttämiselle vaihtoehtoisista toimenpiteistä loppukäyttäjälle olisi osoitettu loppuasiakkaalle. Yhteenveto ja sopimusmuutoksista ilmoittaminen voitaisiin toimittaa taloyhtiön tai asianomaisen muun yhteisön parhaaksi katsomalla tavalla, esimerkiksi ilmoitustaululla tai joukkoviestinnällä. Koska sopimuksen yhteenveto voitaisiin toimittaa yleisesti loppukäyttäjille, ei tietojen toimittamisesta todennäköisesti aiheudu taloyhtiölle tai muulle loppuasiakkaalle merkittäviä kustannuksia. Tämän lisäksi voidaan pitää todennäköisenä, että taloyhtiöiden osakkeenomistajat ja vuokralaiset olisivat kiinnostuneita yhtiön kaukolämpösopimuksen tarkemmasta sisällöstä vain poikkeuksellisesti.

Ympäristövaikutukset

Energian vähittäismyyjien loppuasiakkaiden sopimusperusteisten oikeuksien parantamisella ei ole havaittu olevan ympäristövaikutuksia.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetun sääntelyn arvioidaan parantavan energian vähittäismyyjien asiakkaiden asemaa parantamalla näiden tietoisuutta omista oikeuksistaan. Samalla loppuasiakkaiden mahdollisuudet vaikuttaa omaan oikeusasemaansa paranevat.

4.2.5 Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus

Vaikutuksen yrityksille

Valtaosa suomalaisista järjestelmistä tulee täyttämään tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteerit ainakin alkuvuosien ajan. Direktiivi ei velvoita siihen, että tehokkaan järjestelmän kriteerit tulisi täyttää, mutta käytännössä kriteerit tulisivat ohjaamaan laitosten investointeja ja kehityssuunnitelmia. Lisäksi muusta sääntelystä tehottomalle järjestelmälle voisi tulla vaikutuksia esimerkiksi rahoituksen ehdossa. Rakennusten energiatehokkuusdirektiivissä (EU/2024/1275) säädetään, että uuden tai perusparannetun päästöttömän rakennuksen primäärienergian vuotuinen kokonaiskäyttö voidaan muiden vaihtoehtojen ohella, kattaa tehokkaan kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmän tuottamalla lämmityksellä tai jäähdytyksellä.

Velvoitteella fossiilisen polttoaineen vähentämisestä lämmönlähteissä on merkittäviä vaikutuksia kaukolämmitysjärjestelmässä uusia lämmönlähteitä sekä olemassa olevien lämmönlähteiden merkittävää uudistamista suunnitteleville toiminnanharjoittajille. Rajaamalla velvoitteen ulkopuolelle käynnistys- ja varapolttoaineet sekä huippukuormitusaikoina käytettävät lähteet vaikutus voidaan kuitenkin pitää kohtuullisena ottaen huomioon, että fossiilisten polttoaineiden polttamisen lopettamiseen ohjataan jo monin muin politiikkatoimin kuten päästökaupan ja kivihii- len kieltävän lain kautta. Lisäksi on tärkeää, että investoinnit huoltovarmuuteen ovat yhä mahdollisia.

Kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmiä on arvioilta noin 300. Noin 180 järjestelmää ylittää 5 megawatin lämmön ja jäähdytyksen kokonaistuoton, ja ovat siten suunnitelmantekovelvoitteen piirissä, jos eivät täytä tehokkaan järjestelmän kriteereitä. Suunnitelma on tehtävä Energiavirastolle ensimmäisen kerran vuonna 2027 ja seuraavan kerran vuonna 2031. Tehottomat järjestelmät todennäköisesti painottuvat pieniin toimijoihin. Suunnitelmia jätettäisiin arviolta joitakin kymmeniä vuosina 2027 ja 2031, jonka jälkeen uusia suunnitelmia tulisi yksittäisiä.

Velvoite laitoskohtaisten kustannus-hyötyanalyysien tekemisestä aiheuttaa toiminnanharjoittajille taloudellisia vaikutuksia. Analyysin laatimisesta on kuitenkin toiminnanharjoittajalle hyötyä ja toimija saa analyysistä tietoa investoinnin kustannustehokkuudesta. Analyysi on tarkoituksenmukaista tehdä investoinnin suunnitteluvaiheessa, jolloin investoinnin toteutukseen voidaan vielä vaikuttaa.

Laitoskohtaisiin kustannus-hyötyanalyysihin veloitettujen laitosten määrän kasvaminen ja monipuolistuminen lisää Energiaviraston resurssitarvetta. Järjestelmään tulee mukaan uusina toimijaryhminä erityislaitokset, kuten jätevedenkäsittelylaitokset ja datakeskukset, mikä edellyttää Energiavirastolla uutta osaamista. Erityislaitosten osalta velvoite koskee sellaisia laitoksia, joiden keskimääräinen vuotuinen kokonaisenergiapanos on yli 7 megawattia. Näitä laitoksia on Suomessa vain muutama. Selvityksen mukaan ainoastaan Viikinmäen jätevedenpuhdistamo ja Jorvin sairaala ylittävät 7 megawatin rajan. Laitoskohtaisen kustannus-hyötyanalyysin velvoite koskee uusia tai merkittävästi uudistettavia laitoksia. Kustannus-hyötyanalyysi on tehtävä myös silloin, kun yli 1 megawatin olemassa olevan datakeskuksen hukkalämpöä ei hyödynnetä. Datakeskuksia arvioidaan Suomessa olevan noin 50. Siten kustannus-hyötyanalyysijä datakeskuksista tehtäisiin todennäköisesti arviolta korkeintaan 5–10 kappaletta vuodessa.

Alarajat aiemmin velvoitteen piirissä olleille sähköä tuottaville tai teollisuuslaitoksille ovat pienentyneet, mikä lisää Energiaviraston neuvonta- ja käsittelytehtäviä myös aiempien toimijoiden osalta. Uudet velvollisuuden piiriin tulevat toimijat ovat pieniä sähkön lauhdetuotantolaitoksia tai lämpötehoaan pienempiä teollisuuslaitoksia, joissa kustannus-hyötyanalyysi todennäköisemmin jäisi tekemättä ilman velvoitetta, verrattuna suuriin toimijoihin. Pienillä toimijoilla on todennäköisesti velvoitteen piiriin jo aiemmin kuuluneita isoja toimijoita enemmän tarvetta neuvonnalle, minkä arvioidaan työllistävän Energiavirastoa.

Viranomaisvaikutukset

Kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmien energiatehokkuuteen liittyvät toimeenpano, seuranta ja valvonta osoitettaisiin Energiaviraston tehtäväksi. Kaukolämpöjärjestelmässä olevien lämmön- ja jäähdytyksen tuotantoyksiköiden velvoitteet muun muassa fossiilisen polttoaineen käytön osalta kytkettäisi osaksi olemassa olevaa energialaitosten ympäristöllistä viranomais hyväksyntää aiheuttaa mahdollisimman pienen viranomaiskuorituksen. Ratkaisun ulkopuolelle jäävät alle 1 MW lämmönlähteet, mutta niiden mahdollinen fossiilisten polttoaineiden käyttö on yhteiskunnallisesti vähämerkityksellinen verrattuna velvoitteen ulottamisesta pieniin lämmönlähtöisiin johtuvaan raskaaseen byrokraatiaan. Suunnitelmat tehokkaan järjestelmän kriteerien täyttämiseksi arvioidaan painottuvan pieniin toimijoihin, joka lisää erityisesti neuvonnan ja ohjeistuksen tarvetta. Kriteerien täyttymistä tulisi kuitenkin seurata vuosittain kaikkien järjestelmien osalta, vähintään pistokoemaisella valvonnalla. Lisäksi suunnitelmien kerääminen ja hyväksyminen toteutettaisiin tietojärjestelmän avulla. Suunnitelmat kuitattaisi hyväksytyiksi ilman hallintopäätöstä. Laitoskohtaisten kustannus-hyötyanalyysien ohjeistus ja neuvonta toimeenpanon alussa arvioidaan myös vaativan erityistä työpanosta ja tehtävä sisältäisi ohjeiden ja lomakkeiden päivityksen, toiminnanharjoittajien neuvonnan, ilmoitusten vastaanoton ja läpikäymisen sekä lisäselvityspyyntöjen laatimisen ja tarkastamisen sekä ilmoitusten kuittaamisen ja arkistoinnin ja direktiivin edellyttämän kustannus-hyötyanalyysien tietojen koostamisen ja julkaisemisen. Nämä ilmoitukset voitaisiin myös jättää ja kuitata tietojärjestelmässä.

4.2.6 Julkisten hankintojen energiatehokkuus

Viranomaisvaikutukset hankintaviranomaisiin ja -yksiköihin

Energiatehokkuusdirektiivin 2012/27/EU julkisia hankintoja koskevat velvoitteet kohdistuivat valtion keskushallintoon. Jatkossa hankintojen energiatehokkuusvelvoitteiden soveltamisalan piiriin kuuluisivat kaikki hankintalain ja erityisalojen hankintalain mukaiset hankintaviranomaiset ja -yksiköt, eli valtion keskushallinnon toimijoiden lisäksi hyvinvointialueiden, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset, molemmat valtionkirkot seurakuntineen ja viranomaisineen, valtion liikelaitokset, julkisoikeudelliset laitokset sekä mitkä tahansa muut hankintojen tekijät, kun ne saavat hankintaa varten tukea vähintään puolet hankinnan arvosta edellä määritellyltä hankintayksiköltä.

Esitettävien muutosten suurin vaikutus aiheutuu lainsäädännön piirissä olevien julkisten hankkijoiden ja julkisten hankintojen määrän voimakkaasta kasvusta, mikä lisää jossain määrin toimijoiden hallinnollista taakkaa. Aikaisemmin hankintojen energiatehokkuutta koskevien vaatimusten soveltamisalan piirissä on ollut arviolta 105 keskushallinnon viranomaisia. Esitettävien muutosten jälkeen soveltamisalan piirissä olisi noin 3500 kuntien ja kuntayhtymien sekä 180 hyvinvointialueiden toimijaa. Toimijoiden lukumääriä koskeviin arvioihin liittyy epävarmuuksia muun muassa siksi, että kaikki toimijat eivät välttämättä tee lainsäädännön piirissä olevien tuotteiden tai palveluiden hankintoja. Lisäksi on huomattava, että energiatehokkuuslain hankintoihin liittyvät vaatimukset koskevat vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia. Kokonaisuutena katsottuna on kuitenkin selvää, että toimijajoukko laajenee moninkertaiseksi aiempaan nähden.

Kokonaisuudessaan julkinen sektori hankkii vuosittain tuotteita tai palveluita noin 47 miljardilla eurolla. Kaikista hankintailmoituksista vuonna 2023 EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja oli julkisten hankintojen ilmoituskanavasta HILMA:sta saatavien tietojen mukaan noin 42 %. Siitä, kuinka suuressa osassa näistä kynnysarvon ylittävistä hankinnoista on mukana sääntelyn nojalla huomioitavia energiatehokkuusnäkökulmia, ei ole tietoa. Palveluhankintoja, joita koskisi

jatkossa hankkijan velvoite varmistua palveluntuottajien hankkivan palvelun tuottamista varten vain direktiivin mukaisia uusia tuotteita, oli vuonna 2023 kaikista hankinnoista noin puolet.

Esitettävien muutosten vaikutuksia voi jossain määrin lisätä, että velvoitteille säädettyjä poikkeamisperusteita olisi vastaisuudessa vähemmän kuin ennen. Energiatehokkuusvaatimusten noutamatta jättämistä ei voitaisi enää perustella kustannustehokkuuteen, taloudellisen toteutavuuteen, laajempaan kestävyys tai riittävään kilpailuun liittyvillä seikoilla. Jatkossa tekninen toteuttamiskelvottomuus olisi ainoa hyväksyttävä peruste vaatimuksista poikkeamiselle. Vaikutusten arvioinnissa voitaneen antaa merkitystä sille, että ehdotettu sääntely ei sisällä muutoksia hankintalaissa ja erityisalojen hankintalaissa säädettyihin menettelyihin, vaan menettelyt vastaisivat suurimmaksi osaksi voimassa olevaa lainsäädäntöä. Uusia vaatimuksia liittyisi energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamiseen ja soveltamista koskevan merkintään, joka tulisi tehdä hankintailmoitukselle tai muihin hankinta-asiakirjoihin, energiapalvelusopimusten käytettävyyden arviointiin palveluhankinnoissa sekä jälki-ilmoitukseen, jolla tulisi jatkossa ilmoittaa tiedot energiatehokkuuslain soveltamisalaan kuuluvien hankintojen energiatehokkuusvaikutuksista. Hankinta-asiakirjoihin taikka hankinta- tai jälki-ilmoituksille tehtävistä merkinnöistä hankintayksiköillä aiheutuvia vaikutuksia voitaneen pitää melko vähäisinä. Energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltaminen ja energiapalvelusopimusten käyttömahdollisuuksien arviointi hankintaprosesseissa edellyttävät hankintayksiköiltä perehtymistä uusiin säännöksiin ja niihin liittyviin ohjeistuksiin.

Hankintoja koskevan sääntelyn yksityiskohtaistuminen voi myös ohjata hankintojen keskittymiseen yhteishankintayksiköille, sillä osaamisvaatimusten kasvu tyypillisesti heikentää mahdollisuuksia tehdä hankintoja onnistuneesti esimerkiksi päätoimen ohessa. Hankintojen keskittymisellä voi joissakin hankintakategorioissa ja tuoteryhmissä olla kilpailuvaikutuksia, mikäli keskittyminen johtaa tarjouskilpailujen kasvuun esimerkiksi pk-yritysten näkökulmasta liian suuriksi.

Yritysvaikutukset

Esitettyjen lainsäädäntömuutosten myötä yhä suurempaan osaan julkisia hankintoja sovellettaisiin energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia. Soveltamisalaan kuuluvien hankintojen määrän lisääntyminen voi todennäköisesti lisätä tarjoajien tietoisuutta energiatehokkuutta koskevista hankintojen vaatimuksista. Motivan ja 31.8.2025 asti toimineen kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen KEINO-osaamiskeskuksen ylläpitämään kestävien julkisten hankintojen neuvontapalveluun tai Julkisten hankintojen neuvontayksikköön (JHNY) ei ole tullut suoraan energiatehokkuuslain hankintavaatimuksia koskevia palvelupyyntöjä, mutta energiatehokkuusvaatimuksia muista näkökulmista käsitteleviä neuvontapyyntöjä on tullut vuosittain useita. Lisääntyvillä vaatimuksilla voi olla tarjontaa ja kilpailua vähentäviä vaikutuksia. Toisaalta esitettävien vaatimusten mukaisia tuotteita on useissa tuoteryhmissä jo nyt saatavilla useilta toimittajilta. Teknologian ja energiatehokkuuden kehittyessä voidaan tarjonnan todennäköisesti odottaa lisääntyvän edelleen. Lisääntyneet vaatimukset ja kilpailun mahdollinen kaventuminen voivat joiltain osin nostaa tuotteiden ja palveluiden hintoja, mutta toisaalta energiatehokkaammat laitteet laskevat energiakustannuksia. Sitä, kumpi näistä vaikutuksista on suurempi, ei voida kokonaisuutena arvioida hankittavien laitteiden ja muiden tuotteiden kirjon ja hankintojen suuren määrän vuoksi.

Muutokset aiheuttavat hallinnollisen taakan lisääntymistä myös yrityksille, jotka joutuvat selvittämään, täyttävätkö heidän tarjoamansa tai käyttämänsä tuotteet hankintailmoituksen vaatimukset vastatessaan sääntelyn soveltamisalaan kuuluviin hankintailmoituksiin. Kokonaisuutena arvioiden energiatehokkuusvaatimukset ovat kuitenkin vain pieni osa julkisia hankintoja

koskevan sääntelyn aiheuttamasta hallinnollisesta työkuormasta. Kasvava hallinnollinen taakka voi vaikuttaa yhteiskunnassa kilpailua vähentävästi. Sitä, kuinka suureen joukkoon yrityksiä vaikutukset kohdistuvat, ei ole mahdollista arvioida luotettavasti, sillä käytettävissä ei ole lukumääräistä tietoa siitä, kuinka suureen osaan hankintoja sovellettaisiin jatkossa energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia.

Muut viranomaisvaikutukset

Hankintojen energiatehokkuusvelvoitteisiin liittyvät toimeenpanotehtävät osoitettaisiin Energiavirastolle. Toimeenpanon alkuvaiheessa resursseja arvioidaan tarvittavan sääntelyä koskevan ohjeistuksen ja neuvonnan varmistamiseen. Tehdessään energiatehokkuuslaissa tarkoitettuja hankinta- tai käyttöoikeussopimuksia tai arvioidessaan energiapalvelusopimuksen käytettävyyttä hankinnoissa hankintaviranomaisen tai -yksikön tulisi ilmoittaa toimenpiteistä laissa säädetyt tiedot hankintailmoituksessa tai muissa hankinta-asiakirjoissa taikka jälki-ilmoituksessa. Energiatehokkuutta koskevien vaatimusten noudattamista ja hankintoihin liittyviä energiatehokkuusvaikutuksia voitaisiin mahdollisesti seurata HILMA-kanavasta saatavien tietojen kautta.

Sääntelyn soveltamisalan laajeneminen myös aiempaa pienempiin toimijoihin ja laissa säädettyjen poikkeamisperusteiden rajaaminen voisi mahdollisesti johtaa markkinaoikeudelle tai lain noudattamista valvoville viranomaisille tehtävien valitusten määrän kasvuun. Näin voisi tapahtua erityisesti, jos sääntelyn piiriin uusina tulevilla toimijoilla ei olisi riittäviä edellytyksiä toimeenpanna vaatimuksia hankintaprosesseissaan, ja energiatehokkuutta koskevien vaatimusten noudattamatta jättäminen voisi muodostaa perusteen hankintaan liittyvälle muutoksenhauille tai ilmoituksen tekemiselle lain noudattamista valvovaan viranomaiseen. Voimassa olevasta lain-säädännöstä ei ole aiheutunut energiatehokkuusvaatimusten noudattamista koskevia yhteydenottoja valvovalle viranomaiselle. Nykyisten energiatehokkuuslain hankintoja koskevien sääntösten ei myöskään tiedetä johtaneen käsittelyihin markkinaoikeudessa. Mahdollisten valitusten määrää tulevaisuudessa on siten vaikea arvioida.

4.2.7 Datakeskukset

Yritysvaikutukset

Tietojen julkaisemisvelvoitteet sekä delegoidun säädöksen perusteella tietojen raportoinnin arvioidaan koskevan noin 50 datakeskusta. Hukkalämmön hyödyntämisvelvoitteen piiriin arvioidaan kuuluvan saman verran datakeskuksia. Näiden lisäksi Suomessa toimii jonkin verran näitä pienempiä datakeskuksia, joiden lukumäärästä ei ole saatavilla tarkkaa tietoa.

Ehdotettavasta sääntelystä, joka koskisi datakeskuksen hukkalämmön hyödyntämistä, datakeskuksiin kohdistuvat vaikutusten arvioidaan olevan varsin vähäisiä. Datakeskusten hukkalämpöä on markkinaehtoisesti hyödynnetty jo pitkään. Noin 10 datakeskuksen hukkalämpöä hyödynnetään tällä hetkellä kaukolämmössä. Lisäksi suuri osuus datakeskuksista hyödyntää hukkalämpöä omien tilojensa lämmittämisessä. Velvoitteesta kustannus-hyötyanalyysin tekemisestä ei niin ikään arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia toiminnanharjoittajille, koska hukkalämmön hyödyntämiseen liittyvien selvitysten arvioidaan olevan normaalia toimintaa. Jos kustannus-hyötyanalyysi osoittaa datakeskuksessa syntyvän hukkalämmön hyödyntämisen olevan taloudellisesti ja teknisesti mahdollista, on vaikutukset ainoastaan positiiviset.

Viranomaisvaikutukset

Datakeskuksille suunniteltujen velvoitteiden toimeenpano osoitettaisiin Energiavirastolle. Tietojen raportoinnin, delegoidun säädöksen toimeenpanotehtävien hoitaminen sekä hukkalämmön hyödyntämiseen liittyvien tehtävien on arvioitu lisäävän Energiaviraston resurssitarpeita.

4.2.8 Energian tehokas siirto, muunto ja jakelu sekä tuomioistuinten ulkopuoliset riitojenratkaisumenettelyt

Taloudelliset ja yritysvaikutukset

Vaikutukset elinkeinoelämään aiheutunevat erityisesti sähkön ja maakaasun verkonhaltijoihin kohdistettavista raportointivaatimuksista, jotka liittyvät erityisesti investointipäätöksiin ja suunnitteluun sekä häviöiden ja verkkojen optimointiin liittyvien toimenpiteiden raportointiin. Energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltaminen investointipäätöksissä ja investointien suunnittelussa lisää jossain määrin kustannuksia sähkön ja maakaasun verkonhaltijoille, mutta tuo myös hyötyjä kokonaistehokkuuden parantuessa.

Energiatehokkuus ensin -periaate tariffeissa sovellettuna edistää kulutuksen ohjaus- ja energiatehokkuuspalvelujen tarjontaa ja tuottaa hyötyjä markkinoimijoille ja yhteiskunnalle, kun energijärjestelmän kokonaistehokkuus paranee. Asiakkaiden näkökulmasta energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltaminen tariffeissa voi tarkoittaa verkon kustannusten jakaantumista jatkossa eri tavalla eri käyttäjäryhmille. Energiatehokkaampi sähkön ja kaasun käyttö kuitenkin pienentää asiakkaan energialaskua.

Lisääntyvät raportointivaatimukset voivat tarkoittaa sähkön ja kaasun asiakkaille pientä kustannuksen kasvua verkkopalvelujen hinnoittelussa. Häviöiden raportoinnin osalta työryhmässä on tunnustettu kuitenkin jossain määrin hyötyjä yhteiskunnalle häviöiden määrän pienentämiseen tähtäävillä sääntelyn muutoksilla.

Verkonhaltijoiden olisi mahdollistaa täyttää raportointia koskevia veloitteitaan osittain kuulumalla vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen. Sopimuskaudella 2017–2025 energiatehokkuussopimukseen oli liittynyt 41 yhteensä 77:stä sähkön jakeluverkkoyhtiöstä, mikä kattaa yli 85 % Suomen jakeluverkoissa siirretystä sähköstä. Energiapalvelujen toimenpideohjelmassa sopimuskaudella 2017–2025 mukana olevat verkonhaltijat ovat raportoineet sopimustoiminnan seurantajärjestelmään toimenpiteitä liittyen mm. verkkohäviöiden optimointiin, verkon suunnitteluun, rakentamiseen ja kunnossapitoon, verkon käyttöön, asiakastoimintoihin ja muuhun omaan toimintaan. Tätä lakia laadittaessa on käynnissä uusien vapaaehtoisten energiatehokkuussopimusten valmistelu sopimuskaudelle 2026–2035. Vuoden 2026 alusta alkaen siirto- ja jakeluverkonhaltijat voivat liittyä elinkeinoelämän energiatehokkuussopimuksen energia-alan toimenpideohjelmaan. Raportoinnin toteuttaminen energiatehokkuussopimuksen kautta voi jossain määrin vähentää verkonhaltijoille raportoinnista koituvaa hallinnollista taakkaa.

Viranomaisvaikutukset

Julkishallintoon ei ole havaittu koituvan merkittäviä uusia vaikutuksia, edellyttäen, että energiatehokkuus ensin -periaatetta koskevan sääntelyn toimeenpanossa voidaan verkon kehittämisen, investointien suunnittelun ja tariffien osalta hyödyntää jo olemassa olevia viranomaisprosesseja sekä sähkön että kaasun osalta, eikä uusiin velvoitteisiin perustuvia uusia prosesseja ole tarve perustaa.

Investointien määrät ovat melko vähäisiä, ja laissa ehdotetulla tavalla toiminnanharjoittajille aiheutettava hallinnollinen taakka on vähäinen.

Energiatehokkuusdirektiivin täytäntöönpano toisi direktiivin soveltamisalaan liittyviä riitoja ratkaistavaksi kuluttajariitalautakunnassa ja energiamarkkinariitalautakunnassa. Lautakunnille aiheutuvan lisätyön määrää ei ole mahdollista arvioida tarkasti. Mahdollisten riitatapausten määrän arvioidaan jäävän vuosittain todennäköisesti yksittäisiin tapauksiin.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Energiatehokkuus ensin -periaate

Yhtenä toteutusvaihtoehtona selvitettiin merkittävistä investoinneista tehtävän selvityksen lisääminen ympäristövaikutusten arviointiprosessiin, mutta se todettiin liian haasteelliseksi ja joustamattomaksi. Myöskään haastatellut toiminnanharjoittajat eivät kannattaneet ideaa.

Lisäksi tunnistettiin mahdollisuus varmistaa selvityksen tekeminen mm. Hilma-hankintailmoitusten yhteydessä tehtävällä kuittauksella sekä valtion tukiehtoihin lisättävällä ehdolla. Komissiolle raportointia varten pitäisi kuitenkin joka tapauksessa kerätä erikseen rajat ylittävien investointien osalta tietoa siitä, kuinka niissä on vertailtu vaihtoehtoisia energiatehokkuusratkaisuja sekä millaisia vaikutuksia periaatteen huomioimisella on saavutettu, joten saavutettu hyöty olisi pieni. Investointien määrät ovat melko vähäisiä ja laissa ehdotetulla tavalla toiminnanharjoittajille aiheutettava hallinnollinen taakka on vähäinen.

5.1.2 Julkista sektoria koskevat velvoitteet

Muina toteuttamisvaihtoehtoina on tunnistettu 5 artiklan täytäntöönpano 1) ainoastaan lainsäädäntöä käyttäen siten, että yleistä 1,9 prosentin energiankulutuksen vähentämistavoitteesta ei säädettäisi laissa; 2) ainoastaan lainsäädäntöä käyttäen siten, että laissa säädettäisiin myös yleisen julkisiin elimiin kohdistuva 1,9 prosentin energiankulutuksen vähentämistavoite; ja 3) lainsäädäntöä ja sopimustoimintaa yhdistäen siten, että 1,9 prosentin vähentämistavoitteesta säädettäisiin laissa.

Yleisestä prosentuaalisesta tavoitteesta säätämistä ei ole pidetty tehokkaana julkisten elinten toiminnan ohjaamiseksi riittävällä tavalla direktiivin velvoitteen täyttämiseksi, vaan velvoitteen täyttäminen ja halutun vaikutuksen aikaansaaminen edellyttäisivät suoraan julkisten elinten toimintaan kohdistuvia ohjauskeinoja. Vapaaehtoinen energiatehokkuussopimustoiminta energiaa käyttävien toimijoiden ja valtion välillä on ollut tehokas ja vaikuttavaksi todettu keino energiatehokkuusdirektiivin velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi.

Direktiivin 25 artiklan 3 kohdassa asukasluvultaan yli 45000 kunnille säädetty paikallisten lämmitys- ja jäähdytys suunnitelmien laatimisvelvoitteen toimeenpano ei sisällä liikkumavaraa.

Direktiivin 29 artiklan 4 kohdan velvoite, jonka mukaan peruskorjattaessa muita kuin asuinrakennuksia, jotka ovat nettoalaltaan yli 750 m², julkisten elinten on arvioitava energiapalvelusopimusten käytettävyyttä, ei sisällä kansallista liikkumavaraa.

5.1.3 Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmukset

Artiklan 11 toimeenpano edellyttää, että energianhallintajärjestelmän käyttöönottoon ja energiakatselmuksiin liittyvistä velvoitteista säädetään lailla. Kansallista liikkumavaraa liittyy siihen, miten energiakatselmukset on toteutettava. Artiklan 3 kohdan mukaisesti energiakatselmukset on toteutettava joko siten, että pätevät tai valtuutetut asiantuntijat suorittavat ne

riippumattomasti ja kustannustehokkaasti direktiivin 28 artiklan mukaisesti, tai siten, että riippumattomat viranomaiset toteuttavat ne ja valvovat niitä kansallisen lainsäädännön nojalla. Suomessa yrityksen energiakatselmuksia voivat toteuttaa velvoitetut yritykset itse tai palvelua tarjoavat konsulttiyritykset. Yrityksen energiakatselmuksella on oltava vastuuhenkilö, jolle Energiavirasto on myöntänyt pätevyyden energiatehokkuuslain mukaisesti.

Lisäksi kansallista liikkumavaraa on tunnistettu siinä, miten velvoitettu yritys määritellään. Velvoitteet energianhallintajärjestelmän käyttöönottoon ja energiakatselmuksen tekemiseen koskevat yrityksiä, jotka ylittävät säädetyn energiankulutusrajan. Pienet ja keskisuuret yritykset ja mikroyritykset on määritelty direktiivin 2 artiklan 30 ja 31 kohdissa, joissa viitataan komission suosituksen 2003/361/EY mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä. Direktiivissä ei ole erikseen annettu yrityksen määritelmää. Yrityksellä voidaan tarkoittoa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa. Vaihtoehtoisesti yrityksen määritelmässä voitaisiin ottaa huomioon yritysten väliset omistussuhteet esimerkiksi siten, että yrityksen energiankulutuksella tarkoitettaisiin samaan konserniin kuuluvien yritysten energiankulutusta yhteenlaskettuna, tai yrityksen, sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yritysten ja sen osakkuus- ja omistusyhteyshyönteisten energiankulutusta yhteenlaskettuna. Yritysten välisiä suhteita voitaisiin ottaa huomioon Suomessa tai koko unionin alueella.

Yritysten välisten omistussuhteiden huomioon ottaminen merkitsisi sitä, että yrityksen velvoitteiden määrittämiseen vaikuttaisi myös sellaisten siihen omistusyhteydessä olevien yritysten energiankulutus, jotka eivät yksittäin ylitä säädettyjä energiankäyttörajoja. Tämä voisi lisätä velvoitettujen yritysten ja siten energiahallintajärjestelmien sekä pakollisten energiakatselmuksen määrää. Omistussuhteiden huomioon ottaminen osana yrityksen energiankulutuksen laskentaa aiheuttaisi todennäköisesti haasteita sekä yrityksille että valvovalle viranomaiselle. Haasteet voisivat liittyä muun muassa moninkertaisen laskennan välttämiseen, mikäli samalla yrityksellä on omistusyhteyksiä useaan eri yritykseen. Tarkastelun ulottaminen yritysten välisiin omistussuhteisiin koko unionin alueella voisi johtaa päällekkäiseen energiankulutuksen laskentaan sellaisten yrityskokonaisuuksien osalta, joilla on toimintaa useassa jäsenvaltiossa. Energiakulutustietojen saaminen esimerkiksi toisessa jäsenvaltiossa toimivalta omistusyhteyshyönteiseltä voisi edellyttää kansallisen viranomaisen toimivallan ulottamista toisen jäsenvaltion alueella toimiviin yrityksiin. Määritelmän rajaamista luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa Suomessa, olisi pidettävä selkeänä sekä sääntelyn kohteiden että valvovan viranomaisen näkökulmasta. Mahdollisuus täyttää energianhallintajärjestelmää tai energiakatselmukselta koskeva velvoite myös konsernitasonlla yrityksen niin halutessa säilytettäisiin kuitenkin vaihtoehtona myös jatkossa.

5.1.4 Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset

Direktiivin 21 artiklan mahdollistamaa liikkumavaraa liittyy ensinnäkin siihen, mille taholle asetetaan velvollisuus toimittaa vaadittu yhteenveto keskeisistä sopimusehdoista loppukäyttäjille, joilla ei ole sopimussuhdetta energian vähittäismyyjän kanssa. Lisäksi muista 21 artiklan 2 kohdassa mainituista asioista tulisi loppukäyttäjien saada tieto pyynnöstä. Käytännössä mahdolliset tahot, joille tietojen toimittamisvelvollisuus voitaisiin säätää, olisivat energian vähittäismyyjä ja loppuasiakas. Tietojen toimittamisen kustannukset lienevät joka tapauksessa varsin vähäiset riippumatta siitä kummalle velvollisuus asetettaisiin. Loppuasiakkaalla voidaan kuitenkin olettaa olevan tieto loppukäyttäjistä, joten lienee perusteltua säätää tiedonantovelvollisuus tässä tapauksessa loppuasiakkaalle. Energian vähittäismyyjällä, jolla on sopimussuhde loppuasiakkaan kanssa, ei pääsääntöisesti ole mahdollisuutta vastata tietojen toimittamisesta loppukäyttäjille.

Toiseksi artiklan 3 kohdassa edellytetty ajoissa loppuasiakkaalle annettu tieto sopimuksen ehtojen muuttamista koskevista aikomuksista sisältää tiedonantoajankohtaa koskevaa liikkumavaraa. Direktiivissä asetetaan minimiajaksi kaksi viikkoa ennen muutosten voimaantuloa, kuitenkin kotitalousasiakkaiden kohdalla kuukautta ennen. Olisi siis mahdollista säätää myös pidemmästä ajasta. Loppuasiakkaiden edellytetään viipymättä ilmoittavan loppukäyttäjille muutoksista. Sopimusehtojen muuttamisen vaikutus loppukäyttäjän asemaan riippunee merkittävästi siitä, mihin ehtoihin muutoksia tehdään ja millaisia ne ovat. Koska loppukäyttäjä ei kuitenkaan yleensä ole energian toimitussopimuksen osapuoli, loppukäyttäjän intressi sopimusehtojen muutoksia kohtaan lienee pääsääntöisesti vähäinen.

Direktiivin mukaan lämmön toimituksen suunnitellun keskeyttämisen tapauksessa olisi mahdollista säätää kuukautta pidemmästä ajasta niin haluttaessa. On huomattava, että kaukolämmityksen ja –jäähdytyksen osalta asiasta ei ole tähän asti Suomessa säädetty, ei liioin maksuviiästä koskevassa lainsäädännössä. Kuitenkin sähkömarkkinalain 103 §:ssä säädetään sähköjakelun tai sähkötoimituksen keskeyttämisestä loppukäyttäjistä johtuvasta syystä. Pykälän 1 momentin mukaan sähköjakelu tai sähkötoimitus voidaan keskeyttää, jos loppukäyttäjä on olennaisesti laiminlyönyt jakeluverkonhaltijalle tai vähittäismyyjälle tulevien maksujen suorittamisen tai on muutoin olennaisesti rikkonut sopimukseen perustuvia velvoitteitaan. Ennen sähköjakelun tai sähkötoimituksen keskeyttämistä loppukäyttäjälle on lähetettävä kirjallinen huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta sekä aikaisintaan kahden viikon kuluttua huomautuksen lähettämisestä erillinen katkaisuvaroitus. Kuluttajalle lähetettävässä katkaisuvaroituksessa on mainittava, miten kuluttajan on meneteltävä, jotta hän voi vedota pykälässä mainittuihin oikeuksiin sekä ohjattava kuluttajaa asian selvittämisessä ja maksuvaihtoehtojen löytämisessä. Sähköjakelun tai sähkötoimituksen saa katkaista aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun maksu on erääntynyt tai muusta sopimusrikkomuksesta on ensimmäisen kerran ilmoitettu loppukäyttäjälle eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu ajoissa ennen varoitettua katkaisuaikajankohtaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteesta, jossa maksun laiminlyönti on johtunut loppukäyttäjän maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut vakavan sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa ilman omaa syytään. Tällöin sähköjakelun tai sähkötoimituksen saa keskeyttää aikaisintaan kahden kuukauden kuluttua maksun eräpäivästä. Lisäksi pykälän 3 momentissa kielletään sähköjakelun tai sähkötoimituksen keskeyttäminen maksujen laiminlyönnin vuoksi vakituisena asuntona käytettävästä rakennuksesta tai sen osasta, jonka lämmitys on riippuvainen sähköstä, lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana, ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä.

Näiden lisäksi esimerkiksi Energiategollisuus ry:n yleisissä sopimusehdoissa on ollut kaukolämmön toimitusta koskevia ehtoja, jotka asettavat energian vähittäismyyjän loppuasiakkaan edullisempaan asemaan kuin direktiivi, esimerkiksi vakinaisen asunnon osalta tai sairauden tai muun erityisen painavan syyn vuoksi tapahtuneen maksulaiminlyönnin johdosta tapahtuneen maksulaiminlyönnin tapahduttua.

5.1.5 Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus

Artikla 26 antaa liikkumavaraa tehokkaan kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmän kriteeristöissä, joka ehdotetaan hyödynnettäväksi ottamalla käyttöön tuotantomuotooperusteisten rinnalle myös vaihtoehtoinen ominaispäästöperusteinen kriteeristö. Direktiivi jättää laitoskohtaisten kustannus-hyötyanalyysien tekemiseen liikkumavaraa siten, että tietyin perustein ja edellytyksin voidaan laitoksia vapauttaa kustannus-hyötyanalyysin tekemisestä. Tämä liikkumavara ehdotetaan myös hyödynnettäväksi täysmääräisesti säätämällä kustannus-hyötyanalyysin tekemisen vapautusperusteista.

5.1.6 Julkisten hankintojen energiatehokkuus

Artiklan sisältämä liikkumavara ehdotetaan hyödynnettäväksi täysmääräisesti. Hankittaessa tuotepakettia, ei paketin kokonaisenergiatehokkuutta ole laitettava etusijalle kyseisen paketin yksittäisten tuotteiden hankintaan nähden. Hankintaviranomaiset ja -yksiköt voisivat ottaa hankinta- ja käyttöoikeussopimuksia tehdessään hankintakäytännöissä tarvittaessa huomioon laajemmat kestävyys-, yhteiskunta-, ympäristö- ja kiertotalouteen liittyvät näkökohdat.

5.1.7 Datakeskukset

Direktiivin 26 artiklan kohdan 6 velvoite datakeskusten hukkalämmön hyödyntämisestä ei jätä liikkumavaraa.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Yleistä

Uudelleen kirjoitettu energiatehokkuusdirektiivi on sisällöllisesti hyvin laaja käsittäen satoja yksittäisiä velvoitteita ja vaatimuksia. Osa velvoitteista on kokonaan uusia, osa on aiemmista energiansäästö- ja energiatehokkuusdirektiiveistä joko sellaisenaan tai vaihtelevassa määrin muutettuna siirrettyjä. Muutokset ovat tyypillisesti soveltamisalan laajennuksia, vaatimustason tai kriteerien kiristyksiä ja politiikkatoimien sisältöluetteloihin lisättyjä alakohtia. Tietoja muista jäsenvaltioista on toistaiseksi niukasti, koska toimeenpanon suunnittelu on vielä kesken.

Jäsenvaltioilla on edelleen huomattava liikkumavara uudelleen kirjoitetun energiatehokkuusdirektiivin täytäntöönpanossa. Edellä lueteltujen direktiivivarianttien täytäntöönpanon perusvalinnoissa jäsenvaltiot ovat 20 vuoden aikana päätyneet erilaisiin ratkaisuihin. Sama yksittäinen velvoite voi olla pantu toimeen yhdessä jäsenvaltiossa säädöksellä, toisessa vapaaehtoisella sopimuksella ja kolmannessa jollain muulla tavalla. Käytössä olevasta perusvalinnasta luopuminen ja vaihtoehdoisen käyttöönotto voi vaatia monen vuoden siirtymäajan ja tulla kustannuksiltaan huomattavan kalliiksi. Kynnys perusvalinnan muuttamiselle nousee jo tästä syystä korkeaksi. Kun lisäksi jäsenvaltioiden lähtötilanteet ovat hyvin erilaisia, on täytäntöönpanotapojen vertailu hyvin haasteellista.

5.2.2 Tanska

Tanskassa energiatehokkuusdirektiivin velvoitteet pannaan toimeen pääasiassa alemman tason yksityiskohtaisilla säädöksillä (Bekendgørelse). Lain tasolla annetaan vain valtuus alemman tason säädöksille. Direktiivistä annetaan nyt yksi laki, jolla muutetaan seitsemässä eri laissa olevia valtuutuksia. Näistä kuusi lakia liittyy energiaan. Lakiesitys valtuuksien muuttamisesta on annettu parlamentille ja sen kolmivaiheisen käsittelyn ensimmäisen vaihe on 20.3.2025. Alemman tason säädökset oletetaan saatavan voimaan 11.10.2025 mennessä.

Energiatehokkuus ensin -periaatteen toimeenpanon lähtökohta on, että periaate on käytännössä sisäänrakennettu muista energiatehokkuusdirektiivin artikloista tai muista direktiiveistä joko aiemmin toimeenpantuihin tai nyt voimaan tullessiin velvoitteisiin. Koko rakennuskantaa koskevat jo nykyisellään tiukat ja kattavat energiamääräykset, joiden taustalla ovat rakennusten energiatehokkuusdirektiivin energiatehokkuusvaatimukset. Julkisen sektorin toiminta tulee periaatteen mukaiseksi energiatehokkuusdirektiivin 7 artiklan julkisten hankintojen toimeenpanon kautta. Viranomaisten on politiikkatoimia suunnitellessaan otettava periaate huomioon. Metodologia ja puitteet kustannushyötyanalyysin laatimiselle on olemassa. Periaatteen

noudattamisen erillisvalvonta voidaan pitää hyvin kevyenä, koska valvonta toteutuu muiden velvoitteiden, kuten mainittujen julkisten hankintojen ja rakentamismääräysten valvonnan kautta.

Julkisen sektorin 3 prosentin peruskorjaustavoitteen toimeenpanosta ei vielä ole lopullista poliittista päätöstä. Direktiivin mukaiset perusvaihtoehdot ovat vuotuinen 3 prosentin peruskorjausmäärä tai, vastaava energiansäästö muilla politiikkatoimilla. Lakiehdotus sisältää 5 artiklaa koskevan valtuutuksen alemman tason säädökselle, mutta sen sisältö ja perusvaihtoehdon valinta ovat edelleen työn alla.

Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmuksot osalta alemman tason säädökset tulivat voimaan 1.7.2024. Energianhallintajärjestelmän määritelmä on direktiivin 2 artiklan mukainen ja asettaa siten vain hyvin yleiset vaatimukset järjestelmän keskeisille elementeille. Yritysten, joilla on velvoite ottaa käyttöön energianhallintajärjestelmä, on raportoitava sen voimassaoloa osoittava todistus sekä laskelma hallintajärjestelmän kattamasta energiakulutuksen osuudesta Tanskan energiavirastolle. Tämän osuuden tulee olla vähintään 90 prosenttia. Hallintajärjestelmän sertifiointiin voi suorittaa vain ISO 50001 sertifiointia varten akkreditoitu sertifiointielin. Määräaika energianhallintajärjestelmän käyttöönotolle on 1.8.2026.

Energiakatselmuksia koskien myönnetään katselmointipätevyys yritykselle erillisestä hakemuksesta. Pätevyyden myöntämisen edellytyksenä on yhden työntekijän riittävän teknisen osaamisen osoittaminen. Pätevöidyn yrityksen kaikki työntekijät voivat suorittaa energiakatselmuksia. Katselmuksia tekevien yritysten toiminnan laatua valvoo Tanskan energiavirasto. Energiakatselmuksien kohteena olevien yritysten on toimitettava energiavirastolle toimintasuunnitelma energiakatselmuksessa todettujen toimenpiteiden toteuttamisesta. Raja-arvoja määritettäessä lasketaan yrityksen energiankäyttö konsernitasona, mutta vain Tanskassa toimivien yritysten ja niiden toimipaikkojen osalta.

5.2.3 Alankomaat

Alankomaissa energiatehokkuusdirektiivin velvoitteista säädetään pääosin erillisellä ”Energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanolailla”. Muut mainitut lait ovat Lämmityslaki ja Energialaki.

Energiatehokkuus ensin -periaate osalta säädetään velvoite laatia kustannushyötyanalyysi energiatehokkuusvaihtoehtojen vertaamiseksi suunniteltaessa merkittäviä investointeja. Luvanvaraisissa investoinneissa toimivaltainen viranomainen päättää, onko toiminnanharjoittajan esittämä kustannusanalyysi riittävän perusteellinen. YVA-selostus katsotaan lähtökohtaisesti riittäväksi. Muuten kustannushyötyanalyysin formaatti on vapaa, ellei siihen kohdistu erillisvaatimuksia jostain toisesta direktiivin artiklasta. Kaasun ja sähkön siirto- ja jakeluverkonhaltioiden on sisällytettävä periaate investointisuunnitelmiin. Valtionhallinnon viranomaisten on uusia politiikkatoimia suunnitellessaan vastattava kysymyksiin, kuten ”Otitteko huomioon vaikutusten arvioinnissa energian ja valitsitteko energiatehokkaimman vaihtoehdon?” Jos vastaus on EI, on se erikseen perusteltava. Selvityksen alla on menettely, jolla energiatehokkuus ensin -periaate voitaisiin ottaa huomioon alueellisissa suunnitelmissa.

Julkisen sektorin velvoite energiankulutuksen vähentämisestä toimeenpannaan kollektiivisella kansallisen tason 1,9 % vuotuisella energiakulutuksen vähentämistavoitteella. Tilanteessa, jossa kollektiivisella tavoitteella ei olla saavuttamassa asetettua vähentämistavoitetta, on mahdollisuus jyvittää tavoite julkisen hallinnon eri sektoreille. Jyvitysperusteena käytettäisiin sektorien säästöpotentiaalia. Puolustusvoimat ja julkinen liikenne on rajattu soveltamisalasta ulos. Vuoden 2021 lähtötasoa ei ole vielä määritetty. Selvityksen alla on rakennusvaiheissa olevien rakennusten huomioiminen. Lisäksi soveltamisalan osalta sairaalat, koska niiden rahoitus tulee

sairausvakuutuksista ja koulut, koska ne eivät ole valtion hallinnoimia. Julkisille elimille tulee vuotuinen raportointivelvoite ja neljän vuoden välein on laadittava suunnitelma siitä, miten energiankulutus tulee kehittymään ja osoittaa, millä perusteella tämä ennuste on laadittu. Selvityksen alla on rakennusvaiheessa olevien rakennusten huomioiminen.

Lämmityksen ja jäähdytyksen arviointi- ja suunnitteluelvoitteet on säädetty ”Lämmityslaisissa” ja tähän liittyvä kansallinen arviointi esitetty vuoden 2024 kansallinen energia- ja ilmastosuunnitelman liitteenä (NECP).

Energiapalvelusopimusten käytön edistämisen toimeenpanemiseksi ollaan perustamassa tietopankkia energiapalvelujen tarjoajista, mutta energiapalveluiden markkinat ovat Alankomaissa olemattomat, eikä vanhoille mallisopimuksillekaan ole ollut käyttöä.

Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmukset osalta lisätään nykyiseen lainsäädäntöön vaatimus energianhallintajärjestelmästä sekä muutetaan soveltamisala direktiivien mukaisesti yrityksen energiankulutukseen perustavaksi. Yrityksen energiankäyttö lasketaan konsernitasona, mutta vain Alankomaissa toimivien yritysten ja niiden toimipaikkojen osalta. Yrityksen ei tarvitse esittää vuosikertomuksessa energiankulutuksia, mutta velvollisuus on laatia toimintasuunnitelma ja esittää sen toteuttamisaste. Yritykset voivat julkaista toimenpiteen osana toimintasuunnitelmaa. Alankomaissa on jo lakisääteinen vaatimus yrityksille toteuttaa kaikki toimenpiteet, joiden takaisinmaksuaika on enintään viisi vuotta.

Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus sisällytetään ”Lämmityslakiin”. Alankomaat on valinnut tehokkaan kaukolämmön ja -jäähdytyksen kriteeriksi ns. vaihtoehtoisen menetelmän, joka on kasvihuonekaasupäästöt (grammaa per kilowattitunti) asiakkaalle toimitettua lämmitys- tai jäähdytysyksikköä kohden. Direktiivin mukainen taulukko vuoteen 2050 ulottuvine enimmäisrajoineen tullaan sisällyttämään lakiin sellaisenaan.

Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa vaatimukset tullaan sisällyttämään yleiseen energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanolakiin, jonka velvoittamana hankintayksiköiden tulee sisällyttää energiatehokkuus ensin -periaate ja direktiivin liitteen IV vaatimukset hankintoihinsa.

Energian muuntaminen, siirto ja jakelu velvoitteista säädetään Energialakiin vaatimus energiatehokkuus ensin -periaatteen sisällyttämisestä suunnitelmiin sekä nettohäviöiden raportoinnista.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki energiatehokkuuslain muuttamisesta

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Pykälässä säädettäisiin lain tarkoituksesta. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininnat siitä, että laissa säädettäisiin sertifioitujen energianhallintajärjestelmien käyttöön-otosta, energiatehokkaista julkisista hankinnoista ja energian vähittäismyyjän loppuasiakkaan oikeuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan lailla pantaisiin osaltaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/1791 energiatehokkuudesta, jäljempänä energiatehokkuusdirektiivi. Muilta sääntelyä edellyttäviltä osin energiatehokkuusdirektiivi pantaisiin täytäntöön muutoksilla sähkömarkkinalakiin (588/2013), maakaasumarkkinalakiin (587/2017), sähkö- ja maakaasuvalvonnasta annettuun lakiin (590/2017) ja energiamarkkinariitalautakunnasta annettuun lakiin (502/2023).

2 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Pykälään ehdotetut muutokset liittyvät energiatehokkuusdirektiivin soveltamisalan muutoksiin.

Pykälän 2 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin yrityksiin, jotka ottavat käyttöön sertifioituihin energianhallintajärjestelmiin tai tekevät yrityksen energiakatselmuksen sekä yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilöihin. Sertifioituja energianhallintajärjestelmiä ja yrityksen energiakatselmuksia koskevista velvoitteista säädettäisiin lain 2 b ja 2 c luvussa.

Pykälän 4 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin lämmön ja jäähdytyksen vähittäismyyntiin ja siitä tehtäviin sopimuksiin. Näitä sopimuksia koskevista velvoitteista säädettäisiin lain 3 a luvussa.

Pykälän 5 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin lämmön ja jäähdytyksen loppuasiakkaisiin ja loppukäyttäjiiin. Loppuasiakkaita ja -käyttäjiä koskevista oikeuksista ja velvoitteista säädettäisiin lain 4 luvussa.

Pykälän 6 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin hankintaviranomaisiin ja -yksiköihin. Julkisten hankintojen energiatehokkuutta koskevista velvoitteista säädettäisiin lain 5 a luvussa.

Pykälän 7 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin datakeskuksiin. Datakeskuksia koskevista velvoitteista säädettäisiin lain 5 b luvussa.

Pykälän 8 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin julkisiin elimiin. Julkisia elimiä koskevista velvoitteista säädettäisiin lain 2 a luvussa.

3 §. Määritelmät. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisen kannalta keskeisistä määritelmistä.

Pykälän 1 kohdassa määriteltäisiin energia. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 1 kohtaa.

Pykälän 2 kohdassa määriteltäisiin energiatehokkuus. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 2 kohtaa.

Pykälän 3 kohdassa määriteltäisiin energiansäästö. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 3 kohtaa.

Pykälän 4 kohdassa määriteltäisiin energiatehokkuuden parantaminen. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 5 kohtaa.

Pykälän 5 kohdassa määriteltäisiin eurooppalainen standardi. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 7 kohtaa.

Pykälän 6 kohdassa määriteltäisiin kansainvälinen standardi. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 8 kohtaa.

Pykälän 7 kohdassa määriteltäisiin energian vähittäismyyjä. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 9 kohtaa.

Pykälän 8 kohdassa määriteltäisiin loppuasiakas. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 10 kohtaa.

Pykälän 9 kohdassa määriteltäisiin loppukäyttäjät. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 11 kohtaa.

Pykälän 10 kohdassa määriteltäisiin polttoaine. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 13 kohtaa.

Pykälän 11 kohdassa määriteltäisiin verkkomaakaasu. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 14 kohtaa.

Pykälän 12 kohdassa määriteltäisiin energiapalvelu. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 15 kohtaa.

Pykälän 13 kohdassa määriteltäisiin energiapalvelujen tarjoaja. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 16 kohtaa.

Pykälän 14 kohdassa määriteltäisiin yhteistuotantoyksikkö. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 17 kohtaa.

Pykälän 15 kohdassa määriteltäisiin yhteistuotanto. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 18 kohtaa.

Pykälän 16 kohdassa määriteltäisiin merkittävä uudistaminen. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 20 kohtaa.

Pykälän 17 kohdassa määriteltäisiin julkinen elin. Julkiset elimet olisivat kansallisia, alueellisia ja paikallisia viranomaisia ja niiden suoraan rahoittamia ja hallinnoimia yksiköitä, jotka eivät ole luonteeltaan teollisia tai kaupallisia. Kansallisina viranomaisina pidettäisiin valtionhallintoon kuuluvia hallinnon yksiköitä, joiden toimivalta ulottuu koko valtion alueelle. Kansallisiin viranomaisiin luettaisiin esimerkiksi ministeriöt, virastot ja muut toimielimet, eduskunta ja tuomioistuinlaitos sekä valtion liikelaitokset, jotka kuuluvat välittömästi osaksi valtion organisaatiota. Alueellisiin viranomaisiin luettaisiin alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain (756/2021) 7 §:n mukaiset maakuntien liitot, joilla on alueiden kehittämiseen ja maakuntakaavoitukseen liittyviä lakisääteisiä tehtäviä, sekä hyvinvointialueet, joilla on alueellaan itsehallinto hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) säädetyllä tavalla. Paikallisiin viranomaisiin luettaisiin kunnat ja kuntien liikelaitokset, jotka kuuluvat välittömästi kunnan organisaatioon.

Kansallisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten lisäksi julkisia elimiä olisivat muut yksiköt, jotka ovat mainittujen viranomaisten suoraan rahoittamia ja hallinnoimia, ja jotka eivät ole luonteeltaan teollisia tai kaupallisia. Tällaisella yksiköllä tarkoitettaisiin missä tahansa juriidissa muodossa toimivaa oikeushenkilöä, esimerkiksi osakeyhtiötä, yhdistystä tai säätiötä. Edellytyksenä on, että kansallinen, alueellinen tai paikallinen viranomainen rahoittaa yksikköä suoraan, että yksikkö on tällaisen viranomaisen suoraan hallinnoima ja että yksiköllä ei ole kaupallista tai teollista luonnetta. Kaikkien edellytysten tulee täytyä samanaikaisesti.

Viranomaisen suoraan hallinnoimalla yksiköllä tarkoitettaisiin yksikköä, jossa viranomaisella on enemmistö päätösvallassa, esimerkiksi enemmistö osakkeiden tuottamista äänioikeuksista osakeyhtiössä. Viranomaisen suoraan hallinnoimana pidettäisiin myös yksikköä, jossa viranomainen nimittää enemmistön yksikössä päätösvaltaa käyttävistä henkilöistä. Enemmistöllä tarkoitettaisiin yli 50 prosentin osuutta.

Viranomaisen suoraan rahoittamalla yksiköllä tarkoitettaisiin yksikköä, jonka rahoituksesta yli 50 prosentin osuus on peräisin suoraan viranomaiselta. Viranomaisen suora rahoitus voisi käsittää muun muassa maksuja, lainoja, avustuksia, takauksia, tukia tai henkilöstön ja aineellisen omaisuuden tarjoamista. Yksiköille toimitettavien resurssien olisi oltava peräisin suoraan viranomaiselta. Esimerkiksi rahoitusta, joka toteutetaan perimällä maksuja asiaa koskevan säännöksen perusteella, tai sillä perusteella, että viranomainen on myöntänyt yksikölle oikeuden periä maksut itse, ei pidettäisi suoraan viranomaiselta peräisin olevana rahoituksena.

Yksikköä, joka toimii markkinoilla tavanomaisissa kilpailuolosuhteissa, tavoittelee toiminnallaan voittoa ja vastaa itse omista tappioistaan, olisi pidettävä luonteeltaan teollisena tai kaupallisena.

Pykälän 18 kohdassa määriteltäisiin hankintaviranomainen. Kohdassa viitattaisiin direktiiveihin käyttöoikeussopimusten tekemisestä (2014/23/EU, 6 artiklan 1 kohta), julkisista hankinnoista (2014/24/EU, 2 artiklan 1 kohdan 1 alakohta) sekä vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (2014/25/EU, 3 artiklan 1 kohta). Kohta panee täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 2 artiklan 14 kohdan. Kyseiset direktiivit on toimeenpantu kansallisesti hankintalailla (1397/2016) ja erityisalojen hankintalailla (1398/2016).

Pykälän 19 kohdassa määriteltäisiin hankintayksikkö. Kohdassa viitattaisiin direktiiveihin käyttöoikeussopimusten tekemisestä (2014/23/EU, 7 artiklan 1 kohta) sekä vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (2014/25/EU, 4 artiklan 1 kohta).

Pykälän 20 kohdassa määriteltäisiin etäluettavuus. Pykälän 16 kohdassa määriteltäisiin merkittävä uudistaminen. Määritelmä vastaa energiatehokkuuslain (1429/2024) 3 pykälän 23 kohtaa.

Pykälän 21 kohdassa määriteltäisiin kaukolämmitys, jolla tarkoitettaisiin termisen energian jakelua höyryn tai kuuman veden muodossa keskitetyistä tai hajautetuista tuotantolähteistä verkoston välityksellä useisiin rakennuksiin tai kohteisiin käytettäväksi lämmitykseen sisätiloissa tai prosesseissa.

Pykälän 22 kohdassa määriteltäisiin kaukojäähdytys, jolla tarkoitettaisiin termisen energian jakelua jäähdytetyn nesteen muodossa keskitetyistä tai hajautetuista tuotantolähteistä verkoston välityksellä useisiin rakennuksiin tai kohteisiin käytettäväksi jäähdytykseen sisätiloissa tai prosesseissa.

Pykälän 23 kohdassa määriteltäisiin kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmä, jolla tarkoitettaisiin järjestelmää, joka tuottaa energiapalveluja loppukäyttöalojen energian kysynnän tyydyttämiseksi lämmön tai jäähdytyksen muodossa ja joka on fyysisesti toisiinsa yhdistettyjen verkkojen toiminnallinen kokonaisuus.

Pykälän 24 kohdassa määriteltäisiin toiminnanharjoittaja, jolla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolla on tosiasiallinen määräysvalta kaukolämmitys- ja

jäähdytysjärjestelmän toiminnasta, tai joka vastaa sellaisesta investoinnista tai hankkeesta, jolla on vaikutusta kohteensa energiankulutukseen ja energiatehokkuuteen.

Pykälän 25 kohdassa määriteltäisiin uusiutuvista lähteistä peräisin oleva energia tai uusiutuva energia, jolla tarkoitettaisiin uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua uusiutuvaa energiaa.

Pykälän 26 kohdassa määriteltäisiin uusiutuvat polttoaineet, joilla tarkoitettaisiin uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 2 artiklan 22 a kohdassa tarkoitettua määritelmää uusiutuvista polttoaineista.

Pykälän 27 kohdassa määriteltäisiin hukkalämpö, jolla tarkoitettaisiin uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 2 artiklan 9 kohdassa tarkoitettua hukkalämpöä.

Pykälän 28 kohdassa määriteltäisiin energiatehokkuus ensin -periaate, jolla tarkoitettaisiin asetuksen (EU) 2018/1999 (EU:n hallintomalliasetus) 2 artiklan 18 alakohdassa määriteltyä energiatehokkuus etusijalle -periaatetta. Periaatteella tarkoitettaisiin sitä, että energiaa koskevassa suunnittelussa, politiikassa ja investointipäätöksissä huomioidaan mahdollisimman hyvin vaihtoehtoiset kustannustehokkaat energiatehokkuustoimenpiteet siten, että kuitenkin saavutetaan kyseisten päätösten tavoitteet. Toimenpiteillä voidaan tehostaa energian kysyntää ja tarjontaa erityisesti kustannustehokkaiden energian loppukäyttöä koskevien säästöjen, kulutusjoustopon, energian tehokkaamman muuntamisen, siirtämisen ja jakelun avulla.

Pykälän 29 kohdassa määriteltäisiin energian loppukulutus. Sillä tarkoitettaisiin kaikkea teollisuudelle, liikenteelle, kotitalouksille, julkisiin ja yksityisiin palveluihin, maataloudelle, metsätaloudelle, kalataloudelle ja muille loppukäyttäjäsektoreille toimitettua energiaa, lukuun ottamatta kansainvälisen meriliikenteen polttoaineita, ympäristön energiaa ja toimituksia muutossektorille ja energiasektorille, sekä asetuksen (EY) N:o 1099/2008 liitteessä A määritellyistä siirrosta ja jakelusta aiheutuvaa hävikkiä. Kohta panee täytäntöön direktiivin 2 artiklan 3 kohdan. Määritelmä on uudistettu; vanhan energiatehokkuusdirektiivin määritelmä energian loppukulutukselle sisälsi ainoastaan teollisuudelle, liikenteelle, kotitalouksille, palveluihin ja maataloudelle toimitetun energian, ja sulki nimenomaisesti ulkopuolelleen energian muuntamisen alalle ja energiateollisuudelle toimitetun energian.

Pykälän 30 kohdassa määriteltäisiin ympäristön energia. Kohdassa viitattaisiin direktiivin 2018/2001 2 artiklan 2 alakohtaan.

Pykälän 31 kohdassa määriteltäisiin energianhallintajärjestelmä. Määritelmän mukaisesti energianhallintajärjestelmä olisi sellainen strategia, jossa asetetaan energiatehokkuustavoite ja suunnitelma kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Pykälän 32 kohdassa määriteltäisiin yrityksen energiakatselmus, joka määritelmän mukaisesti olisi järjestelmällinen menettely, jolla tavoiteltaisiin riittävän tiedon saamista rakennuksen tai rakennusryhmän, teollisen tai kaupallisen toiminnan tai laitoksen tai yksityisen tai julkisen palvelun energiankulutusprofiilista. Sen avulla tulisi voida tunnistaa mahdollisuudet kustannustehokkaaseen energiansäästöön, määrittää säästön suuruus ja tunnistaa mahdollisuudet uusiutuvan energian kustannustehokkaaseen käyttöön tai tuotantoon.

Pykälän 33 kohdassa määriteltäisiin energiapalvelusopimus. Sillä tarkoitettaisiin edunsaajan ja energiatehokkuutta parantavan toimenpiteen tarjoajan välistä sopimusjärjestelyä, joka todennetaan. Määritelmän täyttyminen edellyttäisi, että sopimusta seurataan sen koko keston ajan, ja siinä tehdyt työt, toimitetut tavarat tai tarjotut palvelut korvataan suhteessa sopimuksessa sovittuun energiatehokkuuden parantumistasoon tai muuhun sovittuun energiatehokkuuskriteeriin, kuten rahalliseen säästöön.

Pykälän 34 kohdassa määriteltäisiin tehokas yhteistuotanto. Määritelmässä viitattaisiin energiatehokkuusdirektiivin liitteessä III säädettyihin perusteisiin.

Pykälän 35 kohdassa määriteltäisiin taloudellisesti perusteltavissa oleva tarve. Sillä tarkoitettaisiin tarvetta, joka ei ylitä lämmitys- tai jäähdytystarvetta, ja joka muutoin tyydytettäisiin markkinaehtoisesti muilla energiantuotantotavoilla kuin yhteistuotannolla.

Pykälän 36 kohdassa määriteltäisiin hyötylämpö, jolla tarkoitettaisiin lämpöä, joka on tuotettu yhteistuotantoprosessissa taloudellisesti perusteltavissa olevan lämmitys- ja jäähdytystarpeen täyttämistä varten

Pykälän 37 kohdassa määriteltäisiin yhteistuotannosta saatava sähkö, jolla tarkoitettaisiin hyötylämmön tuotantoon liittyvässä prosessissa tuotettua ja energiatehokkuusdirektiivin liitteessä II vahvistettujen yleisten periaatteiden mukaisesti laskettua sähköä.

Pykälän 38 kohdassa määriteltäisiin datakeskus, jolla tarkoitettaisiin asetuksen (EY) N:o 1099/2008 liitteessä A olevassa 2.6.3.1.16 kohdassa määriteltyä datakeskusta;

Pykälän 39 kohdassa määriteltäisiin yritys. Yrityksellä tarkoitettaisiin tässä laissa taloudellista toimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä. Taloudellista toimintaa olisi kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan markkinoilla.

Pykälän 40 kohdassa määriteltäisiin lämpösopimus, jolla tarkoitettaisiin loppuasiakkaan ja energian vähittäismyyjän välistä sopimusta lämmön toimittamisesta loppuasiakkaan käyttöön.

Pykälän 41 kohdassa määriteltäisiin jäähdytysopimus, jolla tarkoitettaisiin loppuasiakkaan ja energian vähittäismyyjän välistä sopimusta jäähdytyksen toimittamisesta loppuasiakkaan käyttöön.

Pykälän 42 kohdassa määriteltäisiin nettoala, jolla tarkoitettaisiin uuden rakennuksen energiatehokkuudesta annetun ympäristöministeriön asetuksen (1010/2017) 2 §:n 11 kohdassa tarkoitettua lämmitettyä nettoalaa.

1 a luku **Energiatehokkuus ensin -periaate**

3 a §. *Energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltaminen.* Pykälässä säädettäisiin energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta. Energiatehokkuus ensin -periaate määriteltäisiin lain 3 §:n 28 kohdassa. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 3 artikla.

Ensimmäisen momentin mukaan energiatehokkuus ensin -periaate olisi otettava huomioon sellaisissa suunnittelu- ja politiikkatoimissa, joilla on merkittävää vaikutusta energiankulutukseen ja energiatehokkuuteen. Tällaisia suunnittelu- tai politiikkatoimia olisivat esimerkiksi kansallinen energia- ja ilmastostrategia, kansallinen rakennusten perusparannussuunnitelma, Liikenne 12 -suunnitelma sekä vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset. Viranomaisen tulisi selvittää

vastuullaan olevat, suunnitteilla ja olemassa olevat suunnittelu- ja politiikkatoimet, joilla on vaikutusta energiatehokkuuteen tai energiankulutukseen, ja tarkastella tapauskohtaisesti, kuinka energiatehokkuus ensin -periaate voidaan ottaa niissä huomioon. Energiatehokkuus ensin -periaatteen huomioon ottamisella tarkoitettaisiin energiatehokkuuden huomioimista suunnittelu- ja politiikkatoimissa, kuitenkin siten, että tarvittaessa muut seikat, esimerkiksi vähäpäästöisyys, voitaisiin todeta energiatehokkuutta tärkeämmäksi tekijäksi. Periaatteen huomioon ottaminen ei siten tarkoittaisi sitä, että kaikissa suunnittelu- ja politiikkatoimissa tulisi aina valita energiatehokkain ratkaisu, vaan sitä, että energiatehokkuus huomioitaisiin toimia koskevassa päätöksenteossa.

Toisen momentin mukaan toiminnanharjoittajan, joka suunnittelee investointia tai hanketta, jonka arvo on yli 100 miljoonaa euroa tai yli 175 miljoonaa euroa liikenneinfrastruktuurihankkeissa ja jolla on vaikutusta energiankulutukseen ja energiatehokkuuteen, olisi ennen investointipäätöksen tekemistä tehtävä selvitys, joka mahdollistaisi vaihtoehtoisten kustannustehokkaiden energiatehokkuusratkaisujen arvioinnin. Energiatehokkuusratkaisuilla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä energian kysyntää ja tarjontaa tehostavia toimia, jotka voitaisiin toteuttaa erityisesti kustannustehokkaiden energian loppukäyttöä koskevien säästöjen, kulutusjouoston tai energian tehokkaamman muuntamisen, siirtämisen ja jakelun avulla.

Selvityksen tekemiseksi toiminnanharjoittajat voisivat hyödyntää esimerkiksi erilaisia kustannushyötyanalyysien menetelmiä siten, että vaihtoehtoiset kustannustehokkaat energiatehokkuusratkaisut tulisivat asianmukaisesti käsiteltyä. Energiavirasto voisi laatia ohjeistusta, jota investointia suunnittelevat toiminnanharjoittajat voisivat tarvittaessa hyödyntää selvitystä tehdessään. Toiminnanharjoittajan velvoite koskisi selvityksen tekemistä. Päätösvalta investoinnin tai hankkeen toteuttamistavasta pysyisi toiminnanharjoittajalla, eikä selvityksen tekeminen velvoittaisi toiminnanharjoittajaa toteuttamaan investointia tai hanketta tietyllä tavalla.

Investointien ja hankkeiden arvon määrittelyssä tulisi huomioida vain pääomamenot. Pääomamenoihin (CAPEX) sisältyvät kustannukset, jotka liittyvät fyysisen omaisuuden hankintaan tai parantamiseen, kuten koneiden tai laitteiden hankintaan tai maanhankintaan, sekä kustannukset, jotka liittyvät infrastruktuurin rakentamiseen tai asentamiseen. Lisäksi arvon määrittelyssä tulisi huomioida erilaiset poikkeavat järjestelyt, kuten elinkaarimallit ja leasing-järjestelyt, jotka tulisi rinnastaa määrittelyssä pääomamenoihin.

Investoinnin arvon määrittelyssä ei huomioitaisi toimintamenoja (OPEX), jotka ovat käytöstä ja ylläpidosta aiheutuvia juoksevia kustannuksia. Investoinnin arvon määrittelyssä on yleisesti tapana huomioida menot, jotka syntyvät ennen kohteen käyttöönottoa. Toimintamenojen huomioon ottaminen voisi vaikeuttaa sen määrittelyä, mitkä investoinnit kuuluvat velvoitteen soveltamisalan piiriin, mitä ei olisi pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Vaikka investointi tapahtuisi ajallisesti vaiheittain ja erissä, arvo tulisi määrittää kokonaisuuden perusteella. Siten vaiheittain toteutettavia infrastruktuurihankkeita, kuten tuulipuistojen tai moottoriteiden rakentamista, olisi käsiteltävä yhtenä investointipäätöksenä, ja kaikkien osien yhteenlasketut pääomamenot olisi otettava huomioon määritettäessä, ylittääkö hanke merkittävien investointien kynnyksarvot. Vastaavasti, vaikka investoinnissa olisi mukana useita toiminnanharjoittajia, investointia tulisi silti käsitellä yhtenä investointina.

Vaihtoehtoisten energiatehokkuustoimenpiteiden vertailua ei kuitenkaan tarvitsisi tehdä, mikäli investointipäätöksen tavoitteita ei voitaisi saavuttaa merkittävästi energiatehokkaammin muulla kuin suunnitellulla tavalla. Tällaisessa tapauksessa selvityksen tekeminen ei olisi toiminnanharjoittajan kannalta tarkoituksenmukaista. Vaikka vertailua ei tehtäisi, olisi toiminnanharjoittajan

kuitenkin annettava ilmoitus energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta 3 b §:n mukaisesti.

3 b §. *Ilmoitus energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta.* Pykälässä säädettäisiin investointia tai hanketta suunnittelevan toiminnanharjoittajan velvoitteesta toimittaa ilmoitus energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 3 artikla.

Ensimmäisen momentin mukaan investointia tai hanketta suunnittelevan toiminnanharjoittajan olisi toimitettava Energiavirastolle ilmoitus energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta. Ilmoitukseen olisi liitettävä riittävät tiedot selvityksen sisällöstä tai tieto energiatehokkaampien vaihtoehtojen puuttumisesta.

Tietojen toimittamista edellytettäisiin sen varmistamiseksi, että merkittävässä investoinneissa ja hankkeissa selvitetään vaihtoehtoisia energiatehokkuustoimenpiteitä velvoitteen mukaisesti. Lisäksi ilmoitusten kautta kerättäisiin tietoa velvoitteen vaikutuksista. Arviota velvoitteen vaikutuksista hyödynnettäisiin raportoidessa energiatehokkuus ensin -periaatteella saavutettuja hyötyjä Euroopan komissiolle energiatehokkuusdirektiivin 3 artiklan mukaisesti. Toiminnanharjoittajille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa pyrittäisiin ehkäisemään rajaamalla toimitettavat tiedot ilmoituksen tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin ja pitämällä raportointipa mahdollisimman yksinkertaisena. Toiminnanharjoittajan olisi liitettävä ilmoitukseen tekemästään selvityksestä ne tiedot, jotka olisivat tarpeen velvoitteen noudattamisen varmistamiseksi. Tehtyä selvitystä kokonaisuudessa ei pyydetäsi toimittamaan Energiavirastolle. Energiavirasto antaisi tarvittaessa ohjeistusta tietojen toimittamistavasta ja riittävästä tiedoista.

Toisen momentin mukaan ilmoitus olisi toimitettava Energiavirastolle ennen rakennus- tai uudistustöihin ryhtymistä. Energiavirasto voisi pyytää kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta lisäselvitystä, jos toimitettu ilmoitus ei olisi riittävä. Lisäselvitys olisi toimitettava kuukauden kuluessa Energiaviraston pyynnöstä.

2 a luku **Julkista sektoria koskevat velvoitteet**

3 c §. *Julkisten elinten energian loppukulutuksen raportointivelvoite.* Pykälässä säädettäisiin julkisten elinten velvoitteesta seurata energian loppukulutustaan ja raportoida siitä vuosittain. Velvoite olisi julkisille elimille uusi. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 5 artikla.

Ensimmäisen momentin mukaan julkisen elimen olisi seurattava energian loppukulutustaan. Loppukulutuksen seuraaminen olisi edellytys sille, että julkinen elin voisi toimittaa tietoja Energiavirastolle. Loppukulutuksen seuraamista tukisivat osaltaan jo voimassa olevasta lainsäädännöstä johtuvat velvoitteet, kuten rakennusten varustamisesta sähköajoneuvojen latauspisteillä ja latauspistevalmiuksilla sekä automaatio- ja ohjausjärjestelmillä annetun lain (733/2020) säännökset rakennuksiin liitettävistä järjestelmistä.

Tiedot energian loppukulutuksesta olisi toimitettava vuosittain Energiavirastolle. Energiavirasto antaisi tarvittaessa tarkempia ohjeita toimitettavien tietojen sisällöstä ja toimitustavasta. Tietojen toimittamista koskevan velvoitteen tarkoituksena olisi luoda edellytykset kaikkien julkisten elinten yhteenlasketun energian loppukulutuksen ja siinä tapahtuvan kehityksen seurannalle. Tämä mahdollistaisi energiatehokkuusdirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa asetetun tavoitteen toteutumisen seurannan Suomessa.

Toisen momentin mukaan julkisen elimen olisi toimitettava tiedot energian loppukulutuksesta vuosittain viimeistään 30.4. kunkin edeltävän kalenterivuoden osalta. Tiedot toimitettaisiin keran vuodessa koko edeltävältä kalenterivuodelta. Tietojen toimittamiselle säädetty määräaika vastaisi vapaaehtoiseen energiatehokkuusjärjestelmään liittyvää vuosittaisen raportoinnin määräaika.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta täyttää 1 momentissa tarkoitettu velvoite vapaaehtoisen energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta. Tätä lakia laadittaessa on käynnissä uusien vapaaehtoisten energiatehokkuussopimusten valmistelu sopimuskaudelle 2026–2035. Uuden julkisen alan energiatehokkuussopimuksen puitteet on neuvoteltu Työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston, Suomen Kuntaliitto ry:n ja Maakuntien Tilakeskus Oy:n välillä, ja neuvotteluihin on osallistunut edustajia kunnista, hyvinvointialueilta, Senaatti-Kiinteistöiltä ja Motiva Oy:stä. Julkisen alan energiatehokkuussopimus korvaa vuosina 2017–2025 voimassa olleen kuntien energiatehokkuussopimuksen.

Julkisilla toimijoilla olisi mahdollisuus liittyä julkisen alan energiatehokkuussopimukseen, jonka voimassaolo alkaisi vuoden 2026 alusta. Vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen liittyneen julkisen elimen, joka toimittaisi tiedot energian loppukulutuksestaan vuosittain osana sopimukseen liittyvää raportointia ja antaisi tähän liittyen tarvittavat tietojen luovuttamista koskevat valtuutukset, ei tarvitsisi toimittaa tietoja Energiavirastolle pykälän 1 momentin mukaisesti.

3 d §. *Energiatehokkuuden huomioon ottaminen alue- ja paikallisviranomaisten pitkän aikavälin suunnitteluvälineissä.* Pykälässä säädettäisiin alue- ja paikallisviranomaisten veloitteesta ottaa energiatehokkuus huomioon pitkän aikavälin suunnitteluvälineissä. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 3 artikla.

Ensimmäisen momentin mukaan alue- ja paikallisviranomaisen olisi sisällytettävä energiatehokkuutta koskevia toimenpiteitä pitkän aikavälin suunnitteluvälineeseensä, jos suunnitteluväline liittyy olennaisesti energiantuotantoon tai -kulutukseen tai sillä on olennaista vaikutusta kyseisen viranomaisen ilmastotoimiin. Tässä luvussa tarkoitettuja alue- ja paikallisviranomaisia olisivat kunnat, maakuntien liitot ja hyvinvointialueet.

Energiatehokkuutta koskevien toimenpiteiden sisällyttämisellä suunnitteluvälineisiin tarkoitettaisiin sitä, että viranomaisten tulisi ottaa energiatehokkuus huomioon laatiessaan pitkän aikavälin suunnitelmia, strategioita ja muita vastaavia ohjelmia. Säännöksellä ei luotaisi velvoitetta erillisen energiatehokkuutta koskevan suunnitelman laatimiseen. Energiatehokkuus tulisi huomioida osana muuta suunnittelua silloin, kun suunnitteluväline liittyy olennaisesti energiantuotantoon tai -kulutukseen, tai sillä on olennaista vaikutusta kyseisen viranomaisen ilmastotoimiin. Tällaisia suunnitteluvälineitä voisivat olla esimerkiksi kunnissa laadittavat ilmastosuunnitelmat, kestävän energiantuotannon tai -käytön toimenpideohjelmat ja muut vastaavat energiaa tai ilmastotoimia koskevat suunnitelmat, strategiat ja toimintaohjelmat. Arvio siitä, liittykö suunnitteluväline olennaisesti energiantuotantoon tai -kulutukseen tai onko sillä olennaisia vaikutuksia ilmastotoimiin, tulisi tehdä tapauskohtaisesti. Säännöksellä ei olisi tarkoitus asettaa lisävaatimuksia sellaiselle suunnittelulle, jolle on jo asetettu energiaa tai energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia voimassa olevassa lainsäädännössä. Säännöksellä ei siten asetettaisi uusia vaatimuksia esimerkiksi kaavoitukseen liittyen.

Toisen momentin mukaan valmistellessaan energiatehokkuutta koskevien toimenpiteiden sisällyttämistä pitkän aikavälin suunnitteluvälineeseen alue- tai paikallisviranomaisen olisi otettava huomioon, mitä on säädetty alueiden asukkaiden, kuntalaisten, palvelujen käyttäjien ja sidosryhmien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista. Kuntien ja hyvinvointialueiden olisi siten

otettava huomioon osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia koskeva sääntely tarpeellisilta osin. Säännöksen tarkoitus olisi informatiivinen ja siinä viitattaisiin muuhun voimassa olevaan lainsäädäntöön. Säännöksellä ei asetettaisi viranomaisille muusta voimassa olevasta lainsäädännöstä poikkeavia vaatimuksia koskien asukkaiden, kuntalaisten, palvelujen käyttäjien ja sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksia.

Kolmannen momentin mukaan alue- tai paikallisviranomaisella voisi täyttää edellä 1 momentissa tarkoitettua velvoitetta laatimalla vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimusjärjestelmään kuuluvan suunnitelman. Julkisen alan energiatehokkuussopimukseen liittyvä toimintasuunnitelma sisältää kuvauksen siitä, miten sopimukseen liittynyt toimija aikoo saavuttaa energiatehokkuussopimuksen mukaisen energiansäästö tavoitteen, ja millä tavalla energiansäästöön liittyvät toimenpiteet integroidaan osaksi toimijan muuta energia- ja ilmastotyötä. Alue- tai paikallisviranomaisella, joka olisi liittynyt julkisen alan energiatehokkuussopimukseen ja laatinut toimintasuunnitelman, katsottaisiin täyttävän energiatehokkuuden huomiointia koskevan velvoitteen.

3 e §. Lämmitys- ja jäähdytysuunnitelmat. Pykälässä säädettäisiin kuntien velvoitteesta ilmoittaa Energiavirastolle lämmitys- ja jäähdytysuunnitelman laatimisesta. Velvoite olisi kunnille uusi. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 25 artiklan 6 kohta.

3 f §. Energiapalvelusopimusten hyödyntämisen arviointi. Pykälässä säädettäisiin julkisen elimen velvoitteesta arvioida mahdollisuutta hyödyntää energiapalvelusopimuksia omistamansa rakennuksen korjaamisen yhteydessä. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 29 artiklan 4 kohta.

Julkisen elimen olisi arvioitava mahdollisuutta hyödyntää energiapalvelusopimuksia omistamansa rakennuksen korjaamisen yhteydessä, kun kyse on muusta kuin asuinkäyttöön tarkoitusta rakennuksesta, jonka nettoala on yli 750 m². Julkisen elimen olisi tehtävä arviointi rakentamisluvanvaraisen korjaus- ja muutostyön yhteydessä, jos energiatehokkuutta on parannettava rakentamislain (751/2023) 37 §:n 2 momentin mukaisesti.

Energiapalvelusopimus olisi esimerkiksi niin kutsuttua ESCO-palvelua koskeva sopimus. ESCO-palvelussa ulkopuolinen energia-asiantuntija toteuttaa asiakkaan tiloissa investointeja ja toimenpiteitä energian käytön tehostamiseksi ja energian säästämiseksi. Palvelun kustannukset, energiansäästön investointi mukaan luettuna, maksetaan säästöillä, jotka syntyvät alentuneista energiakustannuksista. Palveluun liittyy takuu syntyvästä energiansäästöstä.

Arviointivelvoite koskisi rakentamisluvanvaraista korjaus- ja muutostyötä, jos energiatehokkuutta olisi rakentamislain 37 §:n 2 momentin nojalla parannettava. Koska energiapalvelusopimukseen sisältyy takuu syntyvästä energiansäästöstä, ei tällaisten sopimusten käyttömahdollisuuden arviointia olisi pidettävä tarkoituksenmukaisena kuin tilanteissa, jos energiatehokkuuden parantaminen on teknisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti toteutettavissa. Julkisen elimen olisi tehtävä arvio siitä, voidaanko korjaushankkeen yhteydessä käyttää energiapalvelusopimuksia. Säännöksellä ei kuitenkaan asetettaisi julkiselle elimelle velvoitetta käyttää energiapalvelusopimuksia tietyssä hankkeessa.

2 b luku **Energianhallintajärjestelmät**

3 g §. Pakollinen energianhallintajärjestelmä. Pykälässä säädettäisiin sertifioidun energianhallintajärjestelmän käyttöönotosta. Velvoite olisi yrityksille uusi. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 11 artiklan 1 kohta ja osittain 11 artiklan 3 kohta.

Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin velvoitteesta ottaa käyttöön sertifioitu energianhallintajärjestelmä, jos yrityksen keskimääräinen vuotuinen energian loppukulutus on yli 23 600 megawattituntia kolmen edellisen kalenterivuoden aikana. Sertifioidulla energianhallintajärjestelmällä tarkoitettaisiin energianhallintajärjestelmää, jonka akkreditoitu elin on sertifioinut eurooppalaisten tai kansainvälisten standardien mukaisesti. Akkreditoidulla elimellä tarkoitettaisiin vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetun lain (920/2005) 7 §:n mukaisesti akkreditoitua arviointielintä. Suomessa akkreditoinnin myöntää Turvallisuus- ja kemikaaliviraston akkreditointiyksikkö FINAS.

Toisessa momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta ottaa energianhallintajärjestelmä käyttöön koko konsernille tai yritykselle. Velvoite hallintajärjestelmän käyttöönottoon koskisi yksittäistä yritystä. Yritys, joka kuuluu konserniin, voisi valita, ottaako se hallintajärjestelmän käyttöön siten, että järjestelmä kattaa vain velvoitetun yrityksen energiankäytön, vai, jos kyse on konserniyrityksestä, siten, että järjestelmä kattaa velvoitetun yrityksen ja sen kanssa samaan konserniin kuuluvien muiden yritysten energiankäytön.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin järjestelmistä, jotka ainakin hyväksyttäisiin sertifioituiksi energianhallintajärjestelmiksi. Energianhallintajärjestelmä määriteltäisiin lain 3 §:ssä. Sertifioitu ISO 50 001 -järjestelmä on lueteltu hyväksyttäväksi energianhallintajärjestelmäksi jo energiatehokkuusdirektiivin soveltamisohjeissa. Lisäksi hyväksyttäisiin kansallinen energiatehokkuusjärjestelmä ETJ+, jonka energiakatselmusosuus vastaa ISO 50 001 -järjestelmää. Energiatehokkuuslain 1429/2014 säätämisen aikaan Suomessa valmisteltiin vapaaehtoiseen elinkeinoelämän energiatehokkuussopimukseen sisältyneen energiatehokkuusjärjestelmän (ETJ) täydentämistä ISO 50 001 -järjestelmää vastaavalla energiakatselmusosuudella ETJ + -järjestelmäksi. ETJ+ -järjestelmän käytöstä vuosien aikana saatujen kokemusten perusteella sertifioitu ETJ+ -järjestelmä olisi perusteltua hyväksyä jatkossa velvoitteesta tarkoitettu järjestelmäksi. Kansallisia, katselmusvelvoitteen sisältäviä energianhallintajärjestelmiä on hyväksytty osana direktiivin toimeenpanoa myös muissa unionin jäsenvaltioissa, esimerkiksi Ruotsissa.

Luettelo ei olisi tyhjentävä. Myös muu kuin säännöksessä mainittu energianhallintajärjestelmä olisi mahdollista hyväksyä, edellyttäen, että se vastaa tämän lain mukaista energianhallintajärjestelmän määritelmää ja täyttää sertifiointiin liittyvät vaatimukset.

Neljännessä momentissa säädettäisiin yrityksen velvoitteesta tehdä ilmoitus Energiavirastolle, jos sen energian loppukulutus kalenterivuoden aikana ylittää 23 600 megawattituntia. Energiavirasto antaisi tarvittaessa tarkempaa ohjeistusta ilmoituksen tekemisestä. Ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksena olisi helpottaa energianhallintajärjestelmän käyttöönottoa koskevan velvoitteen seurantaa.

3 h §. Pakollisesta energianhallintajärjestelmästä vapautuminen. Pykälässä säädettäisiin tavoista, joilla yritys voisi vapautua energianhallintajärjestelmän käyttöönottoa koskevasta velvoitteesta vaihtoehtoisilla toimenpiteillä. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 11 artiklan kohdat 10 ja 11.

Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta täyttää velvoite ottamalla käyttöön sertifioitu ympäristönhallintajärjestelmä ja tekemällä energiakatselmus. Yrityksen, jolla olisi käytössä sertifioitu ympäristönhallintajärjestelmä ja joka tekisi yrityksen energiakatselmuksen noudattaen energiatehokkuuslaissa ja sen nojalla säädettyjä vaatimuksia, ei tarvitsisi ottaa erikseen käyttöön sertifioitua energianhallintajärjestelmää. Jäljempänä 4 momentissa säädettäisiin siitä, mitä pidettäisiin hyväksyttävänä ympäristönhallintajärjestelmänä. Säännös ei olisi

tyhjentävä. Myös muu kuin ISO 14 0001 -järjestelmä olisi mahdollista hyväksyä, edellyttäen, että se täyttäisi sertifiointiin liittyvät vaatimukset.

Toisessa momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta täyttää velvoite ottamalla käyttöön sertifioitu ympäristönhallintajärjestelmä ja liittymällä vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen. Tätä lakia laadittaessa on käynnissä uusien energiatehokkuussopimusten valmistelu sopimuskaudelle 2026–2035. Yritys, jota velvoite koskee, voisi liittyä elinkeinoelämän tai kiinteistöalan energiatehokkuussopimukseen, jonka toimeenpano yrityksessä sisältää sertifioimattoman energianhallintajärjestelmän (ETJ+) käyttöönoton. Lisäksi yrityksellä tulisi olla käytössä sertifioitu ympäristönhallintajärjestelmä.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta täyttää velvoite hyödyntämällä energiapalvelusopimusta. Energiapalvelusopimus olisi esimerkiksi niin kutsuttua ESCO-palvelua koskeva sopimus. Jotta yritys voisi hyödyntää energiapalvelusopimusta velvoitteen täyttämiseen, sopimuksen tulisi täyttää momentin kohdissa 1–4 säädetyt vaatimukset. Yritys vapautuisi velvoitteesta siltä osin, kuin sen energian loppukulutus olisi sopimuksen piirissä. Energiapalvelusopimuksella voisi vapautua velvoitteesta myös osittain. Jos yrityksen koko energiankulutus ei olisi sopimuksen piirissä, yritys voisi jättää sopimuksen piirissä olevan energiankulutuksensa energianhallintajärjestelmän ulkopuolelle.

2 c luku **Energiakatselmukset**

4 §. *Yrityksen energiakatselmus.* Pykälässä säädettäisiin yrityksen energiakatselmuksen sisällöstä. Energiatehokkuuslain 4 §:n 1 momentissa oleva yrityksen energiakatselmuksen määrittelmä siirrettäisiin uudessa laissa määritelmiä koskevaan 3 §:ään. Muilta osin pykälän sisältöä ei muutettaisi.

6 §. *Pakollinen yrityksen energiakatselmus.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta tehdä yrityksen energiakatselmus. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 11 artiklan 1 kohta ja osittain 11 artiklan 3 kohta.

Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin velvoitteesta tehdä yrityksen energiakatselmus, jos yrityksen keskimääräinen vuotuinen energian loppukulutus on yli 2700 megawattituntia kolmen edellisen kalenterivuoden aikana. Jos yrityksellä olisi käytössä sertifioitu energianhallintajärjestelmä, sen ei kuitenkaan tarvitsisi tehdä energiakatselmusta. Katselmusvelvoitteen soveltamisala muuttuisi verrattuna edeltävään energiatehokkuuslakiin. Energiatehokkuuslain 1429/2014 mukainen katselmusvelvoite on koskenut suuria yrityksiä, jotka määritellään henkilöstömäärän, taseen ja liikevaihdon koon perusteella. Jatkossa soveltamisala määriteltäisiin yrityksen energian loppukulutuksen perusteella riippumatta yrityksen koosta.

Toisessa momentissa säädettäisiin yrityksen energiakatselmukseen ja siihen sisältyviin kohde-katselmuksiin liittyvistä määräajoista. Soveltamisalaan kuuluvan yrityksen olisi tehtävä pakollinen yrityksen energiakatselmus vähintään neljän vuoden välein. Säännös vastaisi voimassa olevaa lakia. Siirtymäsäännöksissä säädettäisiin yrityksen energiakatselmukseen liittyvistä määräajoista. Yrityksen, joka tulisi uutena katselmusvelvoitteen piiriin, tulisi tehdä energiakatselmus ensimmäistä kertaa viimeistään 11.10.2026. Yrityksen, johon katselmusvelvoite olisi sovelnut jo ennen lain voimaantuloa, tulisi myös jatkossa tehdä katselmus vähintään neljän vuoden välein.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin yrityksen velvoitteesta tehdä ilmoitus Energiavirastolle, jos sen energian loppukulutus kalenterivuoden aikana ylittää 2700 megawattituntia. Velvoite vastaisi edellä energianhallintajärjestelmiin liittyen säädettyä ilmoitusvelvollisuutta. Yrityksen,

jonka energiankulutus ylittäisi joko energianhallintajärjestelmän käyttöönotolle tai yrityksen energiakatselmuksen tekemiselle säädetyn rajan kalenterivuoden aikana, tulisi ilmoittaa ylityksestä Energiavirastolle.

7 §. Pakollisesta energiakatselmuksesta vapautuminen. Pykälässä säädettäisiin tavoista, joilla yritys voisi vapautua pakollista energiakatselmusta koskevasta velvoitteesta vaihtoehtoisilla toimenpiteillä. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 11 artiklan kohdat 10 ja 11.

Ensimmäinen momentti vastaisi energiatehokkuuslain (1429/2014) 7 §:n 1 momenttia. Siinä säädettäisiin mahdollisuudesta täyttää velvoite ottamalla käyttöön sertifioitu ympäristönhallintajärjestelmä yhdistettynä laissa ja sen nojalla säädettyjen vaatimusten mukaisesti tehtyyn energiakatselmukseen.

Toisessa momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta täyttää velvoite liittymällä vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen ja tekemällä säädettyjen vaatimusten mukainen energiakatselmus. Yritys, jota velvoite koskee, voisi liittyä elinkeinoelämän tai kiinteistöalan energiatehokkuussopimukseen, jonka toimeenpano yrityksessä sisältää sertifioimattoman energianhallintajärjestelmän (ETJ+) käyttöönoton. Säännös vastaisi energiatehokkuuslain (1429/2014) 7 §:n 3 momenttia.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta täyttää velvoite hyödyntämällä energiapalvelusopimusta. Energiapalvelusopimuksen tulisi täyttää momentissa säädetty vaatimukset, jotka olisivat samat kuin silloin, jos sopimusta käytettäisiin energiahallintajärjestelmän käyttöönottoa koskevan velvoitteen täyttämiseksi. Yritys vapautuisi velvoitteesta siltä osin, kuin sen energian loppukulutus olisi sopimuksen piirissä. Energiapalvelusopimuksella voisi vapautua velvoitteesta myös osittain. Jos yrityksen koko energiankulutus ei olisi sopimuksen piirissä, yritys voisi jättää sopimuksen piirissä olevan energiankulutuksen yrityksen energiakatselmuksen ulkopuolelle.

Neljännessä momentissa säädettäisiin siitä, että pykälän 1 momentissa tarkoitetuksi yhdistelmäksi hyväksyttäisiin ainakin sertifioitu ISO 14 001 -järjestelmä yhdistettynä energianhallintajärjestelmään, jonka energiakatselmusvaatimukset ovat yhteneväiset ISO 50001 -järjestelmän kanssa. Tällaisena pidettäisiin ainakin ETJ+ -energianhallintajärjestelmää, jonka ei tarvitsisi olla sertifioitu.

8 §. Yrityksen energiakatselmuksen vähimmäisvaatimukset. Pykälässä säädettäisiin yrityksen energiakatselmukselle asetettavista vähimmäisvaatimuksista.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin lisäämällä maininta siitä, että energiakatselmukseen olisi sisällytettävä kohdekatselmuksia, jotta voidaan todeta luotettavalla tavalla energiankulutuksen vähentämismahdollisuudet sekä uusiutuvan energian käytön tai tuotannon potentiaali. Muilta osin pykälän sisältöä ei muutettaisi.

Yrityksen energiakatselmus koostuu yritystasoisesta katselmuksesta, johon on sisällytettävä riittävä otos kohdekatselmuksia. Energiankulutuksen vähentämismahdollisuuksien ja uusiutuvan energian käytön ja tuotannon potentiaalnin toteaminen olisivat uusia kohdekatselmuksiin liittyviä tavoitteita. Muutos liittyisi energiatehokkuusdirektiivin 11 artiklan 9 kohdan a alakohdtaan, jonka mukaan energiakatselmusten katsotaan täyttävän artiklan 2 kohdan vaatimukset, kun ne toteutetaan riippumattomalla tavalla direktiivin liitteessä VI esitettyjen vähimmäisvaatimusten perusteella. Muutokset vastaisivat direktiivin liitteen VI kohtien c) ja d) sisältöä.

Kohdekatselmusraportin sisällöstä säädettäisiin asianomaisessa pykälässä ja kyseisen pykälän nojalla annettavalla työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

11 a §. *Yrityksen energiakatselmukseen liittyvä toimintasuunnitelma.* Pykälässä säädettäisiin yrityksen velvoitteesta laatia yrityksen energiakatselmukseen liittyvä toimintasuunnitelma. Velvoite olisi yrityksille uusi. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 11 artiklan 2 kohta.

Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin toimintasuunnitelman laatimisesta. Toimintasuunnitelma tulisi laatia yrityksen energiakatselmuksen yhteydessä, ja siinä olisi yksilöitävä toimenpiteet, joilla katselmuksessa havaitut suositukset aiotaan panna yrityksessä täytäntöön. Katselmuksessa havaituilla suosituksilla tarkoitettaisiin kohdekatselmuksessa ehdotettuja energiansäästötoimia. Jos katselmuksessa olisi havaittu suosituksia, joiden toteuttaminen ei olisi teknisesti tai taloudellisesti toteutettavissa, näitä ei kuitenkaan tarvitsisi sisällyttää toimintasuunnitelmaan. Arvion suosituksen teknisestä ja taloudellisesta toteutettavuudesta tekisi yritys itse.

Toimintasuunnitelma ja tieto suositusten toteuttamisasteesta olisi sisällytettävä yrityksen kirjanpitolaisissa tarkoitettuun toimintakertomukseen, tai, jos yritys ei laatisi toimintakertomusta, tilinpäätöksen liitetietoihin. Velvoite vastaisi direktiivin 11 artiklan 2 kohdan vaatimusta. Toimintasuunnitelma tulisi laatia energiakatselmuksen yhteydessä vähintään neljän vuoden välein. Uusi toimintasuunnitelma tulisi liittää toimintakertomukseen tai tilinpäätöksen liitetietoihin sen laatimista seuraavan tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä. Tieto suositusten toteuttamisasteesta tulisi päivittää toimintakertomukseen tai tilinpäätösten liitetietoihin vuosittain.

Yrityksen olisi asetettava toimintasuunnitelma ja tieto suositusten toteuttamisasteesta julkisesti saataville. Velvoite vastaisi direktiivin 11 artiklan 2 kohdan vaatimusta. Yritys voisi julkaista tiedot esimerkiksi verkkosivuillaan tai muulla käytössään olevalla, yleisölle avoimella alustalla. Velvoitteen soveltamisalaan kuuluvilla yrityksillä on tyypillisesti käytössä verkkosivut, joilla monet yrityksen jo julkistavat laatimansa tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tai lyhennelmän näistä. Jos yritys on velvollinen laatimaan kirjanpitolain mukaisen kestävyysraportin, tulee sen kirjanpitolain nojalla julkaista verkkosivuillaan toimintakertomus, joka käsittää kestävyysraportin. Jos samaa yritystä koskee lisäksi katselmusvelvoite ja siihen liittyvän toimintasuunnitelman julkistamisvelvoite, voisi yritys julkaista toimintasuunnitelmasta vaadittavat tiedot samassa yhteydessä.

Toisessa momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta sisällyttää toimintasuunnitelma kirjanpitolain mukaiseen kestävyysraporttiin. Yritys, joka on velvollinen laatimaan kestävyysraportin, voisi halutessaan sisällyttää toimintasuunnitelman ja tiedon suositusten toteuttamisasteesta kestävyysraporttiin. Ehdotettu säännös vastaa direktiivin soveltamisohjeissa todettua, ja sen tarkoituksena olisi yhdenmukaistaa yrityksiin kohdistuvia raportointivelvoitteita.

Yritys ei olisi velvollinen julkistamaan toimintasuunnitelman yhteydessä tietoja, jotka ovat liikesalaisuuslaissa määriteltyjä liikesalaisuuksia. Jos toimintasuunnitelma sisältäisi tietoja, jotka ovat liikesalaisuuksia, yritys voisi jättää nämä tiedot pois sisällyttäessään toimintasuunnitelman yrityksen toimintakertomukseen tai tilinpäätöksen liitetietoihin. Liikesalaisuuksia sisältäviä tietoja ei myöskään tarvitsisi asettaa julkisesti saataville.

3 a luku **Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset**

18 a §. *Pakottavuus.* Lain 3 a luvun säännöksistä ei saisi poiketa loppuasiakkaan vahingoksi. Direktiivin asianomaisten säännösten tarkoituksena on varmistaa tietty minimitaso vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan sopimussuhteessa ja siten suojella loppuasiakasta.

18 b §. *Lämpö- tai jäähdytys sopimuksen tiedot.* Uudessa 18 b pykälässä säädettäisiin energiatehokkuusdirektiivin edellyttämistä vähimmäistiedoista, jotka lämpö- tai jäähdytys sopimuksessa olisi eriteltävä, ja jotka energian vähittäismyyjän olisi annettava loppuasiakkaalle ennen sopimuksen tekemistä. Pykälä panisi osaksi täytäntöön direktiivin 21 artiklan.

Pykälän 1 momentti sisältäisi viittauksen muualla ennen sopimuksen tekemistä annettavista tiedoista säädettyyn sekä luettelon tarkoitetuista tiedoista. Näitä tietoja olisivat vähittäismyyjän nimi ja yhteystiedot (1 kohta); toimitettavat suoritukset tai palvelut (2 kohta); tiedot siitä, mistä ja miten loppuasiakkaan on mahdollista saada tietoja sovellettavista hinnoista, huolto- ja ylläpitomaksuista, liitännäistuotteiden hinnoista sekä muista mahdollisista kustannuksista (3 kohta); sopimuksen voimassaoloaika sekä sopimuksen jatkamiseen ja sen päättämiseen sovellettavat ehdot (4 kohta); loppuasiakkaan oikeus vahingonkorvaukseen ja muuhun hyvitykseen, sekä niihin liittyvät menettelyt, jos suorituksen tai palvelun laatu ei vastaa sovittua (5 kohta); tiedot käytettävissä olevista valitusmenettelyistä ja riitojenriidanratkaisumenettelyistä sekä niiden vireillepanosta (6 kohta); sekä tieto, mistä loppuasiakkaat voivat saada tietoa heille kuuluvista oikeuksista (7 kohta).

Näistä momentin 1 kohdassa tarkoitetuista yhteystiedoista tulee yksiselitteisesti käydä ilmi, mikä taho sopimuksessa on vähittäismyyjänä ja miten vähittäismyyjään on mahdollista saada yhteys.

Momentin 3 kohdassa tarkoitettujen tietojen antamisessa vähittäismyyjän tulisi käyttää sitä tapaa, jolla tieto parhaiten saadaan loppuasiakkaille. Useimmiten tämä tapa lienee vähittäismyyjän verkkosivuilla ilmoittaminen.

Momentin 7 kohdan kohteena olisivat energian vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan väliseen sopimussuhteeseen välittömästi liittyvät oikeudet. On huomattava, että nämä oikeussuhteet eivät useimmiten ole kuluttajasuhteita. Suurin ryhmä kaukolämmön loppuasiakkaita lienevät asunto-osakeyhtiöt, jotka oikeushenkilöinä eivät nauti kuluttajansuojaa. Näissä tapauksissa kaukolämmön toimitusta koskevan sopimussuhteen osapuolet ovat energian vähittäismyyjä ja taloyhtiö. Kaukolämmön pientaloasiakkaat lienevät suhteessaan energian vähittäismyyjään pääsääntöisesti paitsi loppuasiakkaita, myös kuluttajia, elleivät ole elinkeinonharjoittajia, tai ellei pientalon omistajana ja energian vähittäismyyjän sopimuskumppanina muusta syystä ole oikeushenkilö. Liikerakennusten osalta kuluttaja-asema lienee poissuljettu. Myös asumisoikeus- ja vuokratulo-yhteisöt ovat oikeushenkilöitä, jotka eivät voi olla kuluttajasuhteessa.

Jotta lämmitys- ja jäähdytys sopimukseen liittyvät oikeudet saataisiin kattavasti niiden piirissä olevien tietoon, näistä oikeuksista olisi ilmoitettava energian vähittäismyyjän internetsivuilla, ja lämpö- tai jäähdytys sopimuksessa tulisi antaa tieto tästä. Konkreettisesti tämä tarkoittaisi ainakin sitä, että loppuasiakkaille annettavien tietojen tulisi sisältää ainakin tiedot myös keskitetystä asiointipisteestä. Energiatehokkuusdirektiivi edellyttää jäsenvaltioiden perustavan keskitettyjä asiointipisteitä (22 artiklan 4 kohta), joista on mahdollista saada energiatehokkuutta koskevaa teknistä, taloudellista ja hallinnollista neuvontaa. Tämä direktiivin vaatimus pantaneen täytäntöön hyödyntämällä valtionyhtiö Motiva Oy:n jo olemassa olevaa energianeuvontapalvelua. Kuluttaja-asemaan liittyvistä oikeuksista saisi tietoa kuluttaja-asioista vastaavilta tahoilta jo nykyisin säädetyksi.

Loppuasiakkaiden oikeus tietyt tiedot sisältävään sopimukseen ei tarkoittaisi yleistä oikeutta energian vähittäismyyjän kanssa tehtävään sopimukseen, eikä säännöksellä siten puututtaisi energian vähittäismyyjän sopimusvapauteen. Tarkoituksena olisi ainoastaan säännellä tehtävään sopimukseen sisällytettäviä tietoja.

Energian vähittäismyyjän olisi asetettava käyttämänsä yleiset sopimusehdot yleisesti saataville verkkosivuillaan. Yleisesti saataville asettaminen merkitsisi sitä, että riippumatta mahdollisesta asiakassuhteesta kyseisen energian vähittäismyyjän kanssa, yleisten sopimusehtojen tulisi olla kaikkien saatavilla. Yleisten sopimusehtojen osalta tulisi ottaa myös huomioon se, että lämpö- ja jäähdytyssovimuksiin sovelletaan oikeustoimilain (228/1929) 36 §:ssä ja kuluttajansuojalain (38/1978) 4 luvussa säädetty soveltuvat.

Loppuasiakkaille olisi annettava saavutettavassa muodossa kaikki asiaankuuluvat tiedot heidän energian vähittäismyyjän kanssa tekemästään sopimuksesta. Saavutettavuudesta säädetään digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (306/2019, jäljempänä digipalvelulaki). Lisäksi saavutettavuutta koskee YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 27/2016). On kuitenkin huomattava, että digipalvelulain säännösten soveltamisala rajoittuu viranomaisiin, erilaisiin julkisiin tai merkittävässä määrin julkista rahoitusta käyttäviin toimijoihin, tai toimijoihin, joiden toimintaan liittyy merkittävä julkinen intressi (esimerkiksi tunnistuspalvelun tarjoajat). Se ei siten liene riittävä tässä laissa tarkoitettulla tavalla riittävän saavutettavuuden kannalta, sillä kaikkien lämmön ja jäähdytyksen toimitussopimusten osapuolten tulisi olla sääntelyn piirissä. Siten saavutettavuudesta tulee tässä yhteydessä säätää erikseen.

Saavutettavuudella tarkoitetaan, että digitaaliset palvelut ja sisällöt ovat mahdollisimman monen ihmisen käytettävissä, riippumatta heidän mahdollisista rajoitteistaan tai vammoistaan. Digitaalisten palveluiden saavutettavuudessa keskeisiä ovat tekninen saavutettavuus, helppokäyttöisyys ja ymmärrettävyys. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi audiovisuaalisissa aineistoissa sekä kuvan että äänen käyttämisestä siten, että riittävät tiedot on mahdollista saada kummallakin tavalla erikseen. Ylipäättään teknisten saavutettavuusvaatimusten lisäksi tulee ottaa huomioon myös esimerkiksi selkeä ja ymmärrettävä kieli sekä digitaalisen palvelun helppokäyttöisyys.

Energian vähittäismyyjän olisi toiminnassaan noudatettava riittävää huolellisuutta ja toimittava kaikissa tilanteissa ilman aiheettomia viivästyksiä. Velvollisuus riittävän huolellisuuden noudattamiseen seuraa kuluttajasuhteessa jo kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) 5 §:stä. Koska tämän luvun säännösten soveltamisalaan tulevien toimijoiden joukko on kuluttajia laajempi, on asiasta syytä säätää erikseen.

18 c §. Loppuasiakkaan velvollisuudet. Pykälän 1 momentin mukaan energian vähittäismyyjän loppuasiakkaan olisi annettava loppukäyttäjälle yhteenveto keskeisistä lämpö- tai jäähdytyssovimuksen ehdoista. Lisäksi energian vähittäismyyjän loppuasiakkaan olisi annettava loppukäyttäjälle tämän pyynnöstä edellä 18 b §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot.

Loppuasiakkaiden olisi pykälän 2 momentin mukaan viipymättä ilmoitettava loppukäyttäjille tietoonsa saamistaan energian vähittäismyyjän sopimusehtoihin tekemistä muutoksista. Ilmoitusvelvollisuus koskisi taloyhtiöitä, vuokratulo- ja asumisoikeusyhteisöjä sekä muita vuokranantajia, joilla on lämpö- tai jäähdytyssovimus. Loppukäyttäjiä ovat osakkaat, asumisoikeusasukkaat ja vuokralaiset. Energian vähittäismyyjän sopimuskumppanina olevan loppuasiakkaan ilmoitusvelvollisuuden kautta direktiivin edellyttämät tiedot välittyisivät loppukäyttäjille, jotka eivät ole sopimuskumppaneita.

18 d §. Maksutavat. Energian vähittäismyyjän olisi tarjottava loppuasiakkaalle mahdollisuutta valita useista eri maksutavoista. Tarjottavien vaihtoehtojen lukumäärää ei ole katsottu olevan tarkoituksenmukaista täsmentää säädöstasolla, vaan se tulisi harkita kussakin yksittäistapauksessa tarkoituksenmukaisella tavalla. Harkinnassa huomioon otettavia tekijöitä voisivat olla esimerkiksi loppuasiakkaan toiminnan mittakaava tai tosiasialliset mahdollisuudet hyödyntää tietotekniikkaa.

Tarjottavat maksutavat eivät saisi olla syrjiviä asiakkaiden välillä, eikä maksutavan valinta saisi asettaa loppuasiakkaita perusteettomasti eri asemaan tai johtaa loppuasiakkaalle kohtuuttomaan tilanteeseen.

Maksutavan valinnasta voi kuitenkin aiheutua loppuasiakkaalle kustannuksia. Nämä kustannukset eivät saisi ylittää niitä suoria kustannuksia, joita maksunsaajalle eli energian vähittäismyyjälle on aiheutunut valitun maksutavan käytöstä.

18 e §. Sopimuksen muuttaminen. Lämmityksen tai jäähdytyksen vähittäismyyjä saisi pykälän 1 momentin mukaan muuttaa lämpö- tai jäähdytys sopimuksen mukaisia hintoja ja muita sopimusehtoja vain määrätyin perustein: 1) sopimuksessa yksilöidyllä perusteella edellyttäen, ettei sopimuksen sisältö olennaisesti muutu; 2) jos muutos perustuu lainsäädännön muutokseen tai viranomaisen päätökseen, jota vähittäismyyjä ei ole voinut ottaa huomioon sopimusta tehtäessä; tai 3) jos muutokseen on erityistä syytä olosuhteiden olennaisen muuttumisen johdosta tai vanhentuneiden sopimus- tai hinnoittelujärjestelyjen uudistamisen tai energian säästämiseksi tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamisen. Näistä 1 ja 3 kohdat eivät koskisi määräaikaisia sopimuksia. Sopimusta voidaan 2 kohdan nojalla muuttaa esimerkiksi silloin, kun arvonalisäveroprosenttia muutetaan. Myös esimerkiksi energiaan tai energiantuotannon päästöihin perustuvien verojen ja maksujen muutokset voivat oikeuttaa kohdan nojalla muuttamaan hintaa.

Yleensä sopimukseen sovellettavat hinta- ja ehtomuutosperusteet on yksilöity vähittäismyyjien soveltamissa sopimusehdoissa. Näillä sopimuksessa yksilöidyillä perusteella pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädetystä energian vähittäismyyjä voi muuttaa sopimusta edellyttäen, ettei sopimuksen sisältö olennaisesti muutu.

Koska lämpö- ja jäähdytys sopimukset ovat usein pitkään voimassa ja tämän vuoksi voi ilmetä perusteltua tarvetta muuttaa sopimusta sen voimassa ollessa, pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin lämmityksen tai jäähdytyksen vähittäismyyjän mahdollisuudesta muuttaa sopimusta, jos siihen on erityistä syytä olosuhteiden olennaisen muuttumisen tai vanhentuneiden sopimus- tai hinnoittelujärjestelyjen uudistamisen, tai energian säästämiseksi tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamisen johdosta. Muutostarpeet voivat käytännössä johtua esimerkiksi vähittäismyyjän hinnoittelun pohjana käyttämästä, aikanaan asianmukaisesta mutta ajan myötä vanhentuneesta kustannusrakenteesta. Vääristymät voivat ilmetä esimerkiksi kiinteiden ja energiamaksujen välisessä suhteessa tai eri vuodenaikojen välisissä hintasuhteissa.

Vähittäismyyjällä olisi edellä mainittujen lisäksi oikeus tehdä sopimusehtoihin vähäisiä muutoksia, joilla ei ole vaikutusta sopimuksen keskeiseen sisältöön.

Erityisesti yritysten tai ammattimaisten toimijoiden välisissä asiakaskohtaisissa sopimuksissa voi olla ennalta määriteltyjä, usein asiakaskohtaisia, ja yksilöityjä esimerkiksi indekseihin tai hankintakustannuksiin liittyviä hintojen päivityssyklejä. Tällaisia sopimuskauden aikana tehtäviä, ennalta sovittuja tarkastuksia ei pidettäisi lain tarkoittamina sopimusehtojen tai -hinnan muutoksina.

On huomattava, että lämpö- ja jäähdytys sopimukset eroavat olennaisella tavalla esimerkiksi sähkö sopimuksista. Kaukolämpö sopimuksia tehdään olennaisesti harvemmin määräaikaisina, koska yleensä energian tarve on pysyvä ja verkossa vain yksi myyjä, minkä lisäksi asiakas investoi nimenomaan kaukolämpö ratkaisuun.

Sen sijaan kaukojäähdytys- sekä kiinteistökohtaisissa lämpö- ja jäähdytys sopimuksissa hyvin pitkät määräaikaiset sopimukset ovat tyypillisiä. Näin sekä investointeja tekevä sopimuskumppani että kiinteistö voivat varautua elinkaarenaikaisiin kustannuksiin ja luottaa sopimussuhteen

pysyvyyteen. Tämän lisäksi lämpö- ja jäähdytys­sopimusten välillä on merkittäviä eroja muun muassa sen suhteen, minkä verran on tarvetta yksilölliselle, käyttäjäkohtaiselle sopimiselle. Jäähdytys­sopimuksissa ja kiinteistökohtaisissa lämpösopimuksissa sopimuspuolina olevat toimijat ovat yleensä varsin isoja, kun taas kaukolämpösopimuksissa asiakasryhminä on edustet­ tana kaiken kokoisia ja tyyppisiä asiakkaita suurista toimijoista kuluttaja-asiakkaisiin.

Vähittäismyyjän olisi lähetettävä loppuasiakkaalleen ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta hinnat tai muut sopimusehdot muuttuvat ja mikä on muutoksen peruste. Jos perusteena on muu syy kuin lainsäädännön muutos tai viranomaisen päätös, energian vähittäismyyjän tulee ilmoit­ taa muutoksesta riittävän aikaisessa vaiheessa, kuitenkin viimeistään kuukautta ennen sopimus­ ehtojen muutoksen voimaan tuloa. Arvioitaessa sitä, onko energian vähittäismyyjä ilmoittanut muutoksesta riittävän aikaisin, tulisi ottaa huomioon tehtävän muutoksen luonne ja tosiasialliset vaikutukset loppuasiakkaan oikeusasemaan. Tyypillisesti juuri vanhentuneiden ehtojen muutta­ minen saattaa olla muutos, josta olisi hyvä ilmoittaa aikaisemmin kuin kuukautta ennen.

18 f §. *Lämmityksen tai jäähdytyksen toimituksen keskeyttäminen loppuasiakkaasta johtuvasta syyistä.* Lämmityksen tai jäähdytyksen loppuasiakkaan aseman selkeyttämiseksi lakiin ehdote­ taan otettavaksi säännös siitä, milloin loppuasiakkaan sopimusrikkomukset oikeuttavat läm­ mön- tai jäähdytyksen toimituksen keskeyttämiseen. Pykälän mukaan tällaisia sopimusrikko­ muksia olisivat maksulaiminlyönnit sekä muut oleelliset sopimusrikkomukset, jollaisia voisivat olla esimerkiksi loppuasiakkaan vähittäismyyjän laitteistoihin tekemät muutokset tai niille ai­ heuttamat vahingot, jotka aiheuttaisivat vaaraa tai häiriötä laitteistolle tai toisille loppuasiak­ kaille tai loppukäyttäjille.

Kuluttaja-asemassa olevalla loppuasiakkaalla olisi oikeus katkaisuvaroituksessa annettaviin menettelyohjeisiin, jotta hän voi vedota pykälässä mainittuihin oikeuksiin. Ylipäänsä kuluttajaa olisi ohjattava asian selvittämisessä ja maksuvaihtoehtojen löytämisessä. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa tietoa siitä, mistä voi saada tietoa esimerkiksi mahdollisuuksista energiansääs­ töön ja energiatehokkuuden parantamiseen. Lisäksi tulisivat kyseeseen esimerkiksi viittaukset keskitettyyn asiointipisteeseen tai velkaneuvontaan.

Ennen kuin toimitus keskeytetään, energian vähittäismyyjän tulisi lähettää loppuasiakkaalle kir­ jallinen huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta sekä erillinen katkaisuvaroitus aikaisintaan kahden viikon kuluttua huomautuksen lähettämisestä. Jos loppu­ asiakas on kuluttajan asemassa suhteessaan energian vähittäismyyjään, loppuasiakkaalle lähe­ tettävästä katkaisuvaroituksesta tulisi käydä ilmi, miten hänen tulisi menetellä voidakseen ve­ dota pykälän mukaisiin oikeuksiinsa sekä ohjattava asian selvittämisessä ja maksuvaihtoehtojen löytämisessä.

Toimituksen saisi keskeyttää maksulaiminlyönnin vuoksi aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun maksu on erääntynyt ja muista syistä viiden viikon kuluttua siitä, kun sopimusrikko­ muksesta on ensimmäisen kerran ilmoitettu loppuasiakkaalle, eikä rikkomusta ole korjattu ajoissa ennen ilmoitettua katkaisuajankohtaa. Vain erittäin painavista syistä olisi mahdollista keskeyttää toimitus aiemmin.

Viiden viikon varoaika on omaksuttu sähkömarkkina­laissa, ja sama olisi perusteltua myös läm­ mityksen kohdalla. Sähköstä eriävä aikataulu olisi loppukäyttäjän osalta vaikeaselkoinen, minkä lisäksi teknisesti tämä saattaisi aiheuttaa jopa vaaratilanteita kiinteistöissä. Mikäli kiin­ teistöistä on sähkö katkaistu, ei lämmön toimitukseen ole mahdollista. Mittarit ja putket jäävät, ja vesivahinkojen vaara on ilmeinen. Käytännössä kiinteistöistä, jonka sähköntoimitus on kat­ kaistu ja lämpöyhtiö saa siitä tiedon, katkaistaan myös lämmöntoimitus. Tällaisia tilanteita on jonkin verran, erityisesti omakotitaloissa.

Poikkeus edellä selostettuun olisi loppuasiakkaan tai loppukäyttäjän vakituiseen asumiseen tarkoitettu rakennus tai sen osa, jonka lämmitys on riippuvainen lämmön toimituksesta. Näistä ei maksulaiminlyönnin johdosta saisi katkaista lämmön toimitusta lokakuun alun ja huhtikuun loppun välisenä aikana ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä.

On huomattava, että lämmön toimituksen katkaisemista on pidettävä viimesijaisena keinona sopimusrikkomustilanteissa. Ensisijaisesti tulisi pyrkiä ratkaisemaan sopimusrikkomukseen johtanutta ongelmaa tai lieventämään sitä muun muassa tiedottamalla mahdollisuuksista energiansäästöön ja rakennuksen energiatehokkuuden parantamiseen. Ennen katkaisutoimiin ryhtymistä energian vähittäismyyjän tulisi siten mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi jakaa tietoa siitä, mistä näistä asioista voi löytää tietoa (esimerkiksi energianeuvonta tai kuluttajaneuvonta).

5 luku **Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus**

27 §. Tehokas kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmä. Pykälässä säädettäisiin tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteereistä ja ehdoista, sekä olemassa olevan järjestelmän lämpö- ja jäähdytystuotantoyksiköihin tehtävien muutosten ehdoista. Pykälällä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 26 artiklan kohta 4. Velvoitteet on kohdennettu nimenomaan kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmän toiminnanharjoittajan toimiin sen suunnitellessa uuden tehokkaan järjestelmän rakentamista tai uusia lämmöntuotantoyksiköitä, jotka tulisivat olemaan toiminnanharjoittajan järjestelmässä. Tehokkaan järjestelmän määrittelemiseksi käytetään tuotantomuotooperusteista kriteeristöä. Vaihtoehtoisesti kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmän toiminnanharjoittaja voisi käyttää ominaispäästöperusteista kriteeristöä. Uusi tai merkittävästi uudistettu lämmöntuotantoyksikkö tai jäähdytystuotantoyksikkö ei saa käyttää polttoaineena fossiilisia polttoaineita. Poikkeuksena on maakaasu, jota saa käyttää polttoaineena vuoden 2030 loppuun saakka. Velvoite ei myöskään koskisi alle 1 megawatin lämmönlähteitä niiden vähämerkityksellisyyden vuoksi. Lisäksi fossiilisten polttoaineiden käyttö käynnistys- ja varapolttoaineena sallittaisiin.

27 a §. Suunnitelma tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteerien täyttämiseksi. Pykälässä säädettäisiin olemassa olevien kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmien toiminnanharjoittajille velvoite tehdä suunnitelma tehokkaan järjestelmän kriteereiden täyttämiseksi. Velvoite koskisi niitä järjestelmiä, joiden kokonaistuotto ylittää 5 megawattia, eivätkä ne täytä tehokkaan järjestelmän kriteereitä kalenterivuoden 2026 tietojen perusteella. Suunnitelma olisi tehtävä ja ilmoitus suunnitelman tekemisestä olisi lähetettävä Energiavirastolle 30.9.2027 mennessä. Seuraavan kerran ilmoitus suunnitelman tekemisestä olisi lähetettävä Energiavirastolle 30.9.2031, jos järjestelmä ei täyttäisi kriteerejä vuoden 2030 tietojen perusteella.

Termi 'lämmön ja jäähdytyksen kokonaistuotto' olisi tulkittava kapasiteetiksi eikä energiamääräksi, sillä sitä on tarkoitus verrata 5 megawatin kynnysarvoon, joka viittaa lämmön-/kylmän tuotantokapasiteettiin. Tämän lämmön ja jäähdytyksen kokonaistuoton 5 megawatin kynnysarvon yhteydessä ei täsmennetä mittaushetkeä eli sitä, mistä kapasiteetista on kyse ja siihen luetaisiin kaikkien kaukolämmitys- ja -jäähdytysjärjestelmään syöttävien lämmöntuotantoyksiköiden asennettu kapasiteetti. Vain huippukysynnän aikoina eli korkeintaan muutaman tunnin ajan vuodessa käytettävä lämmöntuotantokapasiteetti, joka on kuitenkin pysyvästi liitetty kaukolämmitys- ja -jäähdytysjärjestelmään, olisi jätettävä laskennan ulkopuolelle.

Suunnitelman sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä säädettäisiin tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Säännöksellä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 26 artiklan kohta 5.

27 b §. *Kustannus-hyötyanalyysi.* Pykälässä säädettäisiin laitostasolla tehtävistä kustannus-hyötyanalyysistä. Sillä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 26 artiklan kohta 7 ja liite XI.

28 §. *Kustannus-hyötyanalyysistä vapauttaminen.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa kustannus-hyötyanalyysiä ei tarvitse tehdä. Sillä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 26 artiklan kohdan 8. Pykälässä tarkoitetuista vapautusperusteista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

29 §. *Ilmoitus kustannus-hyötyanalyysin tekemisestä.* Pykälässä säädettäisiin muutoksia energiatehokkuuslain (1429/2014) 29 §:n mukaiseen toiminnanharjoittajan velvoitteeseen koskien kustannus-hyötyanalyysin tehtävää ilmoitusta. Muutokset olisivat teknisiä, eikä pykälän sisältöä muilta osin muutettaisi. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 26 artiklan kohta 8. Ilmoituksesta ja ilmoituksen sisällöstä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

5 a luku **Julkiset hankinnat**

29 d §. *Julkisten hankintojen energiatehokkuus.* Pykälässä säädettäisiin hankintaviranomaisten ja -yksiköiden velvollisuudesta noudattaa energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia niiden hankkiessa tuotteita ja palveluja tai tehdessä käyttöoikeussopimuksia. Energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia olisi noudatettava tuote- ja palveluhankinnoissa sekä tehtäessä käyttöoikeussopimuksia, joiden arvo vastaisi vähintään näille hankinnoille säädettyjä EU-kynnysarvoja, paitsi jos vaatimusten noudattaminen ei olisi teknisesti toteutettavissa. Energiatehokkaiden tuotteiden edellytykset olisi määritelty lain 29 e §:ssä ja palvelujen edellytykset 29 f §:ssä. Lisäksi pykälässä säädettäisiin hankintaviranomaisten ja -yksiköiden velvollisuudesta soveltaa tämän lain 3 a §:n mukaista energiatehokkuus ensin -periaatetta niiden hankkiessa tuotteita, palveluja tai rakennusurakoita tai tehdessä käyttöoikeussopimuksia, joiden arvo vastaisi vähintään näille hankinnoille säädettyjä EU-kynnysarvoja. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 7 artiklan 1 kohta ja osittain liite IV.

Energiatehokkaita tuotteita ja palveluita ei tarvitsisi hankkia, jos se ei olisi teknisesti toteutettavissa. Hankintaviranomaisten tai -yksiköiden tulisi arvioida tekniseen toteutettavuuteen liittyvän poikkeuksen soveltamisen edellytyksiä ennen hankintamenettelyn käynnistämistä. Hankintaviranomaisen tai -yksikön, joka ei noudattaisi tässä luvussa hankintojen energiatehokkuudelle säädettyjä vaatimuksia, olisi kyettävä osoittamaan, ettei 29 e §:n tai 29 f §:n mukaisten vaatimusten noudattaminen hankinta- tai käyttöoikeussopimuksen tehtäessä olisi teknisesti mahdollista. Vaatimusten noudattaminen olisi teknisesti toteutettavissa, kun järjestelmän, esimerkiksi rakennuksen tai rakennuksen osan, tekniset ominaisuudet mahdollistaisivat vaatimusten soveltamisen. Vaatimusten noudattaminen ei olisi teknisesti toteutettavissa, kun niitä olisi mahdotonta soveltaa teknisestä näkökulmasta eli kun järjestelmän tekniset ominaisuudet estäisivät vaatimusten soveltamisen. Esimerkiksi energiatehokkaiden lämpöpumppujen hankkiminen voisi olla teknisesti mahdotonta, jos rakennuksen lämmönjakelujärjestelmässä ei voitaisi käyttää lämpöpumpun tehokkaan käytön edellyttämiä lämpötiloja ja asianomainen rakennus olisi jo hankittu tai vuokrattu.

Energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisella tarkoitettaisiin sitä, että hankintoja tehtäessä olisi arvioitava saatavilla olevia kustannustehokkaita vaihtoehtoja energiatehokkuus huomioon ottaen. Hankintaviranomaisen tai -yksikön olisi merkittävä tieto periaatteen soveltamisesta hankintailmoitukseen tai muihin hankinta-asiakirjoihin.

29 e §. Tuotteiden hankinta. Pykälässä säädettäisiin tuotteiden hankintaan liittyvistä energiatehokkuusvaatimuksista. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 7 artiklan 1 kohta ja liitteen IV kohdat a), b) ja d).

Jotta voitaisiin arvioida, mitkä ovat energiamerkintäasetuksen piiriin kuuluvien tuotteiden kaksi parasta luokkaa, jossa on merkittävän paljon tuotteita, voitaisiin hyödyntää esimerkiksi energiamerkintöjen eurooppalaista tuoterekisteriä (EPREL). Hankittaessa tuotepaketti, joka kuuluu kokonaisuudessaan energiamerkintäasetuksen soveltamisalaan, voitaisiin kokonaisenergiatehokkuus asettaa etusijalle kyseisen paketin yksittäisten tuotteiden energiatehokkuuteen nähden hankkimalla sellainen tuotepaketti, joka täyttää parhaaseen saatavilla olevaan energiatehokkuusluokkaan kuulumisen vaatimuksen. Esimerkiksi ostettaessa paketti, joka sisältää kiinteän polttoaineen kattilan yhdessä lisälämmittimen, lämmönsäätölaitteen ja aurinkolämpölaitteen kanssa, voitaisiin hyväksyä, että aurinkolämpölaite täyttää vain luokan B vaatimukset, edellyttäen, että koko paketti täyttäisi parhaaseen saatavilla olevaan luokkaan kuulumisen vaatimuksen.

29 f §. Palvelujen hankinta. Hankintaviranomaisten ja -yksiköiden olisi vaadittava EU-kynnysarvot ylittävissä palveluhankintasopimuksia koskevissa tarjouspyynnöissään, että palveluntarjoajat käyttävät 29 e §:ssä tarkoitetut vaatimukset täyttäviä tuotteita, silloin kun ne hankkivat uusia tuotteita osittain tai kokonaan kyseisen palvelun tarjoamista varten. Ajoneuvojen huolto- ja korjauksia hankkivan hankintaviranomaisen tai -yksikön ei esimerkiksi tarvitsisi edellyttää, että kyseiset palveluntarjoajat vaihtavat kaikki renkaansa korkeimpaan polttoainetaloudellisuusluokkaan kuuluviin renkaisiin, vaan vaatimusta sovellettaisiin vain uusiin, asiaan liittyvän palvelun tarjoamista varten hankittaviin renkaisiin.

29 g §. Energiatehokkaiden rakennusten hankinta. Pykälän 1 momentin mukaan hankintaviranomaisten ja -yksiköiden olisi hankittava vain sellaisia rakennuksia ja tehtävä uusia vuokrasopimuksia vain sellaisista rakennuksista, jotka täyttävät rakentamislain (751/2023) 11 §:ssä säädettyt lähes nollaenergiarakennuksen vaatimukset ja lain 37 §:n 2 momentin mukaiset energiatehokkuutta koskevat vaatimukset, ja joille on laadittu energiatodistus.

Ehdotettu säännös koskisi olemassa olevien rakennusten ostamista tai vuokrausta. Olemassa olevien rakennusten ostoon tai vuokraukseen ei sovelleta hankintoja koskevaa yleislainsäädäntöä, eikä niihin liittyen ole säädetty kansallisista tai EU-kynnysarvoista. Ehdotetun pykälän vaatimuksia sovellettaisiin hankittaessa tai vuokrattaessa rakennuksia silloin, kun sopimuksen arvo vastaisi arvoltaan vähintään hankintalain (1397/2016) 26 §:ssä tai erityisalojen hankintalain (1398/2016) 13 §:ssä palveluhankintoja koskeville hankinnoille säädettyjä kynnysarvoja. Tämä vastaisi direktiivin soveltamisohjeessa esitettyä.

Edellytyksistä olisi mahdollista poiketa, jos rakennuksen oston tai vuokraamisen tarkoituksena olisi rakennuksen perusparannus tai purkaminen, julkisen elimen kyseessä ollessa rakennuksen myyminen eteenpäin käyttämättä sitä julkisen elimen omiin tarkoituksiin sekä rakennuksen säilyttäminen virallisesti suojeltuna osana määrättyä ympäristöä tai sen erityisen arkkitehtonisen tai historiallisen arvon vuoksi. Perusparannus- ja purkamistilanteissa käytännön kysymyksiä voisi liittyä vaatimusten soveltamiseen niin sanottuihin väistötiloihin, eli tiloihin, joita käytetään esimerkiksi rakennuksen perusparannuksen ajan. Tällaisten tilanteiden katsottaisiin sisältävän perusparannuspoikkeuksen piiriin, eikä niistä säädettäisi erikseen.

Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön direktiivin 7 artiklan kohta 1 ja liitteen IV kohta f.

29 h §. Hankintasopimusten ja käyttöoikeussopimusten energiatehokkuusvaikutusten asettaminen julkisesti saataville. Pykälässä säädettäisiin hankintojen energiatehokkuusvaikutuksiin

liittyvien tietojen julkistamisesta. Säännöksellä pantaisiin osittain täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 7 artiklan 5 kohta.

Tiedot energiatehokkuusvaikutuksista olisi ilmoitettava sellaisista hankinta- ja käyttöoikeussopimuksista, joiden arvo vastaisi vähintään kyseisille hankinnoille säädettyjä EU-kynnysarvoja. Tiedot ilmoitettaisiin jälki-ilmoituksella. Jälki-ilmoituksen tekemiseen sovellettaisiin hankintalaissa ja erityisalojen hankintalaissa säädettyä.

29 i §. Poikkeussäännökset. Pykälässä säädettäisiin luvussa säädettyjen hankintojen energiavaatimusten soveltamiseen liittyvistä poikkeuksista. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 7 artiklan 2 kohta.

Energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia ei sovellettaisi puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) mukaisiin sopimuksiin. Puolustushallinnon ja rajavartiolaitoksen hankintasopimuksiin energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia sovellettaisiin vain siltä osin kuin soveltaminen ei aiheuttaisi ristiriitaa mainittujen tahojen toimien luonteen ja ensisijaisen tavoitteen kanssa.

Energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia ei sovellettaisi hankintoihin myöskään tapauksissa, joissa soveltaminen vaarantaisi yleisen turvallisuuden tai estäisi reagoimisen kansanterveyttä koskeviin hätätiloihin.

5 b luku **Datakeskukset**

29 j §. Datakeskuksen hukkalämmön hyödyntäminen. Pykälässä säädettäisiin kokonaisteholtaan yli 1 megawatin datakeskuksille velvoitteet koskien hukkalämmön hyödyntämistä, kustannus-hyötyanalyysin tekemistä ja Energiavirastolle toimitettavaa ilmoitusta. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 26 artiklan 6 kohta.

Hukkalämmön hyödyntämiseksi katsottaisiin esimerkiksi sen johtaminen kaukolämpöverkkoon tai talteenotto hyödyksi omalla laitoksella. Ilmoituksen tekemistä ei edellytettäisi, jos datakeskuksen toiminnanharjoittaja olisi jo toimittanut Energiavirastolle energiatehokkuuslain 28 a §:n edellyttämän ilmoituksen kustannus-hyötyanalyysin tekemisestä.

29 k §. Datakeskuksia koskevat tiedot. Pykälän numeroa ehdotetaan muutettavaksi. Pykälä vastaisi energiatehokkuuslain (1429/2014) 29 f §:ää. Säännöksen sisältöön ei esitetä muutoksia.

29 l §. Toimivaltainen viranomainen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös toimivaltaisesta viranomaisesta. Datakeskuksia koskevan unionin yhteisen luokitusjärjestelmän perustamisen ensimmäisestä vaiheesta annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2024/1364 käytännön toimeenpano jäsenvaltiossa edellyttää toimenpiteitä kansalliselta viranomaiselta. Delegoidun asetuksen nojalla datakeskusten ylläpitäjien on toimitettava tietoja komission ylläpitämään EU:n datakeskustietokantaan. Tiedot toimitetaan sähköisen järjestelmän kautta. Sähköisen järjestelmän käyttö edellyttää käyttöoikeuksien myöntämistä toimijoille ja suomalaisten yritysten tietokantaan raportoitujen tietojen toimittaminen eteenpäin EU:n komissiolle edellyttää toimenpiteitä tietokannan jäsenvaltiokohtaisilta yhteyshenkilöiltä. Säännöksellä selkeytettäisiin Energiaviraston toimivaltaa delegoidun asetuksen toimeenpanon edellyttämässä käytännön toimissa.

6 luku **Erinäiset säännökset**

30 §. Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät. Energiatehokkuuslain yleisenä valvontaviranomaisena toimisi nykyiseen tapaan Energiavirasto. Lisäksi olisi syytä säätää toimivaltaa valvontaan pykälän 3 momentin mukaisesti kuluttaja-asiamiehelle, jonka tehtävänä olisi valvoa laissa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta. Energiaviraston tehtävänä olisi osaltaan varmistaa lämmön ja jäädytyksen tuotantoon ja vähittäismyyntiin kohdistuvien kuluttajansuojatoimenpiteiden tehokkuus ja täytäntöönpano. Tämän lisäksi kuluttaja-asiamies toimisi valvovana viranomaisena kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä oikeussuhteessa. Kuluttaja-asiamiehen toimivalta ei siten ulottuisi esimerkiksi energian vähittäismyyjän ja taloyhtiön väliseen sopimussuhteeseen.

30 a §. Sertifioitujen energianhallintajärjestelmien ja energiakatselmusten valvonta. Ehdotettu pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan energiategokkuuslain 12 §:ää. Pykälän 1 momenttiin ehdotettaisiin lisättäväksi maininta sertifioitujen energianhallintajärjestelmien käyttöönoton valvonnasta. Aiemmin energiategokkuuslaki ei ole sisältänyt nimenomaista energianhallintajärjestelmän käyttöönottoa koskevaa vaatimusta. Yritysten antamia selvityksiä sertifioitujen energianhallintajärjestelmän käyttöönotosta on käsitelty Energiaviraston suorittaman energiakatselmusten valvonnan yhteydessä. Jatkossa osaa yrityksistä koskisi velvoite ottaa käyttöön sertifioimaton energianhallintajärjestelmä ja osaa yrityksistä velvoite tehdä energiakatselmus.

Pykälän toiseen momenttiin ehdotettaisiin selkeyden vuoksi lisättäväksi maininta siitä, että Energiavirastolla on oikeus saada tarkastettavikseen pakollisen yrityksen energiakatselmuksen sekä siihen sisällytetyn kohdekatselmuksen raporttien lisäksi myös muut valvonnassa tarvittavat tiedot. Muu valvonnassa tarvittava tieto voisi olla esimerkiksi energian- tai ympäristöhallintajärjestelmää koskeva sertifikaatti tai selvitys sertifioimattoman hallintajärjestelmän käyttöönotosta.

30 b §. Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeudet. Tehokas ja tarkoituksenmukainen valvonta edellyttää laissa turvattua oikeutta saada valvontaa varten tietoja. Valvontaviranomaisella olisi 1 momentin mukaan oikeus saada lain säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot yritykseltä, toiminnanharjoittajalta sekä muulta taholta, jota koskee tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen mukainen velvoite. Valvontaa varten välttämättömillä tiedoilla tarkoitettaisiin sellaisia tietoja, jotka ovat sisällöllisesti paikkansa pitäviä ja jotka antavat oikean ja riittävän kuvan lain säännösten ja valvontaviranomaisen päätöksissä annettujen määräysten noudattamisesta. Valvontaviranomainen voisi määräyksellä velvoittaa antamaan tarvittavat tiedot ja tarvittaessa tehostaa määräystä 18 §:n 2 momentin nojalla uhkasakolla. Valvontaviranomaisella olisi 2 momentin mukaan oikeus viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädettyssä laissa (621/1999, julkisuuslaki) tai muualla laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saada tämän lain säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömiä tietoja viranomaisilta. Välttämättömyysarvio tehdään tapauskohtaisesti.

30 c §. Tietojen luovuttaminen. Ehdotetun pykälän 1 kohdan mukaan lain mukainen valvontaviranomainen olisi oikeutettu salassapitosäännösten estämättä luovuttamaan lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saamia tietoja työ- ja elinkeinoministeriölle. Valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin Energiavirastoa tai tapauksen mukaan kuluttaja-asiamiestä. Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olisi lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta. Kohdan 1 mukainen tietotarve voisi liittyä erityisesti lain täytäntöönpanon seurantaan, esimerkiksi energiategokkuusdirektiiviä koskevaan EU-raportointiin liittyviin tietoihin.

Ehdotetun pykälän 2 mukaan salassapitosäännökset eivät estäisi lain mukaista valvontaviranomaisesta luovuttamista tietoja toimivaltaiselle Euroopan unionin toimielimelle tai unionin muulle elimelle, jos Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa liittyvässä velvoitteessa sitä edellytetään.

Syyttäjän oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä ja maksutta viranomaiselta virkatehtävien suorittamista varten tarpeelliset tiedot ja asiakirjat säädetään syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 22 §:n 1 momentissa. Poliisin oikeudesta päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä saada viranomaiselta poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä säädetään poliisilain

(872/2011) 4 luvun 2 §:n 1 momentissa. Valvontaviranomaisen velvollisuudesta luovuttaa näille tahoille tietoja ei näin ollen ehdoteta säädetävän erikseen.

30 d §. *Viranomaisen tarkastusoikeus.* Ehdotetun pykälän 1 momentissa varmistettaisiin Energiaviraston tarkastusoikeus tiloissa ja alueilla, joihin pääsy on laissa tarkoitettun valvonnan kannalta tarpeen. Energiavirastolla olisi myös oikeus tehdä kyseisissä tiloissa ja alueilla tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin.

Perustuslain 10 §:n nojalla on turvattu kotirauha. Lailla voidaan kuitenkin säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Kotirauhan piirissä viranomaistarkastukset ovat mahdollisia, kun on aihetta epäillä tapahtuneen rikos, josta voi seuraamuksena olla vankeusrangaistus. Tämän vuoksi Energiavirastolle säädettävä toimivalta olisi 1 momentin mukaisesti rajoitettu, kun kyse on pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitetuista tiloista. Tällaisissa tiloissa valvontatoimenpiteet olisivat mahdollisia vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä tarkoitettu rikos (väärän todistuksen antaminen viranomaiselle), ja tarkastus olisi välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Kyseinen tilanne voisi tulla eteen, jos pääsy tarkastuksen kohteena oleviin tietoihin olisi mahdollista vain kotirauhan piirissä olevilta, esimerkiksi toiminnanharjoittajan omistamilta mutta työntekijän hallussa ja kotonaan säilyttämillä laitteilla.

Ehdotetun pykälän 2 momentin nojalla Energiavirastolla olisi tarkastusta suorittaessaan oikeus ottaa tarkastuksen kohteena olevan toimijan aineisto haltuunsa. Haltuunotto voisi tulla kyseeseen silloin, kun asiaa ei voida tarkastuksen vaatimalla tavalla selvittää tarkastuksen yhteydessä ja aineiston haltuunotto olisi siksi tarkastuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Haltuunoton kohteena voivat olla kaikki tarkastusoikeuden piirissä olevat asiakirjat, talenteet ja muu aineisto. Aineisto olisi palautettava viipymättä, kun sitä ei enää tarvita tarkastuksen suorittamiseksi. Ratkaisevaa tarpeen kannalta on se, tarvitaanko aineistoa tarkastuksen tavoitteen edellyttämien lisätietojen hankkimiseksi tai tietojen oikeellisuuden tarkistamiseksi.

31 §. *Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen.* Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen käytettävissä olevista reaktiokeinoista, kun lain säännöksiä taikka lain nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei noudateta. Ehdotetun 1 momentin mukaan Energiavirasto voisi määrätä säännöksen tai määräyksen rikkoja täyttämään velvollisuutensa. Asiaa koskevassa päätöksessä voitaisiin määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

Ennen määräyksen antamista Energiaviraston olisi kuultava asianosaista. Kuulemiseen ja määräystä koskevan päätöksen tiedoksiantoon sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Kun päätös sisältää asianosaista velvoittavan ratkaisun, on päätös annettava tiedoksi hallintolain 60 §:n mukaisesti todisteellisena tiedoksiantona.

Ehdotetun 2 momentin mukaan Energiavirasto voisi tehostaa 1 momentin nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla taikka teettämis- tai keskeyttämishuella siten kuin uhkasakolaissa (1113/1990) säädetään. Pääsääntöisesti 1 momentin nojalla annettu päävelvoite ja uhkasakko määrättäisiin samalla päätöksellä.

Ehdotettu 2 momentti vastaisi voimassa olevan energiatehokkuuslain 31 §:n sisältöä. Energiatehokkuusdirektiivi 27/2012/EU ja uudelleenlaadittu direktiivi (EU) 2023/1791 sisältävät määräykset siitä, että jäsenvaltioissa on säädettävä direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista. 31 §:ään tehtävillä muutoksilla täsmennettäisiin energiatehokkuuslain seuraamussäännöksiä.

31 a §. *Viranomaisten maksulliset suoritteet.* Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin Energiaviraston oikeudesta periä maksu lain mukaisen ilmoituksen ja muun asian käsittelystä. Tässä tarkoitettu ilmoitus voisi olla esimerkiksi ehdotetussa 27 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus suunnitelmasta tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteerien täyttämiseksi.

Suoritteiden maksullisuudesta ja perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992). Energiavirasto maksullisista suoritteista säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella (maksuasetus). Uuden maksun periminen tämän lain mukaisen ilmoituksen tai muun asian käsittelystä edellyttää maksuasetuksen muuttamista.

32 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa energiatehokkuuslakia.

Pykälään ehdotettaisiin lisättäväksi 2 momentti, jonka mukaan muutoksenhakuun 5 a luvussa tarkoitettuihin julkisia hankintoja koskeviin päätöksiin sovelletaan hankintalain 16 luvun säännöksiä. Ehdotetun lisäyksen tarkoituksena olisi selkeyttää julkisiin hankintoihin liittyvää muutoksenhakua niiltä osin, kuin kyse on energiatehokkuuslain ehdotetussa 5 a luvussa tarkoitetuista julkisista hankinnoista.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo hankintoihin liittyviä vaatimuksia julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön noudattamista. Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvonnan tehtävänä on varmistaa yleisen edun ja julkisten varojen käytön tehokkuuden kannalta keskeisten periaatteiden, kuten avoimuuden ja syrjimättömyyden, toteutuminen julkisissa hankinnoissa. Energiatehokkuuslain ehdotetussa 5 a luvussa säädetään energiatehokkuuteen liittyvistä vaatimuksista EU-kynnysarvot ylittävälle tavara- ja palveluhankinnoille ja rakennusurakoiden hankinnoille. Kyseisten hankintojen toteuttamiseen liittyviin menettelyihin sovelletaan hankintalakia. Lisäksi 5 a luvussa säädetään energiatehokkuuteen liittyvistä vaatimuksista hankintaviranomaisten ja -yksiköiden ostaessa ja vuokratessa rakennuksia.

Muutoksenhakuun ehdotetussa 5 a luvussa tarkoitetuista päätöksistä sovellettaisiin hankintalain 16 lukua silloin, kun kyseisiin hankintoihin sovelletaan hankintalakia, ja muutoksenhaussa on kyse hankintalain mukaisesta perusteesta.

7.2 Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta

19 §. *Verkon kehittämisvelvollisuus.* Pykälään lisättäisiin uusi säännös, jolla pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 27 artiklan säännöksiä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan sähköverkon suunnittelussa olisi sovellettava energiatehokkuuslain 3 §:n mukaista energiatehokkuus ensin -periaatetta. Ehdotus vastaisi osittain direktiivin 27 artiklan 2 kohtaa. Verkon kehittämiseen liittyvissä säännöksissä ei ole aikaisemmin huomioitu energiatehokkuus ensin -periaatetta. Sähkömarkkinalain 41 §:n mukaisesti kantaverkon kehittämissuunnitelmaan on sisällytettävä suunnitelmat investoinneista sekä selvitys suunnitelman laatimisessa käytetyistä menetelmistä ja oletuksista. Lain 52 §:n mukaisesti sähköjakeluverkon kehittämissuunnitelmissa verkonhaltijoiden tulee esittää asianmukaiset vertailut jakeluverkon kehittämistoimien kustannustehokkuudesta esittää elinkaarikustannuslaskelmat eri

verkon kehittämiskäytännöille sekä esittää suunnitelma sähkönkulutuksen jouston, sähkövarastojen, jakeluverkonhaltijan energiatehokkuustoimenpiteiden ja muiden resurssien mahdollisesta käyttämisestä vaihtoehtona jakeluverkon siirtokapasiteetin laajentamiselle.

Asianmukaisten kustannustehokkuusvertailujen Elinkaarikustannuslaskelmien tarkempi toteuttaminen on ohjeistettu Energiaviraston määräyksellä sähkönjakeluverkon kehittämissuunnitelmista (3167/000002/2023) ja määräyksen tulkintaohjeessa. Myös energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta sähköverkon suunnittelussa ja verkon tehokkuutta koskevista toimenpiteistä voitaisiin ohjeistaa jatkossa Energiaviraston määräyksellä.

Verkonhaltijan olisi seurattava sähköverkkonsa häviöiden kokonaismäärää sekä optimoitava häviöiden kokonaismäärä ja parannettava sähköverkkonsa energiatehokkuutta teknistaloudellisesti parhaalla mahdollisella tavalla ja ottaen huomioon älykkäät verkkoratkaisut. Ehdotus vastaisi osittain direktiivin 27 artiklan 3 kohtaa.

Verkonhaltija, jota koskisi Energiaviraston määräyksen nojalla velvoite toimittaa verkon optimointia koskevia tietoja Energiavirastolle, voisi täyttää velvoitteensa vapaaehtoisen energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta. Energiatehokkuussopimukseen liittynyt toimija sitoutuu tavoittelemaan tiettyjä energiansäästöjä ja raportoimaan tekemistään energiatehokkuustoimenpiteistä ja niillä saavutetuista energiansäästötoimenpiteistä vuosittain. Sopimusjärjestelmä on toimijoille vapaaehtoinen ja luonteeltaan tavoiteohjelman kaltainen. Verkonhaltija, joka toimittaisi verkon optimointia koskevat tiedot osana sopimukseen liittyvää raportointia ja antaisi tähän liittyen tarvittavat tietojen luovuttamista koskevat valtuutukset, ei tarvitsisi toimittaa tietoja Energiavirastolle muuta kautta.

7.3 Laki maakaasumarkkinalain muuttamisesta

14 §. *Verkon kehittämiskäytännöistä.* Pykälän lisättäisiin uusi 2 momentti, jolla pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 27 artiklan säännöksiä.

Maakaasuverkon suunnittelussa olisi sovellettava energiatehokkuuslain 3 §:n mukaista energiatehokkuus ensin -periaatetta. Ehdotus vastaisi osittain direktiivin 27 artiklan 2 kohtaa. Verkonhaltijan olisi seurattava maakaasuverkkonsa häviöiden kokonaismäärää sekä optimoitava häviöiden kokonaismäärä ja parannettava maakaasuverkkonsa energiatehokkuutta teknistaloudellisesti parhaalla mahdollisella tavalla ja ottaen huomioon älykkäät verkkoratkaisut. Ehdotus vastaisi osittain direktiivin 27 artiklan 3 kohtaa.

Verkonhaltijan tulisi ylläpitää, käyttää ja kehittää maakaasuverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin asiakkaiden kohtuullisten tarpeiden mukaisesti ja turvata osaltaan maakaasun toimitukset asiakkaille niin, että verkkoja ja verkon häviöiden kokonaismäärää optimoidaan sekä verkon tehokkuutta parannetaan älykkäät verkkoratkaisut huomioiden teknistaloudellisesti parhaalla tavalla.

Verkonhaltija, jota koskisi Energiaviraston määräyksen nojalla velvoite toimittaa verkon optimointia koskevia tietoja Energiavirastolle, voisi täyttää velvoitteensa vapaaehtoisen energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta. Energiatehokkuussopimukseen liittynyt toimija sitoutuu tavoittelemaan tiettyjä energiansäästöjä ja raportoimaan tekemistään energiatehokkuustoimenpiteistä ja niillä saavutetuista energiansäästötoimenpiteistä vuosittain. Sopimusjärjestelmä on toimijoille vapaaehtoinen ja luonteeltaan tavoiteohjelman kaltainen. Verkonhaltija, joka toimittaisi verkon optimointia koskevat tiedot osana sopimukseen liittyvää raportointia ja antaisi tähän liittyen tarvittavat tietojen luovuttamista koskevat valtuutukset, ei tarvitsisi toimittaa tietoja Energiavirastolle muuta kautta.

20 a §. *Energiatehokkuus, kulutusjousto ja kysynnän ohjaustoimenpiteet verkkopalvelujen hinnoittelussa ja myyntiehdossa.* Ehdotettu pykälä vastaisi osittain direktiivin 27 artiklan 7 kohtaa. Kyseisen kohdan mukaan kansallisten sääntelyviranomaisten on varmistettava, että poistetaan sellaiset siirto- ja jakelutariffeihin sisältyvät kannustimet, jotka ovat haitallisia sähkön ja kaasun tuotannon, siirron, jakelun ja toimituksen energiatehokkuudelle. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava infrastruktuurin rakenteen tehokkuus ja olemassa olevan infrastruktuurin toiminta asetuksen (EU) 2019/943 mukaisesti sekä se, että tariffit mahdollistavat kysynnän ohjauksen.

Direktiivin mukaisesti velvoite poistaa energiatehokkuudelle haitalliset siirto- ja jakelutariffeihin sisältyvät kannustimet koskisivat sähkön ja kaasun tuotantoa, siirtoa, jakelua ja toimitusta. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sen tarkastelemista, antaako tariffirakenne hintasignaaleja, jotka kannustavat pikemminkin lisäämään kuin vähentämään energiankulutusta. Pykälän säännöksiä tulisi tulkita yhdessä muiden verkkopalvelujen myyntiehtoja ja hinnoittelua koskevien säännösten kanssa. Velvoite varmistaa, että tariffit mahdollistavat kysynnän ohjauksen, koskee niin ikään sähkö ja kaasua. Sähkömarkkina-alueen direktiivin 27 artiklan 7 kohtaa vastaavat vaatimuksen on jo sisällytetty lain 24 a § ja 24 b §:ään. Kaasumarkkinoiden osalta velvoitteet ovat uusia, ja niistä on tarpeen säätää.

7.4 Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

6 §. *Energiaviraston tehtävät kansallisena sääntelyviranomaisena.* Ehdotettu uusi 5 a kohta vastaisi osittain energiatehokkuusdirektiivin 27 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan kansallisten energia-alan sääntelyviranomaisten on sovellettava energiatehokkuus ensin -periaatetta toteuttaessaan direktiiveissä 2009/73/EY ja (EU) 2019/944 säädetyjä sääntelytehtäviä kaasu- ja sähköinfrastruktuurin toimintaa koskevien päätöstensä osalta, mukaan lukien verkkotariffeja koskevat päätökset. Ehdotetun kohdan sääntelytehtävillä tarkoitettaisiin Energiaviraston päätöksiä, jotka liittyvät kaasu- ja sähköinfrastruktuuriin ja niiden verkkotariffeihin.

7 §. *Kansallisen sääntelyviranomaisen toimintakertomus.* Sääntelyviranomaisen toimintakertomuksen sisältöä koskevaan 2 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että kertomuksessa on esitettävä osio kaasu- ja sähköinfrastruktuurin toiminnan energiatehokkuuden parantamisesta saavutetusta edistyksestä. Ehdotettu lisäys vastaisi osittain direktiivin 27 artiklan 4 kohtaa, jonka mukaan kansallisten energia-alan sääntelyviranomaisten on sisällytettävä direktiivin 2009/73/EY 41 artiklan ja direktiivin (EU) 2019/944 59 artiklan 1 kohdan i alakohdan nojalla laadittuihin vuosikertomuksiin erityinen jakso, joka koskee edistymistä kaasu- ja sähköinfrastruktuurin toiminnan energiatehokkuuden parantamisesta.

7.5 Laki energiamarkkinariitalautakunnasta annetun lain muuttamisesta

2 §. *Määritelmät.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jossa määriteltäisiin energian vähittäismyyjiä. Energian vähittäismyyjällä tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka myy ammattimaisesti energiaa loppuasiakkaille. Määritelmä vastaisi energiatehokkuuslain 3 §:n 7 kohtaa. Määritelmä kattaisi myös ne energiaa loppuasiakkaille ammattimaisesti myyvät tahot, jotka jäävät saman pykälän 3 kohdan mukaisen sähköalan yrityksen määritelmän ulkopuolelle. Käytännössä määritelmä viittaisi kaukolämmityksen tai -jäähdytyksen myyjään, joita koskevista velvollisuuksista säädetään energiatehokkuuslaissa.

3 §. *Lautakunnan toimivalta.* Lautakunnan toimivaltaa koskevaa pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivalta laajennettaisiin kattamaan ratkaisusuositusten antamisen yksittäisiin erimielisyyksiin energian vähittäismyyjien ja loppuasiakkaiden energiatehokkuuslaissa säädetyjä oikeuksia ja velvollisuuksia koskeissa asioissa, joita muut loppuasiakkaat kuin kuluttajat saattava lautakunnan käsiteltäviksi. Energiatehokkuuslain 3 a luku sisältää säännöksen energian

vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka liittyvät lämmityksen ja jäädytyksen vähittäismyyntiä koskevien sopimusten tekemiseen. Säännökset koskevat muun muassa tietoja, jotka energian vähittäismyyjän on annettava loppuasiakkaalle ennen sopimuksen tekemistä, sekä sopimusehtojen muuttamiseen liittyviä edellytyksiä.

6 §. Jäsenten ja esittelijöiden kelpoisuus. Pykälän 1 momenttia, joka koskee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan yleistä kelpoisuutta, ehdotetaan muutettavaksi puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta vaadittavaa perehtyneisyyttä koskevan edellytyksen osalta. Yleisen kelpoisuuden ohella puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta vaadittaisiin hyvä perehtyneisyys sähkö- tai energiamarkkinoihin. Perehtyneisyys muihin kuin sähkömarkkinoihin voisi tarkoittaa esimerkiksi perehtyneisyyttä kaukolämpömarkkinoihin. Hyvä perehtyneisyys voidaan saavuttaa esimerkiksi toiminnalla lautakunnassa, muussa viranomaisessa tai tuomioistuimessa taikka oikeustieteellisellä tutkimustyöllä.

16 §. Selvittelykustannusten korvaaminen valtiolle. Pykälän 1 ja 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta energian vähittäismyyjästä. Lisäykset olisivat tarpeen sen varmistamiseksi, että pykälässä säädetty koskisi myös kaukolämmityksen ja -jäädytyksen vähittäismyyjiä, joita koskeva asia voitaisiin saattaa lautakunnan käsiteltäväksi.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ei ole.

9 Voimaantulo

10 Toimeenpano ja seuranta

11 Suhde muihin esityksiin

Esitys ei liity muihin esityksiin.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu (1 momentti). Kotirauhan piiriin ulottuvista välttämättömistä toimenpiteistä voidaan säätää lailla perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi (3 momentti).

Lakiehdotuksessa esitetään valvontaviranomaiselle toimivaltaa tietojen (mukaan lukien salassa pidettävien tietojen) saamiseen (30 b §), niin ikään salassapitosäännösten estämättä tapahtuvaan tietojen luovuttamiseen (30 c §), sekä tarkastusten tekemiseen toiminnanharjoittajan hallinnassa oleviin tiloihin ja alueille (30 d §). Näissä salassa pidettävien tietojen luovuttaminen olisi sidottu välttämättömyyskriteeriin. Vastaavasti tarkastusten tekeminen kotirauhan piiriin kuuluvalla alueella olisi sidottu välttämättömyyteen rikoksen selvittämisen kannalta.

Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat perustuslakivaliokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 10/2014 vp, s. 6/II ja siinä viitatu lausunnot). Jos siis viranomaisen tiedonsaantioikeus ja tietojen luovuttaminen liittyvät tietoihin, joita ei ole säännöksessä yksilöity, voivat tiedonsaanti ja -luovuttaminen tapahtua vain siinä tapauksessa, että se on välttämätöntä (ks. esim. PeVL 12/2019 vp s. 2–5, PeVL 17/2016 vp, s. 5–6 ja niissä viitatu lausunnot).

Tarkastusvaltuuksia, jotka sallivat pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa tapahtuvat tarkastukset on tarkastettava perustuslain 10 §:n 3 momentin kannalta. Niiden on siis oltava välttämättömiä joko perusoikeuksien turvaamisen tai rikosten selvittämisen kannalta (PeVL 23/2020 vp). Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta valiokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi (ks. PeVL 12/2019 vp, s. 6, PeVL 40/2002 vp, s. 2).

Energiatehokkuuslain muuttamisesta annettavaksi ehdotetun lain 30 d §:n säännös koskisi viranomaisen tarkastusoikeutta. Sen mukaisesti Energiavirastolla olisi oikeus päästä valvonnan kohteena olevan tiloihin ja alueille, jos se on tässä laissa tarkoitettuna valvonnan kannalta välttämätöntä, sekä tehdä siellä tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin. On huomattava, että tässä tiloihin ja alueille pääsy edellyttäisi välttämättömyyskriteerin täyttymistä. Lisäksi pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin valvontatoimenpiteet voitaisiin kuitenkin ulottaa vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä tarkoitettu rikos, ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Energiavirastolla olisi tarkastusta suorittaessaan oikeus ottaa valvonnan kohteena olevan asiakirjat ja muuta aineistoa haltuunsa, jos se on tarkastuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Siten tässäkin Energiaviraston toimivalta olisi alisteinen välttämättömyyskriteerille. Aineisto tulisi lisäksi palauttaa viipymättä, kun tarkastuksen suorittaminen ei enää edellytä aineiston hallussapitoa.

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Energiatehokkuuslain muuttamisesta annettavaksi ehdotetun lain 3 a luvussa ehdotetaan säädettävän tietyistä oikeuksista lämpö- ja jäähdytyssovimusten loppuasiakkaille. Luvun säännöksistä ei olisi sallittua poiketa loppuasiakkaan vahingoksi, jotta varmistetaan direktiivin asettaman minimitason velvoittavuus kansallisesti. Lakiin ehdotetaan myös 3 a lukua koskevaa siirtymäsäännöstä, joka rajaisi luvun säännösten soveltamisen koskemaan vain lain voimaantulon jälkeen tehtyjä sopimuksia.

Koska direktiivi edellyttää lämmityksen, jäähdytyksen ja lämpimän käyttöveden loppuasiakkaille varmistettavan tiettyjä oikeuksia, ja tästä kohdistuu vaatimuksia kansallisesti näistä hyödykkeistä energian vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan välillä tehtäviin sopimuksiin, on asiaa arvioitava perustuslaissa säädetyin omaisuudensuoja-perusoikeuden näkökulmasta. Sopimusvapautta ei ole nimenomaisesti turvattu perustuslaissa, ja sopimus oikeuden sääntely sinänsä kuuluu lähtökohtaisesti tavallisen lainsäädännön alaan. Sopimusvapaus kuitenkin saa suojaa tietyssä määrin omaisuudensuojaa turvaavan yleislausekkeen kautta. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä sopimusvapautta rajoittavaa sääntelyä on tarkasteltu perusoikeuksien yleisten rajoittamisedellytysten – täsmällisyyden, hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden – kannalta.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on johdonmukaisesti katsottu, että taannehtiva puuttuminen yksityisten välisiin varallisuus oikeudellisiin sopimussuhteisiin on lähtökohtaisesti ongelmallista. Omaisuuden perustuslainsuoja turvaa myös sopimussuhteiden pysyvyyttä, josta kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole valiokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi. Varallisuus oikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa. Valiokunnan käytännössä oikeuden luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen on katsottu kuuluvan perusteltujen odotusten suojaan niin, että oikeuksia tai velvollisuuksia ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa.

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut, että ympäristöperusoikeussäännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet, ja yksilön osuus voi toteutua sekä aktiivisena tekemisenä että passiivisena pidättäytymisenä ympäristön vahingoittamisesta (esim. PeVL 64/2022 vp, s. 3; PeVL 26/2020 vp, s. 2). Siten ympäristöperusoikeuden kannalta relevanttina ja sitä tukevana toimintana voitaneen pitää esimerkiksi energiatehokkuuden parantamista silloin, kun se johtaa energiankulutuksen pienenemiseen ja sen myötä energiantuotannosta aiheutuvien haitallisten ympäristövaikutusten vähenemiseen.

Perustuslakivaliokunta on omaisuuden käytön sääntelyä arvioidessaan kiinnittänyt erityistä huomiota perustuslain omaisuudensuojasäännöksen ja ympäristövastuusäännöksen (PeL 20 §) punnintaan perustuvaan keskinäissuhteeseen. Valiokunta on yhtäältä todennut, ettei perustuslain 20 § perusta yksilöittäin todennettavissa olevia velvoitteita. Toisaalta saman perusoikeussäännöksen osina niillä kummallakin voi valiokunnan mukaan olla vaikutusta toistensa tulkitoihin sen kaltaisessa yhteydessä, jossa pyritään ihmisen ja ympäristön välistä tasapainoa edistäviin lainsäädäntöratkaisuihin (ks. esim. PeVL 69/2018 vp, s. 2, PeVL 36/2013 vp, s. 2/I, PeVL 32/2010 vp, s. 9/I, PeVL 20/2010 vp, s. 2/II ja PeVL 6/2010 vp, s. 2). Voitaneen kuitenkin todeta, että lakiehdotuksen 3 a luvusta seuraavaa sinänsä rajallista sopimusvapauteen kohdistuvaa rajoitusta puoltaa ympäristöperusoikeuden valossa lakiehdotuksen ja sen taustalla olevan direktiivin yleinen tavoite.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lakiin otettavaksi useita asetuksenantovaltuuksia. Perustuslain 80 §:ssä säädetään asetuksen antamisesta ja lainsäädäntövallan siirtämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Lakiehdotuksen 3 e §:n 3 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin kunnan lämmitys- ja jäähdytys suunnitelman sisällöstä, suunnitelmaa koskevasta ilmoituksesta ja ilmoituksen lähettämisestä. Ehdotetun 27 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteereistä ja uusien ja uudistettavien järjestelmien vaatimuksista. Ehdotetun 27 a §:n 2 momentin mukaan tehokkaan kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmän kriteerien täyttämistä koskevan suunnitelman sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä säädetään tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella. Ehdotetun 27 b §:n 3 momentin mukaan kustannus-

hyötyanalyysin sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella. Edelleen ehdotetun 29 §:n 3 momentin mukaan kustannus-hyötyanalyysistä tehtävästä ilmoituksesta ja ilmoituksen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Datakeskusten kustannus-hyötyanalyysiin liittyen esitetään vastaavasti asetuksenantovaltuutta ehdotetussa 29 j §:ssä, jonka mukaan kustannus-hyötyanalyysia koskevan ilmoituksen sisällöstä ja toimittamisesta voidaan säätää tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Lisäksi esitys sisältää asetuksenantovaltuudet ehdotetun 10 §:n 2 momentissa, jonka mukaan työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yrityksen energia-katselmusraportin sisällöstä. Vastaavaa säännöstä ehdotetaan kohdekatselmusraporttien osalta 11 §:n 2 momenttiin. Sen mukaan työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yrityksen energiakatselmusraportin sisällöstä. Mainitut asetuksenantovaltuudet sisältyvät jo voimassa olevaan energiatehokkuuslakiin (1429/2014).

Perustuslakivaliokunta on käytännössään kohdistanut asetuksenantovaltuuksiin vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ja korostanut paitsi sitä, ettei asetuksenantovaltuus saa olla liian avoin, myös riittävän tarkan laintasoisen perussäännöksen merkitystä valtuuksien tukemisessa lakiin (ks. PeVL 17/2018 vp, PeVL 15/2018 vp, s. 59, PeVL 45/2017, PeVL 26/2017, s. 26). Tämän lisäksi valiokunta on katsonut, että Euroopan Unionin verraten yksityiskohtainen lainsäädäntö yhdessä kansallisen lain säännösten kanssa muodostaa sen kokonaisuuden, jota ”tarkempia” säännöksiä valtioneuvosto tai ministeriö valtuuksien nojalla voi antaa.

Valiokunta on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että perustuslain säännökset rajoittavat suoraan valtuussäännösten tulkintaa samoin kuin valtuuksien nojalla annettavien säännösten ja määräysten sisältöä (ks. PeVL 21/2018 vp, s. 2). Valiokunta on katsonut tämän merkitsevän sitä, että kun asetuksia voidaan antaa vain laissa säädetyn valtuuden nojalla eikä asetuksenantovaltaa voida antaa asioissa, joista perustuslain mukaan on säädettävä lailla, on lakiin otettava asetuksenantovaltuus laadittava niin, että valtuuden sisältö selvästi ilmenee laista ja että se rajataan riittävän tarkasti.

Perustuslain 80 §:n takia on olennaista, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa ja että valtuus on syytä sijoittaa pääsääntöisesti lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen (ks. PeVL 26/2017 vp, s. 26, PeVL 10/2016 vp, s. 5 ja PeVL 49/2014 vp, s. 6).

Ponsi

Koska energiatehokkuusdirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

energiatehokkuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan (1429/2014) 2 luku, 12 §, 29 f–h §,
muutetaan 1–4 ja 6–8 §, 5, 5 a ja 5 b luku ja 30–32 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laeissa 1338/2016 ja 846/2024, 3 § osaksi laeissa 787/2020 ja 846/2024, 7 § osaksi laissa 1338/2016, 5 a luku osaksi laeissa 1338/2016 ja 795/2023, 5 b luku laissa 846/2024 sekä 32 § laissa 787/2020

lisätään lakiin uusi 1 a luku, 3 a–h §, uusi 2 a–c luku, 11 a §, 3 a luku, 27 a ja 27 b §, 29 j ja 29 l §, 30 a–d § ja 31 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään energiatehokkuuden edistämisestä, energiatehokkuuden parantamiseksi tehtävistä energiakatselmuksista ja sertifioitujen energianhallintajärjestelmien käyttöönotosta, sähkön ja lämmön tehokkaan yhteistuotannon ja ylijäämälämmön hyödyntämisen edistämiseksi tehtävistä kustannus-hyötyanalyysistä, energiamarkkinoilla toimivien yritysten velvollisuudesta pyrkiä edistämään energian tehokasta ja säästäväistä käyttöä asiakkaittensa toiminnassa, sekä energiatehokkaista julkisista hankinnoista. Tässä laissa säädetään myös energian vähittäismyyjän loppuasiakkaan oikeuksista.

Tällä lailla pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/1791 energiatehokkuudesta ja asetuksen (EU) 2023/955 muuttamisesta (*energiatehokkuusdirektiivi*).

2 §

Sovelletamisala

Tätä lakia sovelletaan:

- 1) yrityksiin, jotka myyvät tai jakelevat sähköä, lämpöä, jäähdytystä tai polttoainetta;
- 2) yrityksiin, jotka ottavat käyttöön sertifioitujen energianhallintajärjestelmän tai tekevät yrityksen energiakatselmuksen sekä yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilöihin;
- 3) kaukolämpö- ja kaukojäähdytysverkkoihin, sähkön lauhdetuotantolaitoksiin ja sellaisiin teollisuuslaitoksiin, joissa voi syntyä käyttökelpoista ylijäämälämpöä;
- 4) lämmön ja jäähdytyksen vähittäismyyntiin ja siitä tehtäviin sopimuksiin;
- 5) lämmön ja jäähdytyksen loppuasiakkaisiin ja loppukäyttäjiin;
- 6) hankintaviranomaisiin ja -yksiköihin;
- 7) datakeskuksiin;

8) julkisiin elimiin.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *energialla* polttoaineita, lämpöä, uusiutuvaa energiaa, sähköä ja muuta energian muotoa;
- 2) *energiatehokkuudella* suoritteen, palvelun, tavarun tai energian tuotoksen ja energiapanoksen välistä suhdetta;
- 3) *energiänsäästöillä* säästetyn energian määrää, joka määritetään joko mittaamalla tai arvioimalla kulutus ennen energiateräshokkuutta parantavan toimenpiteen toteuttamista ja sen jälkeen siten, että energiankulutukseen vaikuttavat ulkoiset olosuhteet vakioidaan;
- 4) *energiateräshokkuuden parantamisella* teknisistä, ihmisten käyttäytymiseen liittyvistä tai taloudellisista muutoksista johtuvaa energiateräshokkuuden lisääntymistä;
- 5) *eurooppalaisella standardilla* Euroopan standardointikomitean, Euroopan sähkötekniikan standardointikomitean tai Euroopan telealan standardointilaitoksen hyväksymää, julkisesti käyttöön saatettua standardia;
- 6) *kansainvälisellä standardilla* kansainvälisen standardisointijärjestön hyväksymää, julkisesti käyttöön saatettua standardia;
- 7) *energian vähittäismyyjällä* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka myy ammattimaisesti energiaa loppuasiakkaille;
- 8) *loppuasiakkaalla* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka ostaa energiaa omaa loppukäyttöään varten;
- 9) *loppukäyttäjällä* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka käyttää energiaa tai lämmintä käyttövoimaa riippumatta siitä, onko tällä sopimussuhdetta kyseisen energian vähittäismyyjän kanssa;
- 10) *polttoaineella* verkkomaakaasua ja liikennepolttoaineena käytettävää maakaasua, neste-kaasua, kivi- ja ruskohiiltä, raskasta ja kevyttä polttoöljyä, turvetta, biopolttoainetta sekä muuta liikennepolttoainetta kuin ilmailussa ja meriliikenteessä käytettävää polttoainetta;
- 11) *verkkomaakaasulla* maakaasuputkistoa pitkin loppukulutuspaikkaan toimitettavaa maakaasua;
- 12) *energiapalvelulla* energian ja energiateräshokkaan teknologian tai toiminnan yhdistelmästä muodostuvaa fysikaalista etua, hyötyä ja hyödykettä, johon voi kuulua palvelun toimittamisen edellyttämiä käyttö-, huolto- ja valvontatoimia, joka toimitetaan sopimuksen perusteella ja josta tavanomaisissa olosuhteissa on todettu seuraavan todennettavissa ja mitattavissa tai arvioitavissa oleva energiateräshokkuuden parantuminen tai primäärienergian säästö;
- 13) *energiapalvelujen tarjoajalla* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka toimittaa energiapalveluja tai suorittaa muita energiateräshokkuutta parantavia toimenpiteitä loppukäyttäjän laitoksessa tai tiloissa;
- 14) *yhteistuotantoyksiköllä* yksikköä, joka voi yhteistuotannolla tuottaa sähköä ja lämpöä;
- 15) *yhteistuotannolla* lämpöenergian ja sähkö- tai mekaanisen energian samanaikaista tuottamista samassa prosessissa;
- 16) *merkittäväällä uudistamisella* uudistustöitä, joiden kustannukset ylittävät 50 prosenttia uuden vastaavan yksikön investointikustannuksista;
- 17) *julkisella elimellä* kansallisia, alueellisia tai paikallisia viranomaisia ja kyseisten viranomaisten suoraan rahoittamia ja hallinnoimia yksiköitä, jotka eivät kuitenkaan ole luonteeltaan teollisia tai kaupallisia;
- 18) *hankintaviranomaisella* direktiivin 2014/23/EU 6 artiklan 1 kohdassa, direktiivin 2014/24/EU 2 artiklan 1 kohdan 1 alakohdassa ja direktiivin 2014/25/EU 3 artiklan 1 kohdassa määriteltyä hankintaviranomaista;

19) *hankintayksiköllä* direktiivin 2014/23/EU 7 artiklan 1 kohdassa ja direktiivin 2014/25/EU 4 artiklan 1 kohdassa määriteltyä hankintayksikköä;

20) *etäluettavuudella* mittarin toiminnallisuutta, jossa mittarin rekisteröimä tieto luetaan viestintäverkon kautta rakennuksen ulkopuolelta;

21) *kaukolämmityksellä* termisen energian jakelua höyryn tai kuuman veden muodossa keskitetyistä tai hajautetuista tuotantolähteistä verkoston välityksellä useisiin rakennuksiin tai kohteisiin käytettäväksi lämmitykseen tai jäähdytykseen sisätiloissa tai prosesseissa;

22) *kaukojäähdytyksellä* termisen energian jakelua höyryn tai jäähdytetyn nesteen muodossa keskitetyistä tai hajautetuista tuotantolähteistä verkoston välityksellä useisiin rakennuksiin tai kohteisiin käytettäväksi lämmitykseen tai jäähdytykseen sisätiloissa tai prosesseissa;

23) *kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmällä* järjestelmää, joka tuottaa energiapalveluja loppukäyttöalojen energian kysynnän tyydyttämiseksi lämmön tai jäähdytyksen muodossa ja joka on fyysisesti toisiinsa yhdistettyjen verkkojen toiminnallinen kokonaisuus;

24) *toiminnanharjoittajalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolla on tosiasiallinen määräysvalta kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmän toiminnasta, tai joka vastaa sellaisesta investoinnista tai hankkeesta, jolla on vaikutusta energiankulutukseen ja energiatehokkuuteen;

25) *uusiutuvista lähteistä peräisin olevalla energialla tai uusiutuvalla energialla* uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 2 artiklan 1 kohdassa määriteltyä uusiutuvista lähteistä peräisin olevaa energiaa tai uusiutuvaa energiaa;

26) *uusiutuvilla polttoaineilla* uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 2 artiklan 22a kohdassa määriteltyä uusiutuvia polttoaineita

27) *hukkalämmöllä* uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 2 artiklan 9 kohdassa määriteltyä hukkalämpöä;

28) *energiatehokkuus ensin -periaatteella* asetuksen (EU) 2018/1999 2 artiklan 18 alakohdassa määriteltyä energiatehokkuus etusijalle -periaatetta;

29) *energian loppukulutuksella* kaikkea teollisuudelle, liikenteelle, kotitalouksille, julkisiin ja yksityisiin palveluihin, maataloudelle, metsätaloudelle, kalataloudelle ja muille loppukäyttäjäsektoreille toimitettua energiaa, lukuun ottamatta kansainvälisen meriliikenteen polttoaineita, ympäristön energiaa ja toimituksia muuntosektorille ja energiasektorille, sekä asetuksen (EY) N:o 1099/2008 liitteessä A määritellystä siirrosta ja jakelusta aiheutuvaa hävikkiä;

30) *ympäristön energialla* direktiivin 2018/2001 2 artiklan 2 alakohdassa määriteltyä ympäristön energiaa;

31) *energianhallintajärjestelmällä* sellaisen strategian, jossa asetetaan energiatehokkuustavoite ja suunnitelma kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi, toisiinsa liittyviä tai keskenään vuorovaikutussuhteessa olevia osatekijöitä, mukaan lukien todellisen energiankulutuksen seuranta, energiatehokkuuden parantamiseksi toteutetut toimet ja edistymisen mittaaminen;

32) *yrityksen energiakatselmuksella* järjestelmällistä menettelyä, jonka tarkoituksena on saada riittävästi tietoa rakennuksen tai rakennusryhmän, teollisen tai kaupallisen toiminnan tai laitoksen tai yksityisen tai julkisen palvelun energiankulutusprofiilista, ja jonka avulla voidaan tunnistaa mahdollisuudet kustannustehokkaaseen energiansäästöön, määrittää säästön suuruus ja tunnistaa mahdollisuudet uusiutuvan energian kustannustehokkaaseen käyttöön tai tuotantoon ja jolla raportoidaan katselmuksen tuloksista;

33) *energiapalvelusopimuksella* edunsaajan ja energiatehokkuutta parantavan toimenpiteen tarjoajan välistä sopimusjärjestelyä, joka todennetaan ja jota seurataan sopimuksen koko keston ajan, ja jossa kyseiseen toimenpiteeseen tehdyt työt, toimitetut tavarat tai tarjotut palvelut korvataan suhteessa sopimuksessa sovittuun energiatehokkuuden parantumistasoon tai muuhun sovitettuun energiatehokkuuskriteeriin, kuten rahalliseen säästöön;

34) *tehokkaalla yhteistuotannolla* energiatehokkuusdirektiivin (EU)2023/1791 liitteessä III säädetyt perusteet täyttävää yhteistuotantoa;

35) *taloudellisesti perusteltavissa olevalla tarpeella* tarvetta, joka ei ylitä lämmitys- tai jäähdytystarvetta ja joka muutoin tyydytettäisiin markkinaehtoisesti muilla energiantuotantotavoilla kuin yhteistuotannolla;

36) *hyötylämmöllä* lämpöä, joka on tuotettu yhteistuotantoprosessissa taloudellisesti perusteltavissa olevan lämmitys- ja jäähdytystarpeen täyttämistä varten;

37) *yhteistuotannosta saatavalla sähköllä* hyötylämmön tuotantoon liittyvässä prosessissa tuotettua ja energiatehokkuusdirektiivin (EU)2023/1791 liitteessä II vahvistettujen yleisten periaatteiden mukaisesti laskettua sähköä;

38) *datakeskuksella* asetuksen (EY) N:o 1099/2008 liitteessä A olevassa 2.6.3.1.16 kohdassa määriteltyä datakeskusta;

39) *yrityksellä* taloudellista toimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä;

40) *lämpösopimuksella* loppuasiakkaan ja energian vähittäismyyjän välistä sopimusta lämmön toimittamisesta loppuasiakkaan käyttöön;

41) *jäähdytysopimuksella* loppuasiakkaan ja energian vähittäismyyjän välistä sopimusta jäähdytyksen toimittamisesta loppuasiakkaan käyttöön.

42) *nettoalalla* ympäristöministeriön uuden rakennuksen energiatehokkuudesta annetun asetuksen 1010/2017 2 §:n 11 kohdassa tarkoitettua lämmitettyä nettoalaa.

1 a luku

Energiatehokkuus ensin -periaate

3 a §

Energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltaminen

Viranomaisten on otettava energiatehokkuus ensin -periaate huomioon sellaisissa suunnittelu- ja politiikkatoimissa, joilla on merkittävää vaikutusta energiankulutukseen ja energiatehokkuuteen.

Jos investoinnin arvo on yli 100 000 000 euroa, tai kyseessä on liikenneinfrastruktuurihanke, jonka arvo on yli 175 000 000 euroa, ja investoinnilla tai hankkeella on vaikutusta energiankulutukseen ja energiatehokkuuteen, tulee investointia tai hanketta suunnittelevan toiminnanharjoittajan ennen investointipäätöksen tekemistä tehdä selvitys vaihtoehtoisista kustannustehokkaista energiatehokkuusratkaisuista energiatehokkuus ensin -periaatteen mukaisesti. Vaihtoehtoisia energiatehokkuusratkaisuja ei kuitenkaan tarvitse selvittää, jos investointipäätöksen tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa muulla tavalla tai vaihtoehtoiset tavat eivät johda merkittävästi energiatehokkaampaan lopputulokseen.

3 b §

Ilmoitus energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua investointia tai hanketta suunnittelevan toiminnanharjoittajan on toimitettava Energiavirastolle ilmoitus energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta. Ilmoitukseen on liitettävä riittävät tiedot selvityksen sisällöstä tai tieto energiatehokkaampien vaihtoehtojen puuttumisesta.

Ilmoitus on toimitettava Energiavirastolle ennen rakennus- tai uudistustöihin ryhtymistä. Energiavirasto voi pyytää kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta lisäselvitystä, jos toimitettu ilmoitus ei ole riittävä. Lisäselvitys on toimitettava Energiavirastolle kuukauden kuluessa Energiaviraston pyynnöstä.

2 a luku

Julkista sektoria koskevat veloitteet

3 c §

Julkisten elinten energian loppukulutuksen raportointivelvoite

Julkisen elimen on seurattava energian loppukulutustaan. Julkisen elimen on toimitettava tiedot energian loppukulutuksestaan vuosittain Energiavirastolle.

Julkisen elimen on toimitettava edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot viimeistään 30.4. kunkin edeltävän kalenterivuoden osalta.

Julkinen elin voi täyttää edellä 1 momentissa tarkoitetun veloitteensa vapaaehtoisen energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta.

3 d §

Energiatehokkuuden huomioon ottaminen alue- ja paikallisviranomaisten pitkän aikavälin suunnitteluvälineissä

Alue- tai paikallisviranomaisen on otettava energiatehokkuus huomioon pitkän aikavälin suunnitteluvälineissään, jos suunnitteluväline liittyy olennaisesti energiantuotantoon tai -kulutukseen tai sillä on olennaista vaikutusta kyseisen viranomaisen ilmastotoimiin. Tässä luvussa tarkoitettuja alue- ja paikallisviranomaisia ovat kunnat, maakuntien liitot ja hyvinvointialueet.

Valmistellessaan energiatehokkuuden huomioon ottamista pitkän aikavälin suunnitteluvälineissä alue- tai paikallisviranomaisen on otettava huomioon, mitä on säädetty alueiden asukkaiden, kuntalaisten, palvelujen käyttäjien ja sidosryhmien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista.

Alue- tai paikallisviranomaisen voi täyttää edellä 1 momentissa tarkoitetun veloitteensa laatimalla vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimusjärjestelmään kuuluvan suunnitelman.

3 e §

Lämmitys- ja jäähdytysuunnitelmat

Asukasluvultaan yli 45 000 asukkaan kuntien on lähetettävä Energiavirastolle ilmoitus lämmitys- ja jäähdytysuunnitelman laatimisesta. Tiedot suunnitelman sisällöstä on liitettävä ilmoitukseen.

Kunta voi täyttää edellä 1 momentissa tarkoitetun veloitteensa osittain vapaaehtoisen energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta

Suunnitelman sisällöstä, ilmoituksesta ja ilmoituksen lähettämisestä voidaan säätää tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

3 f §

Energiapalvelusopimusten hyödyntämisen arviointi

Julkisen elimen on arvioitava mahdollisuutta hyödyntää energiapalvelusopimuksia julkisen elimen omistaman rakennuksen korjaamisen yhteydessä, kun kyse on muusta kuin asuinkäyttöön tarkoitettusta rakennuksesta, jonka nettoala on yli 750 m².

Julkisten elinten on tehtävä arviointi edellä 1 momentissa tarkoitetuissa rakennuksissa rakentamisluvanvaraisen korjaus- ja muutostyön yhteydessä, jos energiatehokkuutta on parannettava rakentamislain (751/2023) 37 §:n 2 momentin mukaisesti.

Julkisen elimen on ilmoitettava 2 momentissa tarkoitettujen arvioinnin tekemisestä hankintailmoituksessa tai muissa hankinta-asiakirjoissa.

2 b luku

Energianhallintajärjestelmät

3 g §

Pakollinen energianhallintajärjestelmä

Jos yrityksen keskimääräinen vuotuinen energian loppukulutus on yli 23 600 megawattituntia kolmen edellisen kalenterivuoden aikana, sen on otettava käyttöön akkreditoidun elimen eurooppalaisten tai kansainvälisten standardien mukaisesti sertifioima energianhallintajärjestelmä. Velvoitteen piiriin kuulumista arvioitaessa otetaan huomioon yksittäisen yrityksen loppukulutus.

Energianhallintajärjestelmä otetaan käyttöön koko konsernille tai yritykselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuksi energianhallintajärjestelmäksi luetaan ainakin sertifioitu ISO 50 001 -järjestelmä sekä sellainen sertifioitu energianhallintajärjestelmä, jonka energiakatselmusvaatimukset ovat yhteneväiset ISO 50 001 -järjestelmän kanssa.

Yrityksen tulee tehdä ilmoitus Energiavirastolle, jos sen kulutus kalenterivuoden aikana ylittää 23 600 megawattituntia.

Ilmoituksen sisällöstä ja lähettämisestä voidaan säätää tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella

3 h §

Pakollisesta energianhallintajärjestelmästä vapautuminen

Jos yrityksessä on käytössä akkreditoidun elimen eurooppalaisten tai kansainvälisten standardien mukaisesti sertifioima ympäristönhallintajärjestelmä, ja yritys on tehnyt 4 §:n mukaisen yrityksen energiakatselmuksen tässä laissa ja sen nojalla säädettyjen vähimmäisvaatimusten mukaisesti, yrityksen katsotaan täyttävän 3 g §:n vaatimuksen energianhallintajärjestelmän käyttöönotosta.

Jos yrityksessä on käytössä akkreditoidun elimen eurooppalaisten tai kansainvälisten standardien mukaisesti sertifioima ympäristönhallintajärjestelmä ja yritys osallistuu valtion viranomaisen kanssa allekirjoitettuun vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen, ja edellä tarkoitettuun vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimusjärjestelmään sisältyy tässä laissa ja sen nojalla säädettyjen vähimmäisvaatimusten mukaisesti tehty energiakatselmus, yrityksen katsotaan täyttävän 3 g §:n vaatimuksen energianhallintajärjestelmän käyttöönotosta.

Jos yrityksessä on käytössä tämän lain 3 §:n 33 kohdassa tarkoitettu energiapalvelusopimus, joka sisältää 3 §:n 31 kohdan mukaiset energianhallintajärjestelmän osatekijät, yrityksen katsotaan täyttävän 3 g §:n 1 momentissa asetetun vaatimuksen energianhallintajärjestelmän käyttöönotosta siltä osin, kuin sen energian loppukulutus on energiapalvelusopimuksen piirissä. Energiapalvelusopimuksen tulee sisältää tämän lain 3 §:n 31 kohdassa tarkoitettujen energianhallintajärjestelmän osatekijät

- 1) todellisen energiankulutuksen seuranta;
- 2) energiatehokkuuden parantamiseksi toteutetut toimet;

- 3) edistymisen mittaaminen; ja
 - 4) direktiivin (EU) 2023/1791 liitteessä XV vahvistettujen vaatimusten mukaisuus.
- Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuksi ympäristönhallintajärjestelmäksi luetaan ainakin sertifioitu ISO 14 001 -järjestelmä.

2 c luku

Energiakatselmukset

4 §

Yrityksen energiakatselmus

Yrityksen energiakatselmuksessa on otettava huomioon kaikki yrityksen energiankäyttökohdeet, joita ovat rakennukset, teollinen ja kaupallinen toiminta sekä liikenne. Yrityksen energiakatselmukseen on sisällytettävä erillisiä kohdekohtaisia katselmuksia riittävästä määrästä yrityksen toimintoja, jotta voidaan muodostaa luotettava kuva yrityksen kokonaisenergiatehokkuudesta ja todeta luotettavalla tavalla sen merkittävimmät parantamismahdollisuudet.

6 §

Pakollinen yrityksen energiakatselmus

Jos yrityksen keskimääräinen vuotuinen energian loppukulutus on yli 2 700 megawattituntia kolmen edellisen kalenterivuoden aikana, eikä yrityksellä ole käytössä 3 g §:n mukaista energianhallintajärjestelmää, sen on tehtävä yrityksen energiakatselmus. Velvoitteen piiriin kuuluvista arvioitaessa otetaan huomioon yksittäisen yrityksen loppukulutus.

Pakollinen yrityksen energiakatselmus on tehtävä vähintään neljän vuoden välein. Pakolliseen yrityksen energiakatselmukseen sisällytettävä kohdekatselmus ei saa olla neljää vuotta vanhempi.

Yrityksen tulee tehdä ilmoitus Energiavirastolle, jos sen kulutus jonakin kalenterivuonna ylittää 2 700 megawattituntia.

Ilmoituksen sisällöstä ja toimittamisesta voidaan säätää tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella

7 §

Pakollisesta energiakatselmuksesta vapautuminen

Jos yrityksessä on käytössä akkreditoidun elimen eurooppalaisten tai kansainvälisten standardien mukaisesti sertifioima ympäristönhallintajärjestelmä, johon sisältyy tässä laissa ja sen nojalla säädettyjen vähimmäisvaatimusten mukaisesti tehty energiakatselmus, yrityksen katsotaan täyttävän tämän lain 6 §:n vaatimuksen pakollisesta yrityksen energiakatselmuksesta.

Jos yritys osallistuu sellaiseen valtion viranomaisen kanssa allekirjoitettuun vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen, johon sisältyy tässä laissa ja sen nojalla säädettyjen vähimmäisvaatimusten mukaisesti tehty energiakatselmus, yrityksen katsotaan täyttävän tämän lain 6 §:n vaatimuksen pakollisesta yrityksen energiakatselmuksesta.

Jos yrityksessä on käytössä tämän lain 3 §:n 33 kohdassa tarkoitettu energiapalvelusopimus, joka sisältää 3 §:n 31 kohdan mukaiset energianhallintajärjestelmän osatekijät, yrityksen katsotaan täyttävän 6 §:n 1 momentissa asetetun vaatimuksen yrityksen energiakatselmuksen tekemisestä siltä osin, kuin sen energian loppukulutus on energiapalvelusopimuksen piirissä.

Energiapalvelusopimuksen tulee sisältää tämän lain 3 §:n 31 kohdassa tarkoitetun energianhallintajärjestelmän osatekijät:

- 1) todellisen energiankulutuksen seuranta;
- 2) energiatehokkuuden parantamiseksi toteutetut toimet;
- 3) edistymisen mittaaminen; ja
- 4) energiatehokkuusdirektiivin liitteessä XV vahvistettujen vaatimusten mukaisuus.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ympäristönhallintajärjestelmäksi, johon sisältyy tässä laissa ja sen nojalla säädettyjen vähimmäisvaatimusten mukaisesti tehty energiakatselmus, luetaan ainakin sertifioitu ISO 14001 -järjestelmä yhdistettynä energianhallintajärjestelmään, jonka energiakatselmusvaatimukset ovat yhteneväiset ISO 50001 -järjestelmän kanssa.

8 §

Yrityksen energiakatselmuksen vähimmäisvaatimukset

Yrityksen energiakatselmus tehdään koko konsernille tai yritykselle, ja se sisältää katsauksen yrityksen kaikista toiminnoista, mukaan lukien rakennukset, teollinen toiminta, kaupallinen toiminta ja liikenne, sekä niiden energiankulutuksen rakenteesta.

Yrityksen energiakatselmuksen on sisällytettävä riittävä otos kohdekatselmuksia, jotta voidaan muodostaa luotettava kokonaiskuva yrityksen kokonaisenergiatehokkuudesta ja todeta luotettavalla tavalla merkittävimmät energiatehokkuuden parantamismahdollisuudet, energiankulutuksen vähentämismahdollisuudet sekä uusiutuvan energian käytön tai tuotannon potentiaali. Riittäväksi otokseksi kohdekatselmuksia katsotaan määrä, joka kattaa riittävän määrän yrityksen kokonaisenergiankäytöstä. Yrityksen energiakatselmuksen on aina sisällytettävä vähintään yksi kohdekatselmus, paitsi jos yrityksellä ei ole yhtään energiankäyttökohdetta, jossa kohdekatselmuksen tekeminen on tarkoituksenmukaista ja taloudellisesti perusteltua.

Yrityksen energiakatselmuksessa tulee esittää keskeiset kohdekatselmusten tulokset ja merkittävät yrityksen energiatehokkuutta parantavat toimet. Siihen on mahdollisuuksien mukaan sisällytettävä suunnitelma seuraavaan yrityksen energiakatselmuksen sisällytettävistä kohdekatselmuksista ja niiden ajankohdista.

Yrityksen energiakatselmuksessa on käytettävä luotettavia, ajan tasalla olevia sekä, mikäli mahdollista, mitattuja ja jäljitettävissä olevia operatiivisia tietoja energiankulutuksesta ja kuormitusjakaumista. Tiedot on tallennettava historiallista analyysiä ja tuloksellisuuden seuranta varten.

Yrityksen energiakatselmuksen ei saa sisältyä lausekkeita, jotka estävät yritystä siirtämästä katselmuksen tuloksia kolmannelle osapuolelle.

Tarkempia säännöksiä yrityksen energiakatselmuksen vähimmäisvaatimuksista ja kohdekatselmusten määrästä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

11 a §

Yrityksen energiakatselmuksen liittyvä toimintasuunnitelma

Yrityksen on laadittava toimintasuunnitelma yrityksen energiakatselmuksen perustuvien suositusten pohjalta. Toimintasuunnitelma on laadittava yrityksen energiakatselmuksen yhteydessä vähintään neljän vuoden välein. Toimintasuunnitelmassa on yksilöitävä toimenpiteet, joilla kukin suositus pannaan täytäntöön, paitsi jos täytäntöönpano ei ole teknisesti tai taloudellisesti toteutettavissa. Yrityksen on sisällytettävä toimintasuunnitelma ja tieto energiakatselmuksen suositusten toteuttamisasteesta kirjanpitolaissa (1336/1997) tarkoitettuun toimintakertomukseen. Jos yritys ei ole velvollinen liittämään tilinpäätökseensä toimintakertomusta, toimintasuunnitelma ja tieto energiakatselmuksen suositusten toteuttamisasteesta on sisällytettävä

tilinpäätöksen liitetietoihin. Yrityksen on asetettava maksutta julkisesti saataville toimintasuunnitelma ja tieto energiakatselmuksen suositusten toteuttamisasteesta.

Jos yritys on velvollinen laatimaan kestävyysraportin, siihen voidaan sisällyttää toimintasuunnitelma ja tieto energiakatselmuksen suositusten toteuttamisasteesta. Edellä tässä pykälässä säädetty ei koske liikesalaisuuslain (595/2018) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja.

3 a luku

Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyntiä koskevat sopimukset

18 a §

Pakottavuus

Tämän luvun säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa loppuasiakkaan vahingoksi.

18 b §

Lämpö- tai jäähdytys sopimuksen tiedot

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään ennen sopimuksen tekemistä annettavista tiedoista, lämpö- tai jäähdytys sopimuksen vähittäismyyjän on annettava loppuasiakkaalle ennen sopimuksen tekemistä tiedot:

- 1) vähittäismyyjän nimestä ja yhteystiedoista;
- 2) toimitettavista suorituksista tai palveluista;
- 3) mistä ja miten loppuasiakkaan on mahdollista saada tietoja sovellettavista hinnoista, huolto- ja ylläpitomaksuista, liitännäistuotteiden hinnoista sekä muista mahdollisista kustannuksista;
- 4) sopimuksen voimassaoloajasta sekä sopimuksen jatkamiseen ja sen päättämiseen sovellettavista ehdoista;
- 5) loppuasiakkaan oikeudesta vahingonkorvaukseen ja muuhun hyvitykseen, sekä niihin liittyvistä menettelyistä, jos suorituksen tai palvelun laatu ei vastaa sovittua;
- 6) käytävissä olevista valitus- ja riidanratkaisumenettelyistä sekä niiden vireillepanosta; ja
- 7) mistä loppuasiakkaat voivat saada tietoja heille kuuluvista oikeuksista.

Edellä tässä pykälässä tarkoitettut tiedot on kirjattava sopimukseen tai siitä lähetettävään vahvistusilmoitukseen. Loppuasiakkaan sopimukseen tai vahvistusilmoitukseen on lisäksi sisällytettävä yhteenveto keskeisistä sopimusehdoista näkyvästi ja ytimekkäällä ja yksinkertaisella kielellä. Yhteenvetoon on sisällytettävä tiedot vähittäismyyjän soveltamista hinnoista. Vähittäismyyjän on lisäksi annettava loppuasiakkaalle oma kappaleensa sopimuksesta tai tiedot tehdystä sopimuksesta sekä siihen sovellettavista hinnoista ja muista ehdoista sekä asetettava julkisesti saataville verkkosivuillaan käyttämänsä yleiset hinnastot, palvelumaksut sekä yleiset sopimusehdot.

Vähittäismyyjän on huolehdittava, että loppuasiakkailla on mahdollisuus saada tiedot vähittäismyyjän kanssa tekemästään sopimuksesta saavutettavassa muodossa.

Energian vähittäismyyjän on toiminnassaan noudatettava riittävää huolellisuutta ja toimittava kaikissa tilanteissa ilman aiheettomia viivästyksiä.

18 c §

Loppuasiakkaan velvollisuudet

Energian vähittäismyyjän loppuasiakkaan on annettava loppukäyttäjälle yhteenveto keskeisistä lämpö- tai jäähdytys sopimuksen ehdoista. Lisäksi energian vähittäismyyjän loppuasiakkaan on annettava loppukäyttäjälle pyynnöstä yhteenveto keskeisistä lämmön tai jäähdytyksen hankintaa koskevan sopimuksen sopimusehdoista. Loppuasiakkaan on myös loppukäyttäjän pyynnöstä annettava tälle mahdollisuus tutustua energian vähittäismyyjän yleisiin sopimusehtoihin mukaan lukien edellä 18 b §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot.

Loppuasiakkaan on viipymättä ilmoitettava loppukäyttäjälle energian vähittäismyyjän sopimusehtoihin tekemistä muutoksista.

18 d §

Maksutavat

Energian vähittäismyyjän on tarjottava loppuasiakkaille erilaisia maksutapoja sekä joustavia järjestelyjä varsinaista laskujen maksua varten. Tarjotuissa vaihtoehtoissa ei saa olla perusteettomia eikä eri asiakasryhmiä syrjiviä ehtoja. Maksutapojen ehdoissa voidaan huomioida eri maksutapojen tarjoamisesta vähittäismyyjälle aiheutuvien kustannusten kohtuulliset erot.

18 e §

Sopimusehtojen muuttaminen

Lämmityksen ja jäähdytyksen vähittäismyyjä saa muuttaa lämpö- tai jäähdytys sopimuksen mukaisia hintoja ja muita sopimusehtoja vain:

1) sopimuksessa yksilöidyllä perusteella edellyttäen, ettei sopimuksen sisältö olennaisesti muutu; ei kuitenkaan määräaikaista sopimusta;

2) jos muutos perustuu lainsäädännön muutokseen tai viranomaisen päätökseen, jota vähittäismyyjä ei ole voinut ottaa huomioon sopimusta tehtäessä; tai

3) jos muutokseen on erityistä syytä olosuhteiden olennaisen muuttumisen, vanhentuneiden sopimus- tai hinnoittelujärjestelyjen uudistamisen tai energian säästämiseksi tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamisen johdosta; vähittäismyyjä ei kuitenkaan saa näillä perusteilla muuttaa määräaikaista sopimusta.

Vähittäismyyjällä on lisäksi oikeus tehdä sopimusehtoihin vähäisiä muutoksia, joilla ei ole vaikutusta sopimuksen keskeiseen sisältöön.

Vähittäismyyjän on lähetettävä loppuasiakkaalle ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta hinnat tai muut sopimusehdot muuttuvat ja mikä on muutoksen peruste. Jos perusteena on muu syy kuin lainsäädännön muutos tai viranomaisen päätös, sopimusehtojen muutos saa tulla voimaan kuluttajan osalta aikaisintaan kahden kuukauden ja muun loppuasiakkaan osalta aikaisintaan kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä.

18 f §

Lämmityksen tai jäähdytyksen toimituksen keskeyttäminen loppuasiakkaasta johtuvasta syystä

Lämmityksen tai jäähdytyksen toimitus voidaan keskeyttää, jos loppuasiakas on olennaisesti laiminlyönyt vähittäismyyjälle tulevien maksujen suorittamisen tai on muutoin olennaisesti rikkonut sopimukseen perustuvia velvoitteitaan. Ennen toimituksen keskeyttämistä loppuasiakkaalle on lähetettävä kirjallinen huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta sekä aikaisintaan kahden viikon kuluttua huomautuksen lähettämisestä erillinen katkaisuvaroitus. Kuluttajalle lähetettävässä katkaisuvaroituksessa on mainittava, miten kuluttajan on meneteltävä, jotta hän voi vedota tässä pykälässä mainittuihin oikeuksiin sekä ohjattava kuluttajan asian selvittämisessä ja maksuvaihtoehtojen löytämisessä.

Toimituksen saa katkaista loppuasiakkaan maksulaiminlyönnin vuoksi aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun maksu on erääntynyt. Muun sopimusrikkomuksen kuin maksulaiminlyönnin vuoksi toimituksen saa katkaista aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun sopimusrikkomuksesta on ensimmäisen kerran ilmoitettu loppuasiakkaalle eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu ajoissa ennen varoitettua katkaisuaajankohtaa.

Lämmityksen tai jäähdytyksen toimitus voidaan erittäin painavista syistä keskeyttää myös aiemmin kuin viiden viikon kuluttua sopimusrikkomuksesta tehdystä ilmoituksesta.

Lämmityksen toimitusta ei saa maksujen laiminlyönnin vuoksi keskeyttää loppuasiakkaan tai loppukäyttäjän vakituiseen asumiseen tarkoitettusta rakennuksesta tai sen osasta lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana, ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä.

5 luku

Lämmityksen ja jäähdytyksen energiatehokkuus

27 §

Tehokas kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmä

Toiminnanharjoittajan on suunnitellessaan uutta tehokasta kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmää varmistettava, että järjestelmä täyttää tehokkaan kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmän kriteerit silloin, kun järjestelmä käynnistyy. Uuden tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän lämmön- tai jäähdytysentuotannossa ei saa käyttää fossiilisia polttoaineita.

Toiminnanharjoittajan on suunnitellessaan olemassa olevaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmään uusia lämmön tai jäähdytyksen tuotantoyksiköitä tai olemassa olevien tuotantoyksiköiden merkittävää uudistamista varmistettava, ettei fossiilisten polttoaineiden, pois lukien maakaasu, käyttö järjestelmässä lisääny verrattuna kolmen edeltävän täyden toiminnan kalenterivuoden keskimääräiseen vuotuisen kulutukseen ennen uudistamista. Toiminnanharjoittajan on varmistettava, ettei uudessa tai merkittävästi uudistetussa lämmön tai jäähdytyksen tuotantoyksikössä käytetä fossiilisia polttoaineita.

Tehokkaan kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmän kriteereistä ja uusien ja uudistettavien järjestelmien vaatimuksista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

27 a §

Suunnitelma tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteerien täyttämiseksi

Niiden olemassa olevien kokonaistuotoltaan yli 5 megawatin kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmien, jotka eivät vuoden 2026 tietojen perusteella täytä tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän kriteereitä, toiminnanharjoittajien on laadittava suunnitelma tehokkaan kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmän kriteerien täyttämiseksi. Toiminnanharjoittajan on tehtävä ilmoitus suunnitelmasta Energiavirastolle viiden vuoden välein. Suunnitelma on liitettävä ilmoitukseen.

Suunnitelman sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä säädetään tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

27 b §

Kustannus-hyötyanalyysi

Suunniteltaessa uutta tai uudistettaessa merkittävästi sähkön lauhdetuotantolaitosta, jonka polttoaineteho on yli 10 megawattia, toiminnanharjoittajan on tehtävä kustannus-hyötyanalyysi kustannusten ja hyötyjen arvioimiseksi laitoksen toteuttamisesta tehokkaana yhteistuotantolaitoksena.

Suunniteltaessa uutta tai uudistettaessa merkittävästi teollisuuslaitosta, jonka kokonaislämpöteho on yli 8 megawattia, toiminnanharjoittajan on tehtävä kustannus-hyötyanalyysi hukkalämmön käytön arvioimiseksi laitosalueella tai sen ulkopuolella.

Suunniteltaessa uutta tai uudistettaessa merkittävästi erityislaitosta kuten jätevedenkäsittelylaitos ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitos, jonka käyttämä kokonaisteho 7 megawattia, toiminnanharjoittajan on tehtävä kustannus-hyötyanalyysi hukkalämmön käytön arvioimiseksi laitosalueella tai sen ulkopuolella.

Suunniteltaessa uutta tai uudistettaessa merkittävästi datakeskusta, jonka nimellinen kokonaisenergiapanos on yli 1 megawatti, toiminnanharjoittajan on tehtävä kustannus-hyötyanalyysi hukkalämmön käytön arvioimiseksi laitosalueella tai sen ulkopuolella.

Sellaisten laitteiden asentamista, joilla otetaan talteen polttolaitoksen tuottamaa hiilidioksidia sen varastoinnista hiilidioksidin talteen ottamisesta ja varastoinnista annetun lain (416/2012) mukaisesti, ei pidetä uudistamisena.

Kustannus-hyötyanalyysin sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

28 §

Kustannus-hyötyanalyysistä vapauttaminen

Sen estämättä, mitä 27 b §:ssä säädetään, kustannus-hyötyanalyysia ei tarvitse tehdä silloin, kun kyseessä on:

1) huippukuormitusaikoina käytettävä tai varavoimaa tuottava laitos, jonka toiminta-ajaksi on suunniteltu alle 1 500 käyttötuntia vuodessa;

2) laitos, joka on sijoitettava lähelle hiilidioksidin talteen ottamisesta ja varastoinnista annetun lain mukaisesti hyväksytyä geologista varastointipaikkaa;

3) olemassa olevassa kaukolämpöverkossa oleva uusi energiantuotantolaitos, jonka teho on vähäinen, eikä kaukolämpöverkon läheisyydessä ole tarjolla käyttökelpoista teollisuuden ylijäämälämpöä;

4) uusi tai uudistettava teollisuuslaitos, jonka käyttökelpoisen ylijäämälämmön määrä on vähäinen, eikä laitoksen läheisyydessä ole kaukolämpöverkkoa;

5) datakeskus, jonka hukkalämpöä käytetään tai tullaan käyttämään kaukolämpöverkossa tai suoraan sisätilojen lämmitykseen, lämpimän käyttöveden valmistukseen tai muuhun käyttöön rakennuksessa, rakennusryhmässä tai tiloissa, joissa se sijaitsee; tai

6) laitos, joka sijaitsee alueella, jolla on vähäinen kaukolämmön kysyntä.

Edellä 1 momentin 3–6 kohdassa tarkoitetuista vapautusperusteista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

29 §

Ilmoitus kustannus-hyötyanalyysin tekemisestä

Hankkeesta vastaavan toiminnanharjoittajan on toimitettava ilmoitus kustannus-hyötyanalyysin tekemisestä Energiavirastolle. Ilmoituksesta tulee käydä ilmi kustannus-hyötyanalyysin tulos ja se, aikooko toiminnanharjoittaja toteuttaa 27 b §:n 1 momentissa tarkoitettua sähköntuotantolaitoksen yhteistuotantolaitoksena tai hyödyntää ylijäämälämpöä 27 b §:n 2, 3 tai 4

momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Ilmoitus on toimitettava Energiavirastolle ennen rakennus- tai uudistustöihin ryhtymistä.

Energiavirasto voi pyytää kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta lisäselvitystä, jos toimitettu ilmoitus ei ole riittävä tai toiminnanharjoittaja ilmoittaa, ettei toteuta yhteistuotantolaitosta taikka hyödynnä ylijäämälämpöä, vaikka kustannus-hyötyanalyysi osoittaa toteuttamisen tai hyödyntämisen kannattavaksi. Lisäselvitys on toimitettava Energiavirastolle kuukauden kuluessa Energiaviraston pyynnöstä. Rakennus- tai uudistustöitä ei saa jatkaa ennen lisäselvityksen toimittamista.

Kustannus-hyötyanalyysistä tehtävästä ilmoituksesta ja ilmoituksen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

5 a luku

Julkiset hankinnat

29 d §

Julkisten hankintojen energiatehokkuus

Tehdessään hankintasopimuksia ja käyttöoikeussopimuksia, joiden arvo on yhtä suuri tai suurempi kuin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016, hankintalaki) 26 §:ssä sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016, *erityisalojen hankintalaki*) 13 §:ssä säädetty kynnysarvot, hankintaviranomaisten- ja yksiköiden on hankittava energiatehokkaita tuotteita ja palveluja, paitsi jos se ei ole teknisesti toteutettavissa.

Hankittavaa tuotetta tai palvelua on pidettävä energiatehokkaana, jos se täyttää jäljempänä tässä luvussa mainitut edellytykset.

Tehdessään edellä 1 momentissa tarkoitettuja hankintasopimuksia ja käyttöoikeussopimuksia tuotteista, palveluista ja rakennusurakoista hankintaviranomaisten ja -yksiköiden on analysoitava saatavilla olevia kustannustehokkaita vaihtoehtoja tämän lain 3 a §:n energiatehokkuus ensin -periaatteen mukaisesti.

Hankintaviranomaisen tai -yksikön on ilmoitettava 3 momentissa tarkoitettun energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta hankintailmoituksessa tai muissa hankinta-asiakirjoissa.

29 e §

Tuotteiden hankinta

Jos hankinnan kohteena on tuote, joka kuuluu tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain (1005/2008) soveltamisalaan ja tuotteeseen on liitetty energiamerkintää koskevien puitteiden vahvistamisesta ja direktiivin 2010/30/EU kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/1369 mukaisesti energiamerkintä, hankintaviranomaisen tai -yksikön on hankittava ainoastaan tuotteita, jotka kuuluvat kahteen parhaaseen niistä energiatehokkuusluokista, joissa on merkittävästi tuotteita.

Jos hankittavassa tuotteessa ei ole energiamerkintää, mutta tuotteelle on annettu energiatehokkuusvaatimuksia Euroopan komission direktiivin 2009/125/EY tai asetuksen (EU) 2024/1781 nojalla antamassa asetuksessa, hankintaviranomainen tai -yksikkö saa hankkia vain asianomaisessa komission asetuksessa määriteltujen energiatehokkuuden viitearvojen mukaisia tuotteita.

Tuotteita hankittaessa on kuitenkin otettava huomioon tarve varmistaa riittävä kilpailu.

Jos hankinnan kohteena on tuotepaketti, joka kuuluu kokonaisuudessaan 1 momentissa tarkoitetun täytäntöönpanosäädöksen soveltamisalaan, saa hankintapäätöksessä asettaa kyseisen tuotepaketin kokonaisenergiatehokkuuden etusijalle yksittäisten tuotteiden energiatehokkuuteen nähden ja hankkia sellaisen tuotepaketin, joka kuuluu parhaaseen energiatehokkuusluokkaan.

Hankintaviranomainen tai -yksikkö saa hankkia vain sellaisia autonrenkaita, jotka kuuluvat renkaiden merkitsemisestä polttoainetaloudellisuuden ja muiden keskeisten ominaisuuksien osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1222/2009 mukaiseen polttoainetaloudellisuusluokkaan A. Hankintaviranomainen tai -yksikkö saa kuitenkin hankkia mainitun asetuksen mukaiseen märkäpito- tai vierintämeluluokkaan A kuuluvia renkaita turvallisuuteen tai kansanterveyteen liittyvistä syistä.

29 f §

Palvelujen hankinta

Hankintaviranomaisten- tai yksiköiden on palveluhankintasopimuksia koskevissa tarjouspyynnöissä edellytettävä, että palveluntarjoajat käyttävät 29 e §:ssä tarkoitetut vaatimukset täyttäviä tuotteita siltä osin kuin ne hankkivat uusia tuotteita osittain tai kokonaan kyseisten palvelujen tarjoamista varten.

Tehdessään energiasisällöltään merkittäviä palvelujen hankintaa koskevia sopimuksia, hankintaviranomaisen tai -yksikön on arvioitava mahdollisuus hyödyntää energiapalvelusopimuksia.

Hankintaviranomaisen tai -yksikön on ilmoitettava 2 momentissa tarkoitetun arvioinnin tekemisestä hankintailmoituksessa tai muissa hankinta-asiakirjoissa.

29 g §

Energiatehokkaiden rakennusten hankinta

Hankkiessaan rakennuksia tai tehdessään rakennuksista uusia vuokrasopimuksia, joiden arvo on yhtä suuri tai suurempi kuin hankintalain (1397/2016) 26 §:ssä sekä erityisalojen hankintalain (1398/2016) 13 §:ssä palveluhankintoja koskeville hankinnoille säädetyt kynnyksarvot, hankintaviranomaisten ja -yksiköiden on hankittava vain sellaisia rakennuksia ja tehtävä uusia vuokrasopimuksia vain sellaisista rakennuksista, jotka täyttävät rakentamislain (751/2023) 11 §:n mukaiset lähes nollaenergiarakennuksen vaatimukset ja 37 §:n 2 momentin mukaiset energiatehokkuutta koskevat vaatimukset ja joille on laadittu rakennuksen energiatodistuksista annetun lain (50/2013) mukainen voimassa oleva energiatodistus jollei hankinnan tarkoituksena ole:

- 1) peruseränparannus tai purkaminen;
- 2) julkisen elimen kyseessä ollessa, myydä rakennus eteenpäin käyttämättä sitä julkisen elimen omiin tarkoituksiin; tai
- 3) säilyttää rakennus virallisesti suojeltuna osana määrättyä ympäristöä tai sen erityisen arkkitehtonisen tai historiallisen arvon vuoksi.

Hankintaviranomaisten ja -yksiköiden on noudatettava 1 momentissa säädetyt vaatimukset, paitsi jos se ei ole teknisesti toteutettavissa.

Tehdessään edellä 1 momentissa tarkoitettuja sopimuksia hankintaviranomaisten ja -yksiköiden on sovellettava tämän lain 3 a §:n mukaista energiatehokkuus ensin -periaatetta.

29 h §

Hankintasopimusten ja käyttöoikeussopimusten energiatehokkuusvaikutusten asettaminen julkisesti saataville

Hankintaviranomaisten ja -yksiköiden on ilmoitettava tiedot energiatehokkuusvaikutuksista hankintalain 58 §:n 1 momentin 6 kohdan ja erityisalojen hankintalain 62 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisessa jälki-ilmoituksessa sellaisista sopimuksista, joiden arvo on yhtä suuri tai suurempi kuin 29 d §:ssä tarkoitetut kynnyсарvot.

Hankintaviranomaisen tai -yksikön tulee toimittaa sopimuksia koskevat jälki-ilmoitukset julkaistavaksi hankintalain 58 §:n 5 momentin ja erityisalojen hankintalain 62 §:n 4 momentin mukaisesti.

29 i §

Poikkeussäännökset

Edellä 29 d §:ssä säädettyä ei sovelleta julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) mukaisesti hankintasopimuksiin. Puolustushallinnon ja rajavartiolaitoksen hankintasopimuksiin mainittua pykälää sovelletaan vain siltä osin kuin se ei aiheuta ristiriitaa puolustushallinnon tai rajavartiolaitoksen toimien luonteen ja ensisijaisen tavoitteen kanssa.

Edellä 29 d §:ssä säädettyä ei myöskään sovelleta, jos soveltaminen vaarantaisi yleisen turvallisuuden tai estäisi reagoimisen kansanterveyttä koskeviin hätätiloihin.

5 b luku

Datakeskukset

29 j §

Datakeskuksen hukkalämmön hyödyntäminen

Datakeskuksen, jonka kokonaisteho ylittää 1 megawatin, hukkalämpöä on hyödynnettävä. Jos olemassa olevan datakeskuksen hukkalämpöä ei miltään osin hyödynnetä, on datakeskuksen ylläpitäjän osoitettava, ettei se ole teknisesti tai taloudellisesti toteutettavissa tekemällä kustannus-hyötyanalyysi.

Datakeskuksen on toimitettava Energiavirastolle ilmoitus kustannus-hyötyanalyysin tekemisestä ja tieto siitä, ettei hukkalämmön hyödyntäminen ole teknisesti tai taloudellisesti toteutettavissa.

Ilmoituksen sisällöstä ja toimittamisesta voidaan säätää tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

29 k §

Datakeskuksia koskevat tiedot

Suomen alueella toimivan datakeskuksen, jonka asennetun tietotekniikan tehontarve on vähintään 500 kilowattia, omistajan tai ylläpitäjän on asetettava julkisesti saataville verkkosivullaan tieto maakunnasta, jossa datakeskus sijaitsee. Sijaintimaakunnan muuttuessa uusi tieto on asetettava saataville viimeistään 15 päivänä toukokuuta muutosta seuraavana vuonna.

Edellä 1 momentissa säädettyä ei sovelleta datakeskuksiin, joita käytetään maanpuolustuksessa, alueellisen koskemattomuuden valvonnassa tai turvaamisessa taikka väestönsuojelussa tai yhteiskunnan kannalta elintärkeiden toimintojen toteuttamisessa. Energiaviraston on

datakeskuksen omistajan tai ylläpitäjän pyynnöstä annettava lausuntonsa siitä, kuuluuko datakeskus tämän pykälän soveltamisalaan. Ennen lausuntonsa antamista Energiaviraston on pyydettävä lausunto puolustusministeriöltä ja, jos datakeskuksessa on väestönsuojelun kannalta merkityksellistä toimintaa, sisäministeriöltä.

Edellä 1 momentissa säädetty ei koske liikesalaisuuslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja.

29 1 §

Toimivaltainen viranomainen

Energiavirasto on toimivaltainen kansallinen viranomainen datakeskuksia koskevan unionin yhteisen luokitusjärjestelmän perustamisen ensimmäisestä vaiheesta annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2024/1364 täytäntöönpanon edellyttämissä toiminna.

6 luku

Erinäiset säännökset

30 §

Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä on tämän lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta.

Energiaviraston tehtävänä on valvoa tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja viranomaisten määräysten noudattamista.

Kuluttaja-asiamies valvoo tässä laissa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.

30 a §

Sertifioitujen energianhallintajärjestelmien ja energiakatselmusten valvonta

Energiavirasto valvoo, että yritykset ottavat käyttöön sertifioituja energianhallintajärjestelmiä ja tekevät pakolliset yrityksen energiakatselmuksukset tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Kunakin vuonna laadituista yrityksen energiakatselmuksista tarkastetaan määräosa. Työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastettavien yrityksen energiakatselmusten määrästä sekä tarkastamisen suorittamistavasta.

Energiavirastolla on oikeus saada pakollisen yrityksen energiakatselmuksen sekä siihen sisällytetyn kohdekatselmuksen raportit ja muut valvonnassa tarvittavat tiedot tarkastettavikseen. Energiakatselmusraportti, siihen sisällytetty kohdekatselmusraportti sekä muut viranomaisen valvonnassaan tarvitsemat tiedot tulee toimittaa Energiavirastolle kuukauden kuluessa Energiaviraston pyynnöstä. Energiakatselmusta ja kohdekatselmusta koskevat raportit eivät saa olla neljää vuotta vanhempia.

Patentti- ja rekisterihallituksen on toimitettava Energiavirastolle sen pyynnöstä kaupparekisterin yritystietoja valvonnan järjestämiseksi. Tiedot on toimitettava viipymättä ja maksutta.

30 b §

Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeudet

Tämän lain mukaisella valvontaviranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot yritykseltä, toiminnanharjoittajalta sekä muulta taholta, jota koskee tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen mukainen velvoite.

Tämän lain mukaisella valvontaviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot.

30 c §

Tietojen luovuttaminen

Tämän lain mukaisella valvontaviranomaisella on, milloin se on välttämätöntä, salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan saamiaan tietoja:

- 1) työ- ja elinkeinoministeriölle;
- 2) toimivaltaiselle Euroopan unionin toimielimelle ja unionin muulle elimelle, jos Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa liittyvässä velvoitteessa sitä edellytetään.

30 d §

Viranomaisen tarkastusoikeus

Energiavirastolla on oikeus päästä valvonnan kohteena olevan toimijan tiloihin ja alueille, jos se on tässä laissa tarkoitettun valvonnan kannalta välttämätöntä, sekä tehdä siellä tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin. Pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin valvontatoimenpiteet voidaan kuitenkin ulottaa vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä tarkoitettu rikos, ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Energiavirastolla on tarkastusta suorittaessaan oikeus ottaa valvonnan kohteena olevan toimijan asiakirjat ja muuta aineistoa haltuunsa, jos se on tarkastuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Aineisto tulee palauttaa viipymättä, kun tarkastuksen suorittaminen ei enää edellytä aineiston hallussapitoa.

31 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Valvontaviranomainen voi määrätä sen, joka rikkoo tai laiminlyö tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä, täyttämään velvollisuutensa. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla taikka teettämis- tai keskeyttämisuhalalla. Uhkasakon asettamisesta ja sen tuomitsemisesta maksettavaksi sekä teettämis- tai keskeyttämisuhan määräämisestä täytäntöön pantavaksi säädetään uhkasakolaissa (1113/1990).

31 a §

Viranomaisten maksulliset suoritteet

Energiavirastolla on oikeus periä tämän lain mukaisen ilmoituksen ja muun asian käsittelystä maksu.

Energiaviraston suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992).

32 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuun Energiaviraston päätökseen sovelletaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia (808/2019).

Muutoksenhakuun 5 a luvussa tarkoitettuihin julkisia hankintoja koskeviin päätöksiin sovelletaan hankintalain 16 luvun säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 3 c §:ssä säädetty velvoite koskee voimaantulopäivästä lähtien yli 50 000 asukkaan kuntia, 1.1.2027 lähtien yli 5 000 asukkaan kuntia ja 1.1.2030 lähtien kaikkia kuntia.

Kuntien, joiden asukasluku on tämän lain voimaan tullessa yli 50 000, on toimitettava ensimmäisen kerran tämän lain 3 c §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot viimeistään 30.4.2026. Kuntien, joiden asukasluku on yli 5000 31.12.2026, on toimitettava ensimmäisen kerran tämän lain 3 c §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot viimeistään 30.4.2028. Kuntien, joiden asukasluku on alle 5000 31.12.2029, on toimitettava ensimmäisen kerran tämän lain 3 b §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot viimeistään 30.4.2031. Kaikkien julkisten elinten on toimitettava tämän lain 3 c §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot vuoden 2021 osalta viimeistään 31.10.2026.

Tämän lain 3 g §:n mukainen energianhallintajärjestelmä on otettava käyttöön viimeistään 11.10.2027.

Tämän lain 6 §:n mukainen yrityksen energiakatselmus on tehtävä viimeistään 11.10.2026, jos yritys kuuluu ensimmäistä kertaa velvoitteen piiriin.

Tämän lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettun tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän lämmön- tai jäähdytysentuotannossa maakaasua saa kuitenkin käyttää 31.12.2030 saakka.

Tämän lain 27 §:n 2 momentissa tarkoitettussa uudessa tai merkittävästi uudistetussa lämmön tai jäähdytyksen tuotantoyksikössä maakaasua saa kuitenkin käyttää 31.12.2030 saakka.

Toiminnanharjoittajan on toimitettava tämän lain 27 a §:n mukainen ilmoitus suunnitelmasta Energiavirastolle ensimmäisen kerran viimeistään 30.9.2027. Jos järjestelmä ei täytä 27 §:ssä tarkoitettuja kriteerejä vuoden 2030 tietojen perusteella, on ilmoitus toimitettava viimeistään 30.9.2031.

Tämän lain 29 j §:n mukainen ilmoitus datakeskuksen kustannus-hyötyanalyysistä on ensimmäisen kerran toimitettava Energiavirastolle viimeistään 31.12.2027.

2.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 19 §:n 3 momentti ja
lisätään 19 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 730/2021, uusi 4 momentti seuraavasti:

19 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan on sovellettava energiatehokkuuslain (1429/2014) 3 §:n 28 kohdassa tarkoitettua energiatehokkuus ensin -periaatetta sähköverkkonsa suunnittelussa ja kehittämisessä sekä sitä koskevissa investointipäätöksissä. Verkonhaltijan on seurattava sähköverkkonsa häviöiden kokonaismäärää sekä optimoitava häviöiden kokonaismäärä ja parannettava sähköverkkonsa energiatehokkuutta teknistaloudellisesti parhaalla mahdollisella tavalla ja ottaen huomioon älykkäät verkkoratkaisut. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisessa käytettävistä vaihtoehtojen arvioinnin menetelmistä ja tässä momentissa tarkoitettujen velvoitteiden täyttämistä koskevien tietojen toimittamisesta Energiavirastolle. Verkonhaltija voi täyttää verkkojen optimointia koskevien tietojen toimittamista koskevan velvoitteen vapaehtoisen energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta. Sähköverkkojen sähköturvallisuudesta säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

maakaasumarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään maakaasumarkkinalain (587/2017) 14 §:ään uusi 2 momentti ja lakiin uusi 20 a §
seuraavasti:

14 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan on sovellettava energiatehokkuuslain (1429/2014) 3 §:n 28 kohdassa tarkoitettua energiatehokkuus ensin -periaatetta maakaasuverkkonsa suunnittelussa ja kehittämisessä sekä sitä koskevissa investointipäätöksissä. Verkonhaltijan on seurattava maakaasuverkkonsa häviöiden kokonaismäärää sekä optimoitava häviöiden kokonaismäärä ja parannettava maakaasuverkkonsa energiatehokkuutta teknistaloudellisesti parhaalla mahdollisella tavalla ja ottaen huomioon älykkäät verkkoratkaisut. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä

energiatehokkuus ensin –periaatteen soveltamisessa käytettävistä vaihtoehtojen arvioinnin menetelmistä ja tässä momentissa tarkoitettujen velvoitteiden täyttämistä koskevien tietojen toimittamisesta Energiavirastolle. Verkonhaltija voi täyttää verkkojen optimointia koskevien tietojen toimittamista koskevan velvoitteensa vapaaehtoisen energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta.

20 a §

Energiatehokkuus, kulutusjousto ja kysynnän ohjaustoimenpiteet verkkopalvelujen hinnoittelussa ja myyntiehdossa

Verkkopalvelujen hinnoittelussa ja myyntiehdossa ei saa olla ehtoja, joista aiheutuu haittaa maakaasun siirron, jakelun ja toimituksen kokonaistehokkuudelle ja energiatehokkuudelle. Verkkopalvelujen hinnoittelussa ei saa olla ehtoja, jotka voivat estää verkkonhaltijoita tai vähittäismyyjiä asettamasta markkinoilla saataville järjestelmäpalveluja kulutusjoustoa ja kysynnän ohjaustoimenpiteitä varten.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

4.

Laki

sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan

muutetaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 7 §:n 2 momentti ja

lisätään lain 6 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1432/2014, 587/2017 ja 499/2023, uusi 5 a kohta seuraavasti:

6 §

Energiaviraston tehtävät kansallisena sääntelyviranomaisena

Euroopan unionin sähkö- ja maakaasualaa koskevassa lainsäädännössä tarkoitettuna kansallisena sääntelyviranomaisena toimiessaan Energiaviraston tehtävänä on erityisesti:

5 a) soveltaa energiatehokkuuslain (1429/2014) 3 §:n 28 kohdassa tarkoitettua energiatehokkuus ensin -periaatetta suorittaessaan sähkö- ja kaasuinfrastruktuuria koskevia sääntelytehtäviä;

7 §

Kansallisen sääntelyviranomaisen toimintakertomus

Kertomuksessa on esitettävä toteutetut toimenpiteet ja saavutetut tulokset edellä 6 §:ssä tarkoitetuista tehtävistä, osio sähkö- ja maakaasuinfrastruktuurin toiminnan energiatehokkuuden parantamisessa saavutetusta edistyksestä sekä arvio siitä, kuinka sähkön kantaverkonhaltijoiden ja maakaasun siirtoverkonhaltijoiden investointisuunnitelmat vastaavat sähkön ja maakaasun siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisten verkostojen laatimia, yhteisönlajuisia verkon kehittämissuunnitelmia. Arvioon voi sisältyä suosituksia investointisuunnitelmien muuttamisesta ja sähkö- ja maakaasuinfrastruktuurien energiatehokkuuden parantamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

5.

Laki

energiamarkkinariitalautakunnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan energiamarkkinariitalautakunnasta annetun lain (502/2023) 2 ja 3 §, 6 §:n 1 momentti ja 16 §
seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *loppuasiakkaalla* asiakasta, joka ostaa sähköä, lämpöä tai jäähdytystä omaan käyttöönsä;
- 2) *kuluttajalla* kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua kuluttajaa;
- 3) *sähköalan yrityksellä* luonnollista tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa ainakin yhtä seuraavista toiminnoista: sähkön tuotanto, siirto, jakelu, aggregointi, kulutusjousto, energian varastointi, toimitus tai osto ja joka on vastuussa näihin toimintoihin liittyvistä kaupallisista, teknisistä tai ylläpitotehtävistä, lukuun ottamatta loppuasiakasta;
- 4) *energian vähittäismyyjällä* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka myy ammattimaisesti energiaa loppuasiakkaille.

3 §

Lautakunnan toimivalta

Lautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia yksittäisiin erimielisyyksiin sähköalan yritysten ja loppuasiakkaiden välisiä sähkömarkkinalaissa (588/2013) säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia koskevissa tai sähkömarkkinalain V osassa tarkoitettuja sähkösopimuksia koskevissa asioissa, joita muut loppuasiakkaat kuin kuluttajat saattavat lautakunnan käsiteltäviksi. Lautakunnan tehtävänä on myös antaa ratkaisusuosituksia yksittäisiin erimielisyyksiin energian vähittäismyyjien ja loppuasiakkaiden energiatehokkuuslaissa (1429/2014) säädettyjä oikeuksia

ja velvollisuuksia koskevissa asioissa, joita muut loppuasiakkaat kuin kuluttajat saattava lautakunnan käsiteltäviksi. Lautakunnalla ei kuitenkaan ole toimivaltaa käsitellä Energiaviraston toimivaltaan kuuluvia asioita, joista säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 6 a §:ssä.

6 §

Jäsenten ja esittelijöiden kelpoisuus

Puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta vaaditaan yleinen kelpoisuus tuomarinvirkaan ja hyvä perehtyneisyys sähkö- tai energiamarkkinoihin.

16 §

Selvittelykustannusten korvaaminen valtiolle

Jos lautakunnan ratkaisusuositus on keskeisiltä osiltaan vastainen vastaajana olevalle sähköalan yritykselle, energian vähittäismyyjälle tai muulle energiamarkkinoiden osapuolelle, lautakunnan on suosituksessaan mainittava, paljonko kustannuksia valtiolle on aiheutunut asiaan liittyvien lausuntojen ja selvitysten hankkimisesta sekä katselmusten järjestämisestä.

Jos itselleen vastaisen ratkaisusuosituksen saanut vastaajana oleva sähköalan yritys, energian vähittäismyyjä tai muu energiamarkkinoiden osapuoli ei ole noudattanut suositusta ja hän häviää samaa asiaa koskevan oikeudenkäynnin, suosituksesta tiedon saaneen tuomioistuimen on velvoitettava hänet korvaamaan valtiolle 1 momentissa tarkoitetut kustannukset. Korvaus voidaan jättää tuomitsematta tai sen määrää alentaa, jos korvausvelvollisuus muodostuisi asiassa esiin tulleisiin seikkoihin nähden kohtuuttomaksi tai jos oikeudenkäyntiin on ollut perusteltua syytä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

[Kopioi säädöksen nimi tähän]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti...

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2.

Laki

[Kopioi säädöksen nimi tähän]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti....

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3.

Laki

[Kopioi säädöksen nimi tähän]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti...

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4.

Laki

[Kopioi säädöksen nimi tähän]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti...

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5.

Laki

[Kopioi säädöksen nimi tähän]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti...

Voimassa oleva laki

Ehdotus